

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ»**

Κατεύθυνση Ιδιωτικού Δικαίου

*«Αστική ευθύνη παραχωρησιούχου σήματος και
domain name»*

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κυριακής Γ. Κλειδή

(Α.Μ.: 0911Μ011)

Τριμελής Επιτροπή

Α. Μπώλος, Επίκουρος Καθηγητής (Επιβλέπων)

Β. Δούβλης, Καθηγητής

Σ. Βασιλόπουλος, ΔΝ - Ειδικός Επιστήμων

**ΑΘΗΝΑ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013**

ABSTRACT

The distinctive signs, like the trademark and the domain name, are characterized as assets, since they are economically exploitable. The basic and very popular way of exploitation is the contract which grants the use by its owner -called the licensor- in a third part -called the licensee- with certain financial consideration -called the royalties.

Until the entry into force of the law 4072/2012 in the greek rule of law, the grant of use of trademarks was governed by the legislation relating to trademarks (e.g. law 3205/1955, law 2239/1994), which offered two basic options, parallel registration of a trademark and trademark license agreement, the first of which was repealed by the applicable law 4072/2012. Regarding the domain name license agreement, with any particularities distinguish this contract and to the extent that the domain name has acquired distinctive character of a sign, provisions related to trademarks apply *mutatis mutandis*.

During the licensing, issues can arise that obstruct its implementation. These issues may involve violations of the convention, called breach of contract, from each of the parties on various aspects, such as the duration of the contract and the extent of the power. These violations constitute the legal grounds for the creation of civil liability of the part that violates the contract.

This paper examines the civil liability of the licensee of a trademark or a domain name.

Civil liability of the licensee of a trademark arises particularly on the duration of the license, the form and nature of the goods for which it can be used, to mark the geographical area of authorized use, and also the quality standards that may have been set by the trademark owner/licensor. The responsibility of the licensee for the above reasons are explicitly provided in the paragraph 2 of the article 132 of the law 4072/2012.

The violation of such contractual obligations creates contractual liability, for which the general provisions of the Civil Code apply, and also *mutatis mutandis* the provisions for the lease of a lucrative object. Furthermore, it is quite common to add clauses in the contract, checked for legitimacy, especially if they are set without a valid reason. These clauses may act both during the contract and after the interruption of the main contract, depending on the parties' agreement. However, liability of the licensee commonly rises from non-contractual liability, as tort, due to the in-

fringement of the absolute right to trademark, while legal grounds can be also established by violating the law of unfair competition.

The absolute right of the licensor is generally enforced by him in a civil law court, where he has also the claim to compensation. Furthermore, he may request the publication of the sentence in the media or on the Internet, and, along with the claim for waiver of the attack, may request the commercial withdrawal of the goods of the licensee, removing trademark from the goods or even their destruction.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	7
-----------------------------	---

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
-----------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Παραχώρηση χρήσης σήματος και domain name

1. Νομοθετικό πλαίσιο.....	11
1.1. Σήμα.....	11
1.2. Domain name	15
2. Ιστορική αναδρομή.....	17
2.1. Σήμα.....	17
3. Η άδεια χρήσης σήματος και domain name.....	23
3.1. Παραχώρηση χρήσης σήματος (Trademark Licensing Agreement)	23
3.1.1. Νομική φύση της δικαιοπραξίας	23
3.1.2. Υποκείμενα της έννομης σχέσης	26
3.1.3. Αντικείμενο της σύμβασης.....	27
3.1.4. Έννοια της χρήσης του σήματος	31
3.1.5. Περιεχόμενο της άδειας χρήσης	32
3.1.6. Λύση της σύμβασης	34
3.1.7. Είδη αδειών χρήσης	37
3.1.8. Προϋποθέσεις παραχώρησης άδειας χρήσης	38
3.2. Παραχώρηση χρήσης domain name.....	41
3.2.1. Νομική φύση της δικαιοπραξίας	45
3.2.2. Υποκείμενα της έννομης σχέσης	50
3.2.3. Αντικείμενο της σύμβασης.....	50
3.2.4. Έννοια της χρήσης του ονόματος χώρου	50
3.2.5. Περιεχόμενο της σύμβασης.....	51
3.2.6. Είδη αδειών χρήσης	51
3.2.7. Προϋποθέσεις παραχώρησης άδειας χρήσης	52
3.2.8. Διάρκεια και λύση της άδειας χρήσης	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Ενδοσυμβατική ευθύνη

1. Παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων.....	54
1.1. Ευθύνη σηματούχου / δικαιούχου χρήσης ονόματος χώρου	54
1.2. Ευθύνη παραχωρησιούχου	56
1.3. Συμβατικές υποχρεώσεις άρ. 132 παρ. 2.....	57
1.3.1. Διάρκεια άδειας	57
1.3.2. Μορφή σήματος	58
1.3.3. Φύση προϊόντων ή υπηρεσιών.....	58
1.3.4. Εδαφική έκταση.....	58
1.3.5. Ποιότητα προϊόντων ή υπηρεσιών	60
1.4. Συμβατικές ρήτρες.....	61
1.5. Άλλες συμβατικές υποχρεώσεις.....	67
1.6. Ειδικά για τις παράλληλες εισαγωγές.....	71
2. Παραβίαση μετασυμβατικών υποχρεώσεων	75
2.1. Ρήτρα μη προσβολής	76
2.2. Ρήτρα μη ανταγωνισμού	77
3. Εφαρμοστέο δίκαιο	79
4. Διεθνής δικαιοδοσία	79
5. Κοινοτικό σήμα.....	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Εξωσυμβατική ευθύνη

1. Ευθύνη παραχωρησιούχου	81
2. Παράνομη συμπεριφορά	81
2.1. Αδικοπρακτική ευθύνη	81
2.2. Ευθύνη από αθέμιτο ανταγωνισμό.....	83
2.2.1. Άρ. 1 ν. 146/14.....	83
2.2.2. Άρ. 13 παρ. 1 ν. 146/14.....	84
2.2.3. Άρ. 3 παρ. 1 ν. 146/14	87
2.3. Προστασία σηματούχου.....	87
2.3.1. Νομοθεσία περί σημάτων.....	87
2.3.2. Αθέμιτος ανταγωνισμός.....	92
2.3.3. Δικαίωμα στην προσωπικότητα και στο όνομα	93

3. Εφαρμοστέο δίκαιο	94
4. Διεθνής δικαιοδοσία	95
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	99
ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	109

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
άρ.	άρθρο
Αρμ.	Αρμενόπουλος
Απόφ.	Απόφαση
Δ/νη	Δικαιοσύνη
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών (περιοδικό)
ΔΕΣ	Διοικητική Επιτροπή Σημάτων
ΔΣ	Διεθνής Σύμβαση
εδ.	εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
επ.	επόμενα
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
κ.λπ.	και λοιπά
ΚανΒρ Ι	Κανονισμός «Βρυξέλλες Ι» (44/2001)
ΚανΡ Ι	Κανονισμός «Ρώμη Ι» (593/2008)
ΚανΡ ΙΙ	Κανονισμός «Ρώμη ΙΙ» (864/2007)
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

MME	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ν.	νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
παρ.	παράγραφος
π.δ.	προεδρικό διάταγμα
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΠΟΔΙ	Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας
ΠΠρΑθ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
π.χ.	παραδείγματος χάριν
σ.	σελίδα
Σ	Σύνταγμα
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Συν	Συνήγορος
συνεκδ.	συνεκδικασθείσες
ΣυνθΕΚ	Συνθήκη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
στ.	στοιχείο
τ.	τόμος
TRIPS	Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights
υπόθ.	υπόθεση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
WIPO	World Intellectual Property Organization
WTO	World Trade Organization
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η άδεια χρήσης σήματος ή/και ονόματος χώρου αποτελεί μια *sui generis* σύμβαση, το περιεχόμενο της οποίας διαμορφώνεται στο πλαίσιο των ορίων που θέτει αφενός η συμβατική ελευθερία, αφετέρου η νομοθεσία περί σημάτων, περί διακριτικών γνωρισμάτων, περί αθέμιτου ανταγωνισμού, περί μισθώσεως προσοδofόρου, καθώς και οι γενικές διατάξεις του αστικού δικαίου. Πρόκειται επομένως για μία αρρύθμιστη σύμβαση όπου η ελεύθερη βούληση των μερών βρίσκει τα όριά της στις αναγκαστικού δικαίου σχετικές διατάξεις.

Πρακτική χρησιμότητα της υπό εξέταση σύμβασης είναι ιδίως η δυνατότητα του δικαιούχου διακριτικού γνωρίσματος, είτε του τυπικού είτε του ουσιαστικού συστήματος, να εκμεταλλεύεται οικονομικά το δικαίωμά του επί του άυλου αγαθού διανοητικής ιδιοκτησίας (π.χ. σήματος, ονόματος χώρου, στο βαθμό που το τελευταίο έχει αποκτήσει ισχύ διακριτικού γνωρίσματος), δυνατότητα που έχει διπλή αξία, καθώς εξυπηρετεί τόσο τα συμφέροντα του δικαιούχου του διακριτικού γνωρίσματος, όσο και την ανάγκη του ανταγωνιστή του να βρει ενδεχομένως ευκαιρία εισόδου σε μια κλειστή αγορά ή να προωθήσει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες του χωρίς υπέρμετρο επενδυτικό κόστος.

Πράγματι, η είσοδος κάθε επιχειρηματία σε μια αγορά συνοδεύεται από ανάληψη κινδύνου, κατά κύριο λόγο οικονομικής φύσεως. Με την άδεια χρήσης διακριτικού γνωρίσματος ο έχων το απόλυτο δικαίωμα μοιράζεται το οικονομικό κόστος ή κάνει απόσβεση τρόπον τινά της επένδυσής του εκμεταλλευόμενος ένα διακριτικό γνώρισμα που ο ίδιος καθιέρωσε στη σχετική αγορά. Αυτονόητο δε ότι η ύπαρξη ζήτησης για την άδεια χρήσης ενός διακριτικού γνωρίσματος προϋποθέτει καλή φήμη αυτού, διακριτική, εγγυητική και διαφημιστική λειτουργία, ήτοι την πλήρη λειτουργικότητά του. Επομένως, το όφελος που αποκομίζει ο παραχωρησιούχος συνίσταται στη διευκόλυνση εισόδου σε μια νέα για αυτόν αγορά και στην ως ένα βαθμό εξασφάλιση της εδραίωσής του εντός αυτής.

Όπως, όμως, κάθε βιοτική σχέση, έτσι και οι συμβάσεις παραχώρησης χρήσης διακριτικών γνωρισμάτων, τελούν υπό την επίδραση ποικίλων παραγόντων κατά τη διάρκεια της εξέλιξής τους, γεννώνται και αναπτύσσονται μέσα στο περιβάλλον του ανταγωνισμού, ενίοτε μη υγιούς, και επομένως έχουν μεγάλες πιθανότητες να εμφανίσουν σημάδια παθολογίας. Πρακτική συνέπεια της μη ομαλής εξέλιξης μιας συμβατικής σχέσης είναι η ανάγκη επαναφοράς των πραγμάτων στην ομαλότητα και αποκατάστασης των τυχόν ζημιών που έχει υποστεί ο εκάστοτε αντισυμβαλλόμενος.

Ειδικά στην περίπτωση της υπό εξέταση σύμβασης ερευνάται η αστική ευθύνη του αντισυμβαλλόμενου μέρους στο οποίο παραχωρείται η χρήση του διακριτικού γνωρίσματος, ήτοι του «παραχωρησιούχου», όπως χαρακτηριστικά αποκαλείται στο

πλαίσιο της παρούσας. Το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η πλευρά αυτή έχει να κάνει κυρίως με το γεγονός ότι πρόκειται για την παραχώρηση χρήσης ενός εννόμου αγαθού, κάτι που καταρχήν θυμίζει τη σύμβαση μίσθωσης, το εν λόγω όμως αγαθό λειτουργεί έτσι ώστε να αυξάνει τα κέρδη μιας επιχείρησης και να την καθιερώνει στη σχετική αγορά (διακριτική, εγγυητική, διαφημιστική λειτουργία) και αυτό θυμίζει τη μίσθωση προσοδοφόρου. Πέραν όμως αυτών των αρχικών συνειρμών, το εν λόγω έννομο αγαθό δεν είναι κινητό ή ακίνητο, αλλά άυλο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας και αυτό καθιστά ακόμη πιο ενδιαφέρουσα την εξέτασή του, αφού από τη φύση του έχει περιορισμένη διάρκεια και η αντιμετώπιση αυτής γεννά νέα δογματικά ζητήματα.

Η ως άνω αστική ευθύνη, όπως θα αναπτυχθεί, βρίσκει νομοθετικό έρεισμα σε σωρεία διατάξεων, οι οποίες αφενός και ειδικά όσον αφορά το σήμα, τείνουν να προστατεύσουν το απόλυτο δικαίωμα του σηματούχου, ως δικαίωμα με «εμπράγματη» χροιά, αφετέρου αποσκοπούν στην προστασία της θέσης και φήμης της επιχείρησης του δικαιούχου στη σχετική αγορά. Ωστόσο, οι αξιώσεις του δικαιούχου που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις του παραχωρησιούχου, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση, και ιδίως όταν βρίσκουν τη νομική βάση τους σε συμβατικές ρητρες, να ελέγχονται για τη νομιμότητά τους, κυρίως βάσει των γενικών ρητρών του ΑΚ και του δικαίου για τον ελεύθερο ανταγωνισμό.

Ειδικά ως προς το θεσμικό πλαίσιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, ο ρόλος του τελευταίου κρίνεται καθοριστικός τόσο για τη διάπλαση της σχέσης μεταξύ δικαιούχου του απόλυτου δικαιώματος και παραχωρησιούχου, όσο και για την προστασία τρίτων ανταγωνιστών. Οι εν λόγω ανταγωνιστές βρίσκονται μεν εκτός της βιοτικής σχέσης της άδειας χρήσης διακριτικού γνωρίσματος, επηρεάζονται όμως έμμεσα από την εγκυρότητα των πράξεων του παραχωρησιούχου οι οποίες συνιστούν χρήση του διακριτικού γνωρίσματος, καθώς έτσι ενίοτε νομιμοποιούνται και οι ίδιοι να προβούν σε ορισμένες εμπορικές δραστηριότητες. Η τελευταία περίπτωση θα διαφανεί κυρίως στην αναφορά των παράλληλων εισαγωγών.

Σε κάθε περίπτωση, μέσα από την εξέταση της άδειας χρήσης διακριτικού γνωρίσματος και των συνακόλουθων αξιώσεων και ευθυνών των μερών, καθίσταται δυνατή η δημιουργία μιας σαφούς εικόνας για τη λειτουργία της αγοράς και των ανταγωνιστικών σχέσεων που γεννώνται εντός αυτής. Σχέσεις που άλλοτε ως ανταγωνιστικές, άλλοτε ως εξυπηρετούσες περισσότερο υποκείμενα, συντάσσονται με τους κανόνες και τις ανάγκες της αγοράς, την διαμορφώνουν εκ νέου, της δίνουν προσανατολισμό και την προετοιμάζουν για τα μελλοντικά υποκείμενά της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Παραχώρηση χρήσης σήματος και domain name

1. Νομοθετικό πλαίσιο

Το τέλος του 19^{ου} αιώνα σήμανε την σε διεθνές επίπεδο νομοθετική κατοχύρωση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και την αναγνώριση της ανάγκης για την προστασία τους. Έκτοτε και κυρίως με γνώμονα τις ανάγκες των συναλλαγών, ακολούθησαν διεθνή, εθνικά και ενωσιακά νομοθετήματα, άλλοτε ειδικότερα σε σχέση με το δικαίωμα στο σήμα και στο όνομα χώρου και άλλοτε γενικότερα για τη βιομηχανική ή τη διανοητική ιδιοκτησία εν γένει.

1.1. Σήμα

α) Διεθνές δίκαιο

Με τη Διεθνή Σύμβαση των Παρισίων του 1883¹ για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, όπως η τελευταία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 213/1975², προστατεύονται για πρώτη φορά διεθνώς τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας και ειδικότερα μεταξύ άλλων (όπως π.χ. το δικαίωμα στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, στα υποδείγματα χρησιμότητας, στα σχέδια ή βιομηχανικά υποδείγματα, στην εμπορική επωνυμία κ.λπ.) το δικαίωμα στο εμπορικό ή βιομηχανικό σήμα. Ως προς την χρήση σήματος από τρίτους συναντάται σχετική νύξη στο άρθρο 6 επτάκις παρ. 1, 2³.

Ακολούθησε η Διεθνής Σύμβαση της Μαδρίτης του 1891⁴ για τη διεθνή καταχώρηση των σημάτων, η οποία δεν έχει κυρωθεί από την Ελλάδα. Ωστόσο, η Ελλά-

-
1. Η Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων του 1883 περί προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας έχει αναθεωρηθεί έξι φορές (αναθεώρηση των Βρυξελλών 1909, της Ουάσιγκτον 1911, της Χάγης 1925, του Λονδίνου 1934, της Λισσαβόνας 1958 και της Στοκχόλμης 1967).
 2. Περί κυρώσεως της Διεθνούς Συμβάσεως των Παρισίων του 1883 «περί προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας» ως αυτή ανεθεωρήθη εν Στοκχόλμη την 14ην Ιουλίου 1967, ΦΕΚ/Α/258/20.11.1975.
 3. Άρ. 6 επτάκις παρ. 2: «Ο δικαιούχος σήματος έχει, υπό τας επιφυλάξεις της ανωτέρω παραγράφου 1, το δικαίωμα να εναντιωθή εις την χρησιμοποίησιν του σήματός του, υπό του πράκτορος ή αντιπροσώπου αυτού, εάν δεν έχη επιτρέψει την χρησιμοποίησιν ταύτην.»
 4. Η Διεθνής Σύμβαση της Μαδρίτης του 1891 για τη διεθνή καταχώρηση των σημάτων ισχύει όπως τροποποιήθηκε στη Στοκχόλμη το 1967.

δα κύρωσε το Πρωτόκολλο στη Διεθνή Σύμβαση της Μαδρίτης του 1989⁵ με το ν. 2783/2000⁶.

Ιδιαίτερο ρόλο κατέχει στο δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας η Συμφωνία TRIPS⁷, η οποία αποτελεί τμήμα των πολυμερών συμφωνιών του Γύρου της Ουρουγουάης⁸, κυρώθηκε στη χώρα μας με το ν. 2290/1995⁹ και περιλαμβάνει γενικότερες διατάξεις για τα μέσα επιβολής και προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, ενώ παρουσιάζει πολλά κοινά σημεία με τη ΔΣ των Παρισίων. Ειδικότερα, στη διάταξη του άρ. 21 προβλέπεται η δυνατότητα των χωρών μελών της Συμφωνίας να θεσπίζουν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης εμπορικών σημάτων. Ωστόσο, με την εν λόγω διάταξη τίθενται δύο βασικοί περιορισμοί, ήτοι η απαγόρευση των αναγκαστικών αδειών χρήσης, καθώς και η δυνατότητα μεταβίβασης σήματος ανεξάρτητα από τη συμμεταβίβαση της επιχείρησης του φορέα-σηματούχου¹⁰.

β) Ενωσιακό δίκαιο

Βασικές διατάξεις καθοδηγητικές του δικαίου των σημάτων είναι αυτές των άρ. 34, 36 και 101 ΣΛΕΕ¹¹ για την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και τους περιορισμούς της, καθώς και για τους περιορισμούς του ανταγωνισμού.

Η Οδηγία 89/104/ΕΟΚ «*Πρώτη Οδηγία του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των Νομοθεσιών των Κρατών Μελών περί Σημάτων (89/104/ΕΟΚ)*»¹², η οποία αναφέρει ρητά ότι «...όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας δεσμεύονται από τη Σύμβαση των Παρισίων για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας...» και ότι οι διατάξεις της «...είναι απαραίτητο να βρίσκονται σε πλήρη αρ-

-
5. Εκτός από την Ελλάδα, δεν είχαν υπογράψει την ΔΣ της Μαδρίτης και άλλες χώρες, όπως η Αγγλία, η Ιρλανδία, η Φιλανδία και η Δανία. Εξ αυτού του λόγου προστέθηκε το Πρωτόκολλο στη Διεθνή Σύμβαση της Μαδρίτης του 1989, στο οποίο προσχώρησαν όλες οι ανωτέρω χώρες.
 6. «Κύρωση του Πρωτοκόλλου σχετικού με τη Συμφωνία της Μαδρίτης που αφορά τη διεθνή καταχώριση σημάτων», ΦΕΚ/Α/1/07.01.2000.
 7. Η Διεθνής Συμφωνία της Γενεύης του 1993 - Συμφωνία TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual Property), η οποία υπεγράφη στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (World Trade Organization - WTO) και εγκρίθηκε με την Απόφαση 94/800/EK του Συμβουλίου (ΕΕ, 23.12.1994, L 336/1).
 8. General Agreement On Tariffs And Trade (GATT) - multilateral trade negotiations (the Uruguay round): agreement on trade-related aspects of intellectual property rights, including trade in counterfeit goods, International Legal Materials, Vol. 33, No. 1 (Jan., 1994), 81-84.
 9. Κύρωση της Τελικής Πράξης που περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Γύρου Ουρουγουάης, ΦΕΚ/Α/28/09.02.1995.
 10. *Correa*, Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, 2007, 201-202.
 11. Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ 30.3.2010, C 83/47.

μονία με τις διατάξεις της Σύμβασης των Παρισίων...»¹³ αποτελεί το πρώτο κοινοτικό νομοθέτημα που σκοπό έχει την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με τα σήματα, το οποίο μάλιστα αναγνωρίζει και σέβεται σε υπερεθνικό επίπεδο τις διατάξεις της ΔΣ των Παρισίων του 1883. Μετά τη θέσπιση της Οδηγίας, στο πλαίσιο της εθνικής εναρμόνισης, κατέστη πλέον αναγκαία στην εσωτερική έννομη τάξη η συγκέντρωση όλων των νομοθετημάτων περί σημάτων, βασικών, συμπληρωματικών και τροποποιητικών, σε ένα ενιαίο νομοθέτημα που να συνάδει με τις τάσεις της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και τον θεμελιώδη στόχο της εξυπηρέτησης μιας κοινής αγοράς στο πλαίσιο της προστασίας του ελεύθερου, ανόθευτου ανταγωνισμού. Η ως άνω Οδηγία, η οποία είναι μερικής εναρμόνισης¹⁴, περιλαμβάνει ρητή διάταξη για την παραχώρηση άδειας χρήσης στο άρ. 8 π.1, 2. Σήμερα, μετά από σειρά τροποποιήσεων, έχει αντικατασταθεί από την κωδικοποιητική Οδηγία 2008/95/ΕΚ¹⁵.

Με την Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29^{ης} Απριλίου 2004 σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας¹⁶ και την ενσωμάτωσή της στο ν. 4072/2012, η ελληνική έννομη τάξη εναρμονίζεται πλήρως με την εν λόγω Οδηγία, καθώς πλέον οι αστικές αξιώσεις που προβλέπει η τελευταία περιλαμβάνονται και στο νόμο περί σημάτων¹⁷.

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η θέσπιση του κοινοτικού σήματος, για πρώτη φορά¹⁸ το 1994 με τον Κανονισμό 40/1994¹⁹, ο οποίος υπέστη σειρά τροποποιήσεων²⁰, μέχρι που κωδικοποιήθηκε και αντικαταστάθηκε πλήρως από τον ισχύοντα Κα-

-
12. Οδηγία 89/104/ΕΟΚ – Πρώτη Οδηγία του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, ΕΕ 11.2.1989, L. 40/1.
 13. Προοίμιο Οδηγίας 89/104/ΕΟΚ.
 14. Προοίμιο Οδηγίας 89/104/ΕΟΚ.
 15. Οδηγία 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (Κωδικοποιημένη έκδοση), ΕΕ, 8.11.2008, L 299/25.
 16. Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, ΕΕ 30.4.2004, L. 157/45.
 17. Αποστολοπούλου, Η Οδηγία 2004/48/ΕΚ σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και ο νόμος 3524/2007 για τη μεταφορά της στο ελληνικό δίκαιο, ΧρΙΔ 2008, 179-180.
 18. *Torremans/Holyoak*, Intellectual Property Law, 2000², 388.
 19. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 40/94 του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 1993 για το κοινοτικό σήμα, ΕΕ L 11 της 14.1.1994, σ. 1.
 20. Οι διαδοχικές τροποποιήσεις, οι οποίες είναι οκτώ στο σύνολο, ήταν οι εξής: Κανονισμός (ΕΚ) 3288/94 του Συμβουλίου, Κανονισμός (ΕΚ) 807/2003 του Συμβουλίου, Κανονισμός (ΕΚ) 1653/2003 του Συμβουλίου, Κανονισμός (ΕΚ) 1992/2003 του Συμβουλίου, Κανονισμός (ΕΚ) 422/2004 του Συμβουλίου, Κανονισμός (ΕΚ) 1891/2006 του Συμβουλίου, Πράξη προσχώρησης του 2003, Μέρος 4. Γ. Ι και Πράξη προσχώρησης του 2005, παράρτημα ΙΙΙ, σημείο 1.Ι.

νονισμό 207/2009²¹. Με την καθιέρωση του κοινοτικού σήματος η ΕΕ έκανε ένα σημαντικό βήμα προς την «... *αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας ... την ολοκλήρωση και την καλή λειτουργία εσωτερικής αγοράς, ικανής να εξασφαλίζει συνθήκες ανάλογες με εκείνες που επικρατούν σε μια εθνική αγορά ... την εξάλειψη των εμποδίων της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ...*»²². Ο ν. 4072/2012 περιλαμβάνει ρυθμίσεις για το κοινοτικό σήμα στις διατάξεις των άρ. 175-176. Ειδικότερα, η δυνατότητα παραχώρησης άδειας χρήσης κοινοτικού σήματος προβλέπεται και ρυθμίζεται στα άρ. 22 και 23 του ως άνω Κανονισμού.

γ) Εθνική έννομη τάξη

Βάσει του άρ. 28 π.1 Σ, οι ως άνω ΔΣ, από την επικύρωσή τους με νόμο, αποτελούν εσωτερικό δίκαιο και υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης νόμου. Ειδικός νόμος που ρύθμιζε το δίκαιο των σημάτων ήταν για πολλά χρόνια ο ν. 2239/1994 «*περί σημάτων*»²³, ο οποίος καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τα άρ. 121-198 ν. 4072/2012²⁴, όπως ο τελευταίος προσφάτως τροποποιήθηκε από τον ν. 4155/2013²⁵. Ειδικότερα, η άδεια χρήσης σήματος προβλέπεται και ρυθμίζεται στο άρ. 132. Δεδομένου ότι ο ν. 4072/2012 αποτελεί ειδικό δίκαιο, ήτοι περιλαμβάνει διατάξεις ειδικά για τα σήματα, συμπληρωματικά εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 146/1914²⁶ «*Περί αθεμίτου ανταγωνισμού*», όπως ισχύει σήμερα μετά από σειρά τροποποιήσεων, καθώς και οι διατάξεις του ν. 3959/2011²⁷ «*Προστασία του ελευθέρου ανταγωνισμού*». Ειδικότερα δε για την παραχώρηση άδειας χρήσης σήματος και την αστική ευθύνη που δύναται να προκύψει από τις σχέσεις που γεννώνται και αναπτύσσονται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών (σηματούχου και παραχωρησιούχου), εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις του ΑΚ, ιδίως δε οι διατάξεις του Γενικού Ενοχικού Δικαίου, αλλά και οι διατάξεις για τη Μίσθωση πράγματος και τη Μίσθωση προσοδοφόρου αντικειμένου (ΑΚ 574-640), στο βαθμό που προσιδιάζουν

21. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 207/2009 του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2009 για το κοινοτικό σήμα, ΕΕ L 078 της 24.3.2009, σ. 1 - 42.

22. Προοίμιο Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 207/2009, αρ. 2.

23. ΦΕΚ/Α/152/16.9.1994.

24. «Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος – Νέα εταιρική μορφή – Σήματα – Μεσίτες Ακινήτων – Ρύθμιση θεμάτων ναυτιλίας, λιμένων και αλιείας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ/Α/86/11.4.2012.

25. «Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων και άλλες διατάξεις, αναπροσαρμογή παραβόλων», ΦΕΚ/Α/120/29.05.2013.

26. ΦΕΚ/Β/16.12.1913-27.1.1914.

27. ΦΕΚ/Α/93/20.4.2011.

και δύνανται να εφαρμοσθούν αναλογικά στη σύμβαση παραχώρησης χρήσης σήματος, αντικείμενο της οποίας είναι ένα άυλο αγαθό²⁸.

Παρατηρείται ότι οι διατάξεις του διεθνούς δικαίου περιλαμβάνουν μεν νομοθετικές προβλέψεις για την ύπαρξη δυνατότητας παραχώρησης άδειας χρήσης, αφήνοντας ωστόσο μεγάλη ευχέρεια στους εθνικούς νομοθέτες για να επιλέξουν και να καθιερώσουν τις ειδικότερες τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις των εν λόγω αδειών. Αντίθετα, οι αντίστοιχες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου περιλαμβάνουν ρυθμίσεις όχι μόνο για την ύπαρξη της δυνατότητας παραχώρησης άδειας χρήσης, αλλά λεπτομερέστερες διατάξεις, αφήνοντας όμως και αυτές στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών νομοθετών την πρόβλεψη ειδικότερων προϋποθέσεων ως προς το τυπικό κυρίως σκέλος²⁹. Πράγματι, βάσει της αρχής της επικουρικότητας³⁰ (άρ. 5 παρ. 3 ΣΕΕ³¹), η δράση της ΕΕ και των θεσμικών οργάνων της, όπως ιδίως της Επιτροπής κατά το νομοπαρασκευαστικό έργο της, καταρχήν δεν επεκτείνεται σε θέματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο της δράσης των αρμόδιων εθνικών οργάνων κάθε κράτους μέλους και που δεν υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ.

1.2. Domain name

Στο βαθμό που ένα όνομα χώρου έχει αποκτήσει χαρακτήρα διακριτικού γνωρίσματος, όπως θα καταδειχθεί στη σχετική ανάλυση, συμπεριλαμβάνεται και αυτό στο αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας περί διακριτικών γνωρισμάτων. Με το άρθρο 21 της συμφωνίας TRIPs, η άδεια χρήσης ονόματος χώρου είναι καταρχήν επιτρεπτή, υπό τους δύο περιορισμούς που τίθενται, όπως ακριβώς αναφέρθηκαν ανωτέρω για το σήμα.

α) Ενωσιακό δίκαιο

Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 733/2002³² προβλέπεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα καθορίσει μητρώο χώρου (τομέα) ανωτάτου επιπέδου (TLD) στον οποίο θα ανατεθεί η οργάνωση, η διοίκηση και η διαχείρισή του. Στο άρθρο 2 του Κανονισμού, το μητρώο ορίζεται ως «*η οντότητα η οποία επιφορτίζεται με την οργάνωση, τη διαχείρι-*

28. Κοτσίρης, Άδεια χρήσεως και Μίσθωση σήματος, ΔΕΕ 2002, 1192-1194.

29. Όπως ιδίως προκύπτει από την 6^η και 7^η σκέψη του Προοιμίου της Οδηγίας 2008/95/ΕΚ.

30. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, η ΕΕ δρα σε τομείς που δεν αποτελούν αρμοδιότητά της, μόνο όταν η δράση της εξασφαλίζει καλύτερο αποτέλεσμα από αυτό των εθνικών κυβερνήσεων ή περιφερειακών ολοκληρώσεων.

31. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ 30.3.2010, C 83/13.

32. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 733/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Απριλίου 2002 για την εφαρμογή του Τομέα Ανώτατου Επιπέδου .eu, ΕΕ L 113 της 30.4.2002.

ση και τη διοίκηση του .eu TLD, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης των σχετικών βάσεων δεδομένων και των συνδεδεμένων υπηρεσιών δημόσιας αναζήτησης, της καταχώρισης των ονομάτων χώρου (τομέα), της λειτουργίας του μητρώου ονομάτων χώρου (τομέα), της λειτουργίας των εξυπηρετητών ονομάτων του μητρώου του TLD και της διάδοσης των αρχείων ζώνης του TLD».

Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 874/2004³³ της Επιτροπής εφαρμόζεται ο κανονισμός (ΕΚ) 733/2002 θεσπίζοντας τους κανόνες πολιτικής δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υλοποίηση και τις λειτουργίες του τομέα ανωτάτου επιπέδου ".eu" και τις αρχές που διέπουν την καταχώριση.

β) Εθνική έννομη τάξη

Με βάση τη διάταξη του άρ. 12 περ. κδ' του ν. 4070/2012³⁴ (άρ. 12 περ. κδ' του προϊσχύσαντος ν. 3431/2006³⁵) τα ονόματα χώρου με κατάληξη .gr «...αποτελούν πόρους του Ελληνικού Κράτους, οι οποίοι εκχωρούνται αποκλειστικά από την ΕΕΤΤ...». Η εκχώρησή τους ρυθμίζεται με την Απόφαση ΕΕΤΤ ΑΠ 639/9/2013 «Κανονισμός Διαχείρισης και Εκχώρησης Ονομάτων Χώρου (Domain Names) με κατάληξη .gr»³⁶. Η αμέσως προηγούμενη ήταν η Απόφαση ΕΕΤΤ ΑΠ 592/012/2011 «Κανονισμός Διαχείρισης και Εκχώρησης Ονομάτων Χώρου (Domain Names) με κατάληξη .gr»³⁷.

Το 1999 η ICANN³⁸ θέσπισε την Ενιαία Πολιτική Επίλυσης Διαφορών Ονομάτων Χώρου³⁹, με σκοπό την επίλυση διαφορών που ανακύπτουν από περιπτώσεις "κυβερνο-σφετερισμού - cyber squatting", δηλαδή κακόπιστης⁴⁰ αίτησης και κατοχύρωσης ονομάτων χώρου από πρόσωπα που δεν έχουν δικαίωμα χρήσης βάσει

-
33. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 874/2004 της Επιτροπής της 28ης Απριλίου 2004 για τη θέσπιση κανόνων δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υλοποίηση και τις λειτουργίες του .eu τομέα ανωτάτου επιπέδου και τις αρχές που διέπουν την καταχώριση, ΕΕ L 162 της 30.4.2004.
 34. ΦΕΚ/Α/82/10.4.2012, ν. 4070/2012 «Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις».
 35. ΦΕΚ/Α/13/03.02.2006, ν. 3431/2006 «Περί Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και άλλες διατάξεις».
 36. ΦΕΚ/Β/1564/21.6.2013.
 37. ΦΕΚ/Β/593/14.4.2011.
 38. Internet Corporation for Assigned Names and Numbers. Πρόκειται για τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό που ιδρύθηκε το 1998 με έδρα την Καλιφόρνια και έχει ορισμένες βασικές αρμοδιότητες σχετικά με τη λειτουργία των ονομάτων χώρου, όπως είναι η άσκηση γενικής εποπτείας των σχετικών καταχωρήσεων μέσω της αδειοδότησης και ανάθεσης των εν λόγω καταχωρήσεων στους «καταχωρητές».
 39. <http://www.icann.org/en/help/dndr/udrp/policy>.
 40. ΕΕΤΤ 595/61/2011, σύμφωνα με την οποία, η κακόπιστη χρήση ονόματος χώρου υπάρχει όταν τρίτος αφήνει χώρο διαφήμισης στην ιστοσελίδα του για εταιρείες ανταγωνιστικές του σηματούχου και ταυτόχρονα δημιουργεί σύγχυση στο μέσο καταναλωτικό κοινό.

προγενέστερου δικαιώματος (π.χ. σε σήμα ή άλλο διακριτικό γνώρισμα)⁴¹. Από τότε, τέσσερα εγκεκριμένα παγκοσμίου φήμης Κέντρα Επίλυσης Διαφορών Ονομάτων Χώρου, μεταξύ των οποίων και ο WIPO⁴², χρησιμοποιούν την Ενιαία Πολιτική ως εφαρμοστέο δίκαιο για να καθορίζουν τι σημαίνει "κακή πίστη", "μη δικαιούχος" κ.λπ. Η Ελλάδα, ως κράτος - μέλος του WIPO δυνάμει της κύρωσης της Σύμβασης της Στοκχόλμης⁴³ με το ν. 100/1975⁴⁴ και σε συνδυασμό με το άρ. 28 Σ, οφείλει να σέβεται τις αποφάσεις του και τις ερμηνείες που αυτές περιέχουν για την Πολιτική Επίλυσης Διαφορών της ICANN⁴⁵.

2. Ιστορική αναδρομή

Το νομοθετικό πλαίσιο περί σημάτων στην Ελλάδα εξελίχθηκε κατά τρόπο που υποδηλώνει τις εκάστοτε συναλλακτικές ανάγκες. Η γενικότερη τάση που επικρατεί είναι η ολοένα μεγαλύτερη απλοποίηση και ο εκσυγχρονισμός των τυπικών προϋποθέσεων, είτε πρόκειται για κτήση δικαιώματος επί σήματος είτε για κατάρτιση σύμβασης παραχώρησης χρήσης. Η ίδια τάση θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι συναντάται εν μέρει και στις ουσιαστικές προϋποθέσεις των εν λόγω ζητημάτων, με το όριο να βρίσκεται κατά κανόνα στην αποτροπή του κινδύνου παραπλάνησης του κοινού. Αξιοσημείωτη είναι, επίσης, η νομοθετική επιλογή στην σχετικά πρόσφατη νομοθεσία περί σημάτων (αρ. 121 επ. ν. 4072/2012), που κατήργησε το θεσμό της παράλληλης κατάθεσης, ο οποίος ρυθμιζόταν επί σειρά ετών, αν και είχε περιπέσει σχεδόν σε αχρησία και δεν προβλεπόταν σε άλλες σύγχρονες δικαιοτικές τάξεις.

2.1. Σήμα

Το προγενέστερο του ν. 2239/1994 νομοθετικό καθεστώς ήταν ο α.ν. 1998/1939 «περί σημάτων»⁴⁶, που συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε από τον ν. 3205/1955 «περί τροποποίησης και συμπλήρωσης των διατάξεων του α.ν. 1998/1939 "περί σημάτων"»⁴⁷, καθώς και από το π.δ. 317/1992 «Τροποποίηση και συμπλήρωση του Α.Ν. 1998/1939 "Περί σημάτων", όπως τροποποιήθηκε μεταγενεστέρως, σε συμμόρφωση προς την Πρώτη Οδηγία του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρί-

41. Ιωαννίδης, Το διαδίκτυο και η νομοθεσία προστασίας εμπορικών συμβόλων στις Η.Π.Α., Συν 2002, 59.

42. National Arbitration Forum, Asian Domain Name Dispute Resolution Centre, Czech Arbitration Court, WIPO.

43. Συνθήκη για την Ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας, που υπογράφηκε στη Στοκχόλμη στις 14 Ιουλίου 1967 (Convention Establishing the World Intellectual Property Organization). Ο WIPO εδρεύει στη Γενεύη.

44. ΦΕΚ/Α/162/01.8.1975.

45. Βασιλόπουλος, Η εξωδικαστική επίλυση διαφορών επί domain names, η καθιέρωση ανάλογου θεσμού στην Ελλάδα, 2011, 156 επ.

46. ΦΕΚ/Α/420/03.10.1939.

ου 1988, για την προσέγγιση των Νομοθεσιών των Κρατών Μελών περί Σημάτων (89/104/ΕΟΚ)»⁴⁸⁴⁹.

Ειδικότερα με το άρ. 16 του ν. 3205/1955 προβλέφθηκε η δυνατότητα παραχώρησης άδειας παράλληλης κατάθεσης ή χρήσης σήματος, όπως αυτό συμπλήρωσε τον α.ν. 1998/1939. Σύμφωνα με τον ως άνω τροποποιητικό ν. 3205/1955, τόσο η παράλληλη κατάθεση σήματος, όσο και η άδεια χρήσης σήματος τελούσαν υπό πέντε βασικές προϋποθέσεις: α) συμφωνία των μερών, β) δικαστική απόφαση που επέτρεπε την παραχώρηση άδειας κατάθεσης ή χρήσης σήματος, γ) η ύπαρξη στενού και ουσιώδους οικονομικού δεσμού μεταξύ των επιχειρήσεων (σηματούχου και παράλληλου καταθέτη ή αδειούχου χρήσης/παραχωρησιούχου), δ) μη δημιουργία κινδύνου παραπλάνησης⁵⁰ του καταναλωτικού κοινού και ε) μη αντίθεση στο δημόσιο συμφέρον⁵¹. Οι δύο πρώτες προϋποθέσεις ήταν τυπικές και οι τρεις τελευταίες ουσιαστικές. Η δικαστική απόφαση είχε ως αντικείμενο τον έλεγχο της θετικής ουσιαστικής προϋπόθεσης περί ύπαρξης οικονομικού δεσμού, καθώς και των δύο αρνητικών προϋποθέσεων⁵².

Μάλιστα, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρ. 16, εάν ο σηματούχος / προκαταθέτης, υπέβαλε δήλωση περί λύσεως του οικονομικού δεσμού μεταξύ αυτού και του νέου/παράλληλου καταθέτη ή του αδειούχου χρήσης/παραχωρησιούχου, τότε θα διαγραφόταν αυτοδικαίως η σχετική παράλληλη κατάθεση ή άδεια χρήσης, αντίστοιχα⁵³.

Ως οικονομικός δεσμός μπορούσε να θεωρηθεί η παροχή χρηματικών κεφαλαίων ή μηχανημάτων ή εκμεταλλεύσεως εφευρέσεων ή βιομηχανικών μυστικών ή βασικών πρώτων υλών⁵⁴. Επίσης το εν λόγω άρ. 16 ν. 3205/1955 απαγόρευε ρητά την εκμίσθωση του σήματος.

Στη συνέχεια, χάριν της εναρμόνισης της εσωτερικής έννομης τάξης με την «Πρώτη Οδηγία» (89/104/ΕΟΚ), με το άρ. 18 του π.δ. 317/1992, δηλαδή λίγο πριν την κατάργηση των ανωτέρω νόμων και την αντικατάστασή τους από τον επί 18 πε-

47. ΦΕΚ/Α/109/30.04.1955.

48. ΦΕΚ/Α/160/25.09.1992.

49. Πέρα από τα δύο αυτά νομοθετήματα, ο α.ν. 1998/1939 υπέστη διαδοχικές τροποποιήσεις και με άλλα νομοθετήματα όπως μεταξύ άλλων ο α.ν. 131/1945 (ΦΕΚ/Α/36/19.02.1945), ο ν. 164/1975 (ΦΕΚ/Α/199/20.09.1975) και ο ν. 1406/1983 (ΦΕΚ/Α/182/14.12.1983).

50. *Blakeney*, Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: A Concise Guide to the TRIPs Agreement, 1996, 66-67.

51. *Λιακόπουλος*, Συλλογικόν σήμα – Προβλήματα εκ της παραλλήλου χρήσεως του σήματος, 1974, 4 επ.

52. Trademark Licensing: The Problem of Adequate Control, *Duke Law Journal*, Vol. 1968, No. 5 (Oct., 1968), 875-876.

53. *Αντωνόπουλος*, Άδεια καταθέσεως ή χρήσεως σήματος, 1981, 298 επ.

54. ΠΠρΑθ 7058/1989, ΕΕμπΔ 1990, 136.

ρίπου έτη ισχύοντα ν. 2239/1994, προστέθηκαν στην παρ. 1 του άρ. 16 του ν. 3205/1955 δύο νέες υποπαράγραφοι, οι οποίες ρύθμιζαν λεπτομερέστερα την παράλληλη κατάθεση και την άδεια χρήσης σήματος.

Ειδικότερα, η παρ. 1α προσέφερε μια διασάφηση σχετικά με βασικά ερμηνευτικά ζητήματα, όπως το ότι οι άδειες χρήσης μπορούσαν να είναι αποκλειστικές ή μη αποκλειστικές. Ακόμη όριζε ρητά ότι οι εν λόγω άδειες ήταν δυνατό να παραχωρούνται για το σύνολο ή για μέρος μόνο των προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες είχε καταχωρισθεί το σήμα, καθώς και για ολόκληρη την ελληνική επικράτεια ή για μέρος μόνο αυτής. Ενώ με την παρ. 1β απαριθμούνταν ενδεικτικά οι λόγοι για τους οποίους ο σηματούχος – προκαταθέτης μπορούσε να επικαλεσθεί τα δικαιώματά του από το σήμα κατά του νέου κατάθετη ή του αδειούχου χρήσης / παραχωρησιούχου. Συγκεκριμένα, ο σηματούχος μπορούσε να αξιώσει προστασία του σήματός του εφόσον ο αντισυμβαλλόμενός του παραβίαζε όρο της μεταξύ τους σύμβασης σχετικά με τη διάρκεια της άδειας, τη μορφή υπό την οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί το σήμα, τη φύση των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία είχε παραχωρηθεί η άδεια, τα εδαφικά όρια χρήσης της άδειας, καθώς και σχετικά με την ποιότητα των προϊόντων επί των οποίων ο νέος καταθέτης ή αδειούχος χρήσης είχε συμφωνηθεί να επιθέτει το σήμα ή την ποιότητα των υπηρεσιών τις οποίες θα παρείχε υπό το σήμα αυτό.

Το π.δ. 317/1992 αντέγραψε πιστά την παρ. 1 του άρ. 8 της Πρώτης Οδηγίας με την προσθήκη της παρ. 1α στο άρ. 16 του α.ν. 1998/1939, η οποία αναφέρεται μόνο στην άδεια χρήσης και όχι στην παράλληλη κατάθεση. Ωστόσο, η αντιγραφή δεν υπήρξε πιστή και ως προς την παρ. 2 του άρ. 8 της Πρώτης Οδηγίας, καθώς η τελευταία αναφέρεται μόνο στην άδεια χρήσεως, ενώ ο εθνικός νομοθέτης στην παρ. 1β του άρ. 16 του α.ν. 1998/1939 αναφέρεται τόσο στην άδεια παράλληλης κατάθεσης όσο και στην άδεια χρήσης. Η νομοθετική αυτή επιλογή δικαιολογείται εκ του γεγονότος ότι σύμφωνα με το προοίμιο της εν λόγω Οδηγίας⁵⁵ προκύπτει ότι η τελευταία είναι μερικής εναρμόνισης. Έτσι, ο εθνικός νομοθέτης διατήρησε τον θεσμό της παράλληλης κατάθεσης.

Μετά τη «*λειτουργική μετονομασία*»⁵⁶ του Πρωτοβάθμιου Διοικητικού Δικαστηρίου Σημάτων (άρθρο 6 α.ν. 1998/1939) σε Διοικητική Επιτροπή Σημάτων (άρθρο 11 ν. 1406/1983), την έκδοση της θεμελιώδους Πρώτης Οδηγίας, την ενσωμάτωσή της αρχικά με το π.δ. 317/1992 και προκειμένου να προσαρμοσθεί η διάσπαρτη έως

55. Όπου αναφέρεται «...προς το παρόν, δε φαίνεται αναγκαία η πλήρης προσέγγιση των νομοθεσιών περί σημάτων των κρατών μελών ... αρκεί να περιορίζεται μόνο σε εκείνες τις εθνικές διατάξεις οι οποίες έχουν την πλέον άμεση επίδραση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς».

56. Έκθεση επί του σχεδίου νόμου περί σημάτων της 30.8.1994, <http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou>

τότε εθνική νομοθεσία περί σημάτων στα δεδομένα εκείνης της εποχής, ξεκίνησε το 1994 η προσπάθεια σύνταξης σχεδίου νόμου το οποίο έμελλε να οδηγήσει στο ν. 2239/1994.

Στον νέοψηθισθέντα τότε ν. 2239/1994 οι διατάξεις για την παράλληλη κατάθεση και την παραχώρηση άδειας χρήσεως σήματος συναντώνται στο άρ. 16. Ο ν. 2239/1994 διαφοροποιείται σε σχέση με το προγενέστερο αυτού νομοθετικό καθεστώς, χωρίς ωστόσο να αποβάλει τελείως ορισμένες παρωχημένες διατάξεις του α.ν. 1998/1939, όπως η παράλληλη κατάθεση σήματος⁵⁷. Ειδικότερα, ως προς την παράλληλη κατάθεση, αυτή ήταν δυνατή υπό τις εξής προϋποθέσεις: α) έγγραφη συμφωνία των μερών, β) μη δημιουργία κινδύνου παραπλάνησης του κοινού και γ) μη αντίθεση στο δημόσιο συμφέρον. Σε σχέση, δηλαδή, με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, δεν χρειαζόταν πλέον ο δικαστικός έλεγχος της ύπαρξης στενού και ουσιώδους οικονομικού δεσμού μεταξύ των επιχειρήσεων (σηματούχου και νέου καταθέτη) και η έκδοση σχετικής δικαστικής απόφασης. Ως προς την άδεια χρήσης σήματος, οι νόμιμες προϋποθέσεις για την παραχώρησή της ήταν οι εξής: α) έγγραφη συμφωνία των μερών, β) απόφαση της ΔΕΣ⁵⁸, γ) μη δημιουργία κινδύνου παραπλάνησης του κοινού και δ) μη αντίθεση στο δημόσιο συμφέρον⁵⁹.

Η προϋπόθεση της έγγραφης σύμβασης, δηλαδή ο συστατικός τύπος της εν λόγω δικαιοπραξίας, ερχόταν σε αντίθεση με το άτυπο της μεταβίβασης του σήματος⁶⁰. Ωστόσο, οι όροι μιας τέτοιας σύμβασης μπορεί να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη λειτουργία της, ειδικά όταν έχει περίπλοκο περιεχόμενο (π.χ. αφορά ορισμένα μόνο προϊόντα ή υπηρεσίες, αφορά συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή κ.λπ.). Πιθανόν, η εμμονή του νομοθέτη, παρά τη διεθνή τάση του ατύπου της άδειας χρήσης, να εξηγείται από τη δυσκολία απόδειξης που μπορεί να προκύψει από μια προφορική συμφωνία.

Γίνεται φανερό ότι ο νομοθέτης, κάνοντας ένα βήμα προς την κατεύθυνση της κοινής αγοράς στο πλαίσιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, αφαίρεσε την προϋπόθεση της ύπαρξης στενού και ουσιώδους οικονομικού δεσμού, διατηρώντας όμως, τουλάχιστον για την άδεια χρήσης, τον όρο της προηγούμενης απόφασης της ΔΕΣ, η οποία τώρα πλέον είχε να ελέγξει μόνο τις δύο τελευταίες προϋποθέσεις.

Η διάταξη της παρ. 5 του άρ. 16 του ν. 2239/1994 επαναλάμβανε την διάταξη της παρ. 3 του άρ. 16 ν. 3205/1955, η οποία, προέβλεπε την αυτοδίκαιη διαγραφή του παράλληλα κατατεθειμένου σήματος ή της άδειας χρήσεως, με μόνη διαφοροπο-

57. *Μαρίνος*, Δίκαιο Σημάτων, 2007, 19.

58. ΜΠρΑθ 8198/2002· ΔΕφΑθ 1301/2007.

59. *Λιακόπουλος*, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2000⁵, 375-376.

60. *Λιακόπουλος* (2000⁵), 369-370.

ίηση ότι πλέον η δήλωση του σηματούχου δεν αφορούσε τη λύση του οικονομικού δεσμού, ο οποίος, όπως προαναφέρθηκε, δεν ασκούσε πλέον επιρροή, αλλά τη λύση της συμφωνίας των μερών.

Επίσης, με την παρ. 3 του άρ. 16 του ν. 2239/1994 προβλέφθηκε η περαιτέρω δυνατότητα του αδειούχου χρήσης να παραχωρεί υπό-άδειες σε τρίτους, ενώ με την παρ. 4 του άρ. 16 του ν. 2239/1994 ορίστηκε ρητά ότι ο παραχωρησιούχος μπορούσε να ασκήσει αυτοτελώς τις αγωγές προσβολής του σήματος (παραλείψεως και αποζημιώσεως) υπό τον όρο της έγγραφης συναίνεσης του σηματούχου. Η τελευταία διάταξη, διασταλτικά ερμηνευόμενη, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το ίδιο δικαίωμα είχε αναμφισβήτητα και ο παράλληλος καταθέτης⁶¹. Ακόμη, η παρ. 1 β του άρ. 16 του ν. 3205/1955 δεν συναντάται σε καμία διάταξη του ν. 2239/1994, με το σκεπτικό ότι, δεδομένου ότι πρόκειται περί παραβάσεως συμβατικών υποχρεώσεων, καλύπτεται από τις γενικές διατάξεις⁶².

Τέλος, με το άρ. 22 παρ. 1 του ν. 2239/1994 το δικαίωμα επί του σήματος ανεξαρτητοποιείται από την επιχείρηση, καθώς μπορεί να μεταβιβασθεί μόνο του⁶³. Σε περίπτωση, ωστόσο, σύμβασης μεταβιβάσεως επιχείρησης και εφόσον δεν υπάρχει ρητή αντίθετη πρόβλεψη, θεωρείται πως τα μέρη επιθυμούσαν τη συμμεταβίβαση του σήματος. Αντίστοιχα προβλέπει και το άρ. 24, καθώς το σήμα μπορεί να γίνει αυτοτελώς αντικείμενο αναγκαστικής κατάσχεσης και εκποίησης.

Υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, υπήρχε επιπλέον η δυνατότητα παράλληλης κατάθεσης του σήματος⁶⁴. Με την παράλληλη κατάθεση ουσιαστικά ο νέος καταθέτης αποκτούσε ένα δικαίωμα πάνω στο σήμα το οποίο ήταν περιορισμένο και απόλυτο, επομένως τρόπον τινά επρόκειτο για ένα εμπράγματο επί του σήματος δικαίωμα το οποίο παρουσίαζε, ως εκ της φύσεως και της λειτουργίας του, σημαντικές ομοιότητες με την επικαρπία του ΑΚ, ώστε οι σχετικές διατάξεις εφαρμόζονταν αναλογικά (ΑΚ 1142 επ.)⁶⁵. Η σύμβαση χορήγησης άδειας στο νέο καταθέτη για παράλληλη κατάθεση σήματος ήταν εκποιητική και αναίτιωτης, ενώ η *causa* μπορεί να ήταν π.χ. σύμβαση διανομής ή συνεργασίας⁶⁶. Βασικές διαφορές από την άδεια χρήσης ήταν ότι η άδεια παράλληλης κατάθεσης μπορούσε να συμφωνηθεί μόνο ως αποκλειστική, λόγω του απόλυτου χαρακτήρα του δικαιώματος του νέου καταθέτη, καθώς και ότι δεν υπήρχε δυνατότητα να συμφωνηθεί για τμήμα μόνο της ελληνικής

61. *Αντωνόπουλος*, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2005², 557.

62. Εισηγητική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «περί σημάτων» Προς τη Βουλή των Ελλήνων της 05.08.1994, σ. 10.

63. *Ρώσσης*, Εμπορικό Δίκαιο, 2003, 99.

64. *Αντωνόπουλος*, Η Μεταβίβαση του Σήματος και των Ουσιαστικών Διακριτικών Γνωρισμάτων, 1998, 105 επ.

65. *Μαρίνος* (2007), 234-235.

66. *Μαρίνος* (2007), 235.

επικράτειας⁶⁷. Ο τελευταίος περιορισμός υπήρχε διότι το σήμα ως δικαίωμα διέπεται από την αρχή του ενιαίου. Γι αυτό και ένα εθνικό σήμα δεν μπορεί παρά να καταχωρίζεται για ολόκληρη την επικράτεια της χώρας όπου ζητείται προστασία. Αντίστοιχα, ένα κοινοτικό σήμα καταχωρίζεται για τα 27 (ή όσα είναι κάθε φορά) κράτη μέλη της ΕΕ. Αντίθετα, η άδεια χρήσεως, με την οποία γεννώνται ενοχικές μόνο αξιώσεις μεταξύ των μερών, δεν αφορά το δικαίωμα επί του σήματος, αλλά μόνο το δικαίωμα χρήσης αυτού υπό τους όρους της εκάστοτε συμφωνίας, επομένως μπορεί να παραχωρείται ακόμη και για τμήμα της χώρας όπου ζητείται προστασία. Ωστόσο, η έκταση του περιορισμένου και απόλυτου αυτού δικαιώματος περιοριζόταν περαιτέρω δυνάμει των όρων της συμφωνίας. Έτσι, η παράλληλη κατάθεση μπορούσε να περιλαμβάνει ορισμένα μόνο από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που διέκρινε το σήμα⁶⁸.

Το δικαίωμα του νέου καταθέτη δεν ήταν αυτοτελές, αφού ο προκαταθέτης παρέμενε απόλυτος δικαιούχος του σήματος. Ωστόσο, ο νέος καταθέτης αποκτούσε το δικαίωμα να ασκεί αυτοτελώς τις αξιώσεις από την προσβολή του σήματος⁶⁹.

Ο ισχύων σήμερα ν. 4072/2012 δεν περιλαμβάνει καμία πρόβλεψη για το θεσμό της παράλληλης κατάθεσης, ο οποίος ως ξεπερασμένος καταργήθηκε⁷⁰, καθώς αφενός είχε περιορισμένη πρακτική αξία, αφετέρου γεννούσε δογματικά προβλήματα⁷¹. Η άδεια χρήσης, απλή ή αποκλειστική, δεσπάζει στις συμβάσεις οικονομικής εκμετάλλευσης του σήματος ως πιο ευέλικτη και πιο κατάλληλη στη σύγχρονη συναλλακτική δραστηριότητα.

Ωστόσο, η μεταβατικού χαρακτήρα διάταξη του άρ. 182 παρ. 9 εδ. α΄ ορίζει ότι όσα σήματα είχαν ήδη δηλωθεί ή καταχωρισθεί ως παράλληλη κατάθεση ή καταχώρηση προηγούμενου σήματος, κατά την έναρξη ισχύος του ν. 4072/2012, ισχύουν και προστατεύονται σύμφωνα με το νόμο⁷². Ενώ στο εδ. β΄ προβλέπεται ότι σε περίπτωση παύσης του δικαιώματος στο ως άνω προηγούμενο σήμα λόγω λήξης και μη ανανέωσής του, τότε το κύρος της παράλληλης κατάθεσης ή καταχώρισης δεν

67. Αντωνόπουλος (2005²), 554-556.

68. Λιακόπουλος (2000⁵), 373.

69. Αντωνόπουλος (1998), 113-114.

70. Αιτιολογική έκθεση ν. 4072/2012 της 22/3/2012, 33, όπου αναφέρεται σχετικά με το άρ. 132 ότι «Καταργείται ο θεσμός της παράλληλης άδειας χρήσης σήματος που προβλέπονταν στην παράγραφο 1 του άρθρου 16 του ν. 2239/1994, κατά μεταφορά από το προϊσχύσαν δίκαιο, ένας θεσμός που δεν απαντάται σε άλλα γνωστά δίκαια και η χρήση του οποίου ήταν σπάνια, αλλά και δημιουργούσε προβλήματα ένταξης στο σύστημα δικαίου. Αντ' αυτού προβλέπεται η παραχώρηση άδειας χρήσης με απόλυτη («εμπράγματη») ενέργεια, δυνάμει της οποίας ο αδειούχος μπορεί να στραφεί εξ ιδίου δικαιώματος κατά τρίτων προσβολέων.».

71. Μαρίνος, Το νέο δίκαιο των σημάτων (άρθρα 121 επ. ν. 4072/2012 – μια πρώτη εισαγωγή, ΕλλΔνη 2012, 338· Καρδιοπούλη/Θεοδωρίδου, Το νέο δίκαιο των σημάτων (Ν 4072/2012), Συν 2012, 16.

72. Ασημακοπούλου, Οι ρυθμίσεις του Ν.4072/2012 για την καταχώρηση και προστασία των εθνικών εμπορικών σημάτων, ΔΕΕ 2012, 422-423.

θίγεται. Δεν ισχύει όμως το ίδιο στην περίπτωση που το προηγούμενο σήμα διαγραφεί για οποιονδήποτε λόγο σχετικού ή απόλυτου απαραδέκτου των άρ. 123 και 124. Στην τελευταία περίπτωση, η παράλληλη κατάθεση ή καταχώριση χάνει το κύρος της.

3. Η άδεια χρήσης σήματος και domain name

3.1. Παραχώρηση χρήσης σήματος (Trademark Licensing Agreement)

Με τον όρο «άδεια χρήσης σήματος» νοείται η δικαιοπραξία, κατά κανόνα αμφοτεροβαρής, με την οποία ο σηματούχος, δηλαδή ο αποκλειστικός δικαιούχος ενός σήματος, παραχωρεί τη χρήση του σήματος σε τρίτον, ο οποίος ονομάζεται παραχωρησιούχος ή αδειούχος χρήσης. Τα μέρη μπορεί να συνάψουν μεμονωμένη σύμβαση παραχώρησης χρήσης. Στην πρακτική του εμπορίου, ωστόσο, είθισται η άδεια χρήσης να υπάγεται, ως «υποβοηθητικού» χαρακτήρα σύμβαση, στο πλαίσιο ευρύτερης συμφωνίας, όπως η πώληση επιχειρήσεως, η σύμβαση δικαιόχρησης (franchising), η σύμβαση ευρεσιτεχνίας, όπου συνήθως παραχωρείται το δικαίωμα παραγωγής και διανομής του προϊόντος, η σύμβαση τεχνογνωσίας (know how) ή α-κόμη και η συμφωνία γενικότερης οικονομικής και επιχειρηματικής συνεργασίας⁷³.

3.1.1. Νομική φύση της δικαιοπραξίας

Πρόκειται για ιδιότυπη (sui generis) σύμβαση⁷⁴, ενοχική, υποσχετική⁷⁵, τυπική, αμφοτεροβαρή και διαρκή, το περιεχόμενο της οποίας εξαρτάται από τις ειδικότερες συμφωνίες των μερών⁷⁶. Με την κατάρτιση σύμβασης για την παραχώρηση απλής ή αποκλειστικής άδειας χρήσης, δημιουργείται ενοχικός δεσμός μεταξύ σηματούχου και παραχωρησιούχου⁷⁷.

Ωστόσο, η ρύθμιση του νέου νόμου περί σημάτων στο άρ. 132 παρ. 4, ειδικά όσον αφορά την αποκλειστική άδεια χρήσης, δίνει εύλογα αφορμή ώστε να γίνεται λόγος για σύμβαση με απόλυτο, τρόπον τινά εμπράγματο, χαρακτήρα⁷⁸. Η βασική διαφοροποίηση του νέου νόμου, η οποία επιδρά στη θεωρητική αντιμετώπιση της

73. Ρούσσης, Τα όρια της συμβατικής ελευθερίας κατά τον έλεγχο των ρητρών μη ανταγωνισμού στις συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης, 2010, 222.

74. Αναστασόπουλος/Μιχαηλόπουλος, Συμβάσεις σύγχρονου εμπορίου, 2011, 30 · Ψάρας, Παράλληλη κατάθεση. Παραχώρηση άδειας χρήσης, σε: Ρόκας (Επιμ.), Δίκαιο σημάτων, 1996, 155, 159.

75. Με την κατάρτιση της εν λόγω σύμβασης, γεννάται η υποχρέωση του σηματούχου για παραχώρηση της χρήσης του σήματος στον παραχωρησιούχο, ο οποίος έτσι αποκτά το αντίστοιχο ενοχικό δικαίωμα χρήσης του σήματος.

76. Ρόκας, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2004, 143.

77. ΕφΘεσσ 2331/2006, σύμφωνα με την οποία, η παραχώρηση χρήσης σήματος ή άλλου διακριτικού γνωρίσματος σε εταιρεία, κατά το χρόνο ίδρυσής της, μπορεί να γίνει μόνο ως εισφορά.

78. Μαρίνος, ΕλλΔνη 2012, 338.

φύσης της αποκλειστικής άδειας χρήσης, έγκειται στην υπό προϋποθέσεις δυνατότητα του αποκλειστικού παραχωρησιούχου να ασκεί τις αξιώσεις επί προσβολής του σήματος ακόμη και χωρίς τη συναίνεση του σηματούχου. Μάλιστα, η αιτιολογική έκθεση του ν. 4072/2012 κάνει ειδική αναφορά στη νέα αυτή δυνατότητα ως εξής: «...προβλέπεται η παραχώρηση άδειας χρήσης με απόλυτη («εμπράγματη») ενέργεια, δυνάμει της οποίας ο αδειούχος μπορεί να στραφεί εξ ιδίου δικαιώματος κατά τρίτων προσβολέων»⁷⁹.

Σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 1 εδ. α του ν. 4072/2012, πρόκειται για σύμβαση με συστατικό⁸⁰ έγγραφο τύπο⁸¹. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 1 εδ. β απαιτείται η εγγραφή της παραχώρησης χρήσης στο μητρώο σημάτων. Δεδομένου ότι το δικαίωμα στο σήμα είναι ιδιωτικό δικαίωμα, γεννάται όποτε το συμφωνήσουν τα μέρη. Σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι διατυπώσεις δημοσιότητας της σύμβασης, και υπό το προϊσχύσαν καθεστώς που απαιτείτο και απόφαση της ΔΕΣ, γινόταν δεκτό ότι η άδεια μετατρεπόταν και ίσχυε ως άδεια χρήσης διακριτικού γνωρίσματος⁸².

Ο ενοχικός ή απόλυτος χαρακτήρας του δικαιώματος έχει μεγάλη πρακτική σημασία. Ένα απόλυτο δικαίωμα συνεπάγεται την αγώγιμη αξίωση του δικαιούχου για προστασία έναντι παντός τρίτου, και ειδικότερα για άρση και παράλειψη της προσβολής στο μέλλον. Πρόκειται για μια αυτόνομη, εξ ιδίου δικαίου (ex iure proprio) εξουσία επίκλησης του δικαιώματος απέναντι στον προσβολέα, ήτοι τον τρίτο-μη δικαιούχο που επεμβαίνει στο θετικό περιεχόμενο του δικαιώματος. Επιπλέον κανένας τρίτος δεν μπορεί να αποκτήσει δικαίωμα με απόλυτο χαρακτήρα από μη κύριο. Ειδικά για το σήμα, που είναι άυλο αγαθό και η κτήση του εγγράφεται στο μητρώο σημάτων, δεν νοείται καλόπιστη κτήση από μη κύριο (ΑΚ 1036).

Αν γίνει δεκτό ότι το δικαίωμα που αποκτά ο παραχωρησιούχος αποκλειστικής άδειας χρήσης είναι απόλυτο, τότε τυχόν μεταγενέστερη άδεια, απλή ή αποκλειστική, σε έτερο παραχωρησιούχο, δεν έχει καμία ισχύ έναντι του αρχικού παραχωρησιούχου αποκλειστικής άδειας. Ακόμη και στην περίπτωση που ο σηματούχος μεταβιβάζει το δικαίωμα στο σήμα, ο παραχωρησιούχος διατηρεί ακέραιο το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης.

Η απλή άδεια χρήσης είναι ενοχική, κατά κανόνα αμφοτεροβαρής σύμβαση, διαρκής, ορισμένου ή αορίστου χρόνου. Ο σηματούχος αναλαμβάνει την υποχρέωση

79. Αιτιολογική έκθεση ν. 4072/2012 της 22.3.2012, 33.

80. Γεωργιάδης Απ., Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, τόμος 1^{ος}, 2004, 646, 648-649. Μαρίνος, (2007), 236-237.

81. ΠΠρΑθ 1120/2004.

82. Γεωργιάδης Απ. (2004), 648.

παραχώρησης της χρήσης και ο παραχωρησιούχος υποχρεούται να καταβάλει το συμφωνηθέν αντάλλαγμα (royalties)⁸³.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 4 ν. 4072/2012 (άρ. 22 παρ. 3 Καν. 207/2009⁸⁴), ο απλός αδειούχος μπορεί να ασκεί αυτοτελώς (ex iure proprio) τις αξιώσεις επί προσβολής του σήματος εφόσον συναινεί ο σηματούχος. Η εν λόγω διάταξη προσδίδει στην απλή άδεια χρήσης χροιά απόλυτου δικαιώματος, καθώς η αυτοτελής προστασία είναι χαρακτηριστικό των απόλυτων δικαιωμάτων. Ωστόσο, τα απόλυτα δικαιώματα έχουν και άλλες εκφάνσεις (π.χ. εξουσία διάθεσης), οι οποίες δεν συναντώνται στην απλή άδεια χρήσης. Γι' αυτό και κατά μία άποψη, χαρακτηρίζεται ως *sui generis* απόλυτο δικαίωμα, δεδομένου ότι ακόμη και αυτή η αυτοτελής προστασία τελεί υπό τη συναίνεση του σηματούχου⁸⁵. Ως *sui generis* σύμβαση εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του γενικού ενοχικού του ΑΚ, καθώς και οι διατάξεις για τη μίσθωση προσοδοφόρου, εφόσον οι τελευταίες εξυπηρετούν τη λειτουργία της σύμβασης και τις υποχρεώσεις των μερών⁸⁶.

Ως προς τη αποκλειστική άδεια χρήσης, η κρατούσα άποψη⁸⁷ δέχεται ότι πρόκειται επίσης για ενοχική σύμβαση. Ωστόσο η αντίθετη άποψη δέχεται ότι έχει απόλυτο χαρακτήρα⁸⁸, ότι είναι οιονεί εμπράγματο. Η αποκλειστική άδεια χρήσης συνιστά βάρος στο απόλυτο δικαίωμα επί του σήματος και κατά συνέπεια η μεταβίβαση του σήματος συνοδεύεται από το εν λόγω βάρος⁸⁹. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεν προκύπτει από ρητή νομοθετική διάταξη ο ενοχικός ή οιονεί «εμπράγματος» χαρακτήρας των αδειών χρήσης. Το βασικό επιχείρημα ένταξής τους στην κατηγορία των οιονεί εμπράγματων συμβάσεων στηρίζεται στη φύση του παραχωρούμενου δικαιώματος και συγκεκριμένα στην ομοιότητά του με απόλυτο δικαίωμα, λόγω της δυνατότητας αυτοτελούς προστασίας⁹⁰.

Με κριτήριο τα βασικά χαρακτηριστικά των δικαιοπραξιών με ενοχικό και εμπράγματο χαρακτήρα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η παραχώρηση χρήσης

83. Γεωργιάδης Απ. (2004), 653.

84. ΜΠρΑθ 3756/2009, σύμφωνα με την οποία, «Ο αδειούχος χρήσεως κοινοτικού σήματος νομιμοποιείται ενεργητικά προς έγερση αγωγής προσβολής με τη συγκατάθεση του δικαιούχου. Αν όμως είναι αποκλειστικός δικαιούχος ενάγει και χωρίς τη συγκατάθεση αυτή, αν έχει προηγηθεί όχληση και ο δικαιούχος αδρανήσει».

85. Μαρίνος, (2007), 249.

86. Ρούσσης (2010), 223.

87. Γεωργιάδης Απ. (2004), 648 επ.· Αντωνόπουλος (1998), 106.

88. Ρόκας (2004), 1444.

89. Μαρίνος, Μερικές σκέψεις για τη νομική φύση της αποκλειστικής άδεια χρήσης σήματος, ΕλλΔνη 2006, 327-329· ο ίδιος, Η αρχή του κλειστού αριθμού (numerous clausus) στο δίκαιο των άυλων αγαθών – Μερικές επιπτώσεις στη νομική φύση της άδειας χρήσης σήματος, Γενέθλιον Απ. Γεωργιάδη, τόμος II, 2006, 1575 επ.

90. Μαρίνος (2007), 251, όπου υποστηρίζεται ότι δεδομένου ότι η αρχή του κλειστού αριθμού δεν ισχύει στα άυλα αγαθά και στο πλαίσιο της συμβατικής ελευθερίας, θα πρέπει να

διακριτικού γνωρίσματος, απλού ή τυπικού, είναι ενοχική. Βάσει των ανωτέρω, το κρίσιμο σημείο είναι κατά πόσο η υπό προϋποθέσεις δυνατότητα του παραχωρησιούχου να ασκήσει αυτοτελώς τις αξιώσεις επί προσβολής του σήματος μπορεί να θεωρηθεί ότι προσδίδει εμπράγματο χαρακτήρα στο δικαίωμα του ιδίου. Δεδομένου ότι τα εμπράγματα δικαιώματα είναι απόλυτα, ήτοι παρέχουν άμεση εξουσία επί ορισμένου αντικειμένου *erga omnes*⁹¹, δεν προκύπτει εμπράγματος χαρακτήρας του δικαιώματος του παραχωρησιούχου, καθώς το απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα επί του σήματος εξακολουθεί να το έχει ο σηματούχος. Όπως γίνεται δεκτό⁹², ο παραχωρησιούχος δεν χρησιμοποιεί το σήμα ως διακριτικό προέλευσης των προϊόντων από την επιχείρησή του, αλλά ως ένδειξη ταύτισης με τα προϊόντα της επιχείρησης του σηματούχου. Ο παραχωρησιούχος, όπως γινόταν δεκτό⁹³ και για τον παράλληλο καταθέτη (που πλέον έχει καταργηθεί ως θεσμός), δεν αποκτά εξουσία άμεσης χρήσεως του σήματος.

Όσον αφορά δε στην εξουσία αποκλεισμού ενεργειών κάθε τρίτου προσβολέα του σήματος (άρ. 132 παρ. 4 ν. 4072/2012), αφενός η εν λόγω εξουσία είναι αναγκαίο αλλά όχι επαρκές χαρακτηριστικό των εμπράγματων δικαιωμάτων, αφετέρου ο περί σημάτων νόμος δεν αφαιρεί τη δυνατότητα αυτή από τον σηματούχο, ενώ την επιφυλάσσει για τον παραχωρησιούχο μόνο υπό συγκεκριμένες σωρευτικές προϋποθέσεις.

3.1.2. Υποκείμενα της έννομης σχέσης

Σηματούχος, δηλαδή φορέας του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος επί του σήματος, μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, χωρίς να απαιτείται να είναι φορέας επιχειρήσεως. Με την άδεια χρήσης εκμεταλλεύεται οικονομικά το σήμα του⁹⁴, καθώς το αξιοποιεί και ενδεχομένως επιτυγχάνει την απόσβεση της επένδυσής του⁹⁵. Επιπλέον, η άδεια χρήσης μπορεί να είναι και η ενδεικνυόμενη λύση στην περίπτωση που ο σηματούχος, για οποιοδήποτε λόγο, αδυνατεί να χρησιμοποιήσει ο ίδιος το σήμα του ή ακόμη και όταν εισέρχεται για πρώτη φορά σε μία αγορά και έτσι μοιράζεται τον επιχειρηματικό κίνδυνο με τον παραχωρησιούχο.

γίνει δεκτό ότι η άδεια χρήσης διαμορφώνεται ελεύθερα από τα μέρη τα οποία τελικά καθορίζουν των χαρακτήρα τους ως ενοχικών ή απόλυτων.

91. *Γεωργιάδης Απ.*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002³, 232-233, 243.

92. *Ψάρρας* (1996), 155.

93. *Ψάρρας* (1996), 155-156.

94. Άλλος τρόπος οικονομικής εκμετάλλευσης είναι ιδίως η μεταβίβαση του σήματος.

95. Προκειμένου ένα σήμα να είναι οικονομικά εκμεταλλεύσιμο και ανταγωνιστικό ως οικονομικό αγαθό, θα πρέπει να έχει αποκτήσει ορισμένη φήμη και να συνδέεται με παραστάσεις ποιότητας, να δημιουργεί θετικούς συνειρμούς στον καταναλωτή και γενικότερα να είναι οικείο και γνώσιμο προς αυτόν. Για την επίτευξη ενός τέτοιου βαθμού αναγνωρισιμότητας, η σηματούχος επιχείρηση συνήθως κάνει επενδύσεις.

Με την παραχώρηση χρήσης σήματος, ο σηματούχος δεν αποξενώνεται εντελώς από το δικαίωμά του στο σήμα, όπως στην περίπτωση της μεταβίβασης σήματος. Απλώς παραχωρεί σε τρίτον – τον παραχωρησιούχο – τη χρήση του σήματος και δη υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις⁹⁶. Έτσι, ο σηματούχος παραμένει αποκλειστικός δικαιούχος του σήματος, καθώς χωρίς τη συναίνεσή του, ουδείς δύναται να το χρησιμοποιεί. Επιπλέον, είναι σε κάθε περίπτωση εκείνος που καταρχήν έχει το δικαίωμα να ασκεί τις αξιώσεις από τυχόν προσβολή του επί του σήματος δικαιωμάτων του αυτοτελώς.

Μια από τις θετικές εξουσίες στις οποίες συνίσταται το απόλυτο δικαίωμα του σηματούχου είναι και η παραχώρηση της χρήσης αυτού σε τρίτον με τη συναίνεσή του, όπως ακριβώς προβλέπει η διάταξη του άρ. 125 παρ. 2 περ. γ. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, ως χρήση του σήματος νοείται και η χρήση του από τρίτον με τη συγκατάθεση του σηματούχου. Σε περίπτωση που υπάρχουν περισσότεροι σηματούχοι του αυτού σήματος, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρ. 785 επ. ΑΚ για την κοινωνία δικαιώματος. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρ. 788 ΑΚ, απαιτείται η συναίνεση όλων των σηματούχων για την παραχώρηση της χρήσης του σε τρίτον.

Ο παραχωρησιούχος μπορεί, όπως ακριβώς και ο σηματούχος, να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ενώ δεν απαιτείται να είναι φορέας επιχείρησης⁹⁷. Δυνάμει της άδειας χρήσης, συμμετέχει στην εκμετάλλευση του σήματος. Στο πλαίσιο μιας αγοράς, οι ανταγωνιστικές μεταξύ τους επιχειρήσεις αποκτούν η καθεμία ορισμένο μερίδιο. Η τάση που υφίσταται σε κάθε αγορά είναι η δημιουργία μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων⁹⁸. Η επιχείρηση – παραχωρησιούχος κατά κανόνα έχει συμφέρον να συμμετάσχει στη μονοπωλιακή θέση που συνήθως θα κατέχει η επιχείρηση – σηματούχος. Το συμφέρον της πρώτης έγκειται ακριβώς στην απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που, όπως και η ίδια, δεν έχουν ακόμη καταφέρει να επικρατήσουν στη σχετική αγορά.

3.1.3. Αντικείμενο της σύμβασης

Αντικείμενο της σύμβασης είναι το σήμα, εθνικό ή διεθνές, και ειδικότερα το δικαίωμα χρήσης αυτού υπό τους όρους της συμφωνίας των μερών. Ακόμη, αντικείμενο της άδειας χρήσης μπορεί να είναι και το δικαίωμα προσδοκίας επί σήματος, σε περίπτωση που έχει κατατεθεί η δήλωση, αλλά δεν έχει ακόμη καταχωρισθεί το σή-

96. *Joliet*, Trademark Licencing Agreements under the EEC Law of Competition, N. W. J. Int'l. L. Bus., 1983-1984, 765.

97. *Μαρίνος* (2007), 234.

98. *Perry/Groff*, Trademark Licensing in a Monopolistically Competitive Industry, The RAND Journal of Economics, Vol. 17, No. 2 (Summer, 1986), 192-194.

μα⁹⁹. Το σήμα δεν απαιτείται να έχει καταστεί αμετάκλητα δεκτό ούτε να έχει καταχωρισθεί στο βιβλίο σημάτων, οπότε η άδεια τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση της καταχωρίσεώς του¹⁰⁰. Αντικείμενο της σύμβασης δεν είναι το δικαίωμα επί του σήματος¹⁰¹, καθώς αυτό εξακολουθεί να ανήκει στον σηματούχο και χαρακτηρίζεται ως απόλυτο δικαίωμα επί άυλου αγαθού, ενώ επίσης χαρακτηρίζεται ως μονοπωλιακό δικαίωμα, δεδομένου ότι ο σηματούχος είναι ο μοναδικός δικαιούχος που μπορεί να χρησιμοποιεί τη συγκεκριμένη ένδειξη στη σχετική αγορά.

Εν προκειμένω το άυλο αγαθό, δηλαδή το σήμα, συνίσταται σε ένα σημείο επιδεκτικό γραφικής παραστάσεως με διακριτική ικανότητα, όπως αυτό ορίζεται ειδικότερα στο άρθρο 121 του ν. 4072/2012. Επομένως, το ίδιο το σημείο αποτελεί μόνο τον υλικό φορέα του σήματος, ενώ το άυλο αγαθό που είναι το αντικείμενο του επί του σήματος δικαιώματος είναι ακριβώς αυτή η ιδιότητα του ως άνω σημείου να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από αυτά άλλων επιχειρήσεων (διακριτική λειτουργία και λειτουργία προέλευσης). Ωστόσο, σύμφωνα με πιο πρόσφατη και πάγια πλέον νομολογία του ΔΕΕ¹⁰², οι νομικά προστατευόμενες¹⁰³ λειτουργίες του σήματος είναι περισσότερες και δεν εξαντλούνται μόνο στην λειτουργία προέλευσης. Σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις, το απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα στο σήμα προσβάλλεται και επομένως ο σηματούχος μπορεί να το επικαλείται όταν προσβάλλεται οποιαδήποτε από τις περισσότερες λειτουργίες που αυτό επιτελεί. Τέτοιες λειτουργίες¹⁰⁴ είναι η εγγυητική, η οποία συνίσταται στην εγγύηση της ποιότητας του προϊόντος ή της υπηρεσίας, η λειτουργία του σήματος ως διαύλου επικοινωνίας, ως επενδυτικού στοιχείου ή ακόμη και ως μέσου διαφήμισης (διαφημιστική λειτουργία)¹⁰⁵. Η διαφημιστική λειτουργία του σήματος συνίσταται στις εξουσίες αναγγελίας και διαφήμισης, δηλαδή στη χρήση του σήματος σε έντυπα και διαφημίσεις¹⁰⁶.

99. ΜΠρΑθ 1275/2001.

100. Αν το σήμα απορριφθεί αμετακλήτως επέρχεται αυτοδικαίως κατάργηση της άδειας. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να μετατραπεί σε άδεια χρήσης διακριτικού γνωρίσματος (ΑΚ 182, άρθρο 13 ν. 146/14).

101. *Λιακόπουλος* (2000⁵), 310-315.

102. Απόφ. της 18.6.2009, υπόθ. C-487/07, *L'Oreal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC, Laboratoire Garnier & Cie κατά Bellure NV κ.λπ.*, Συλλ. 2009, I-05185 και σκέψη 71, Απόφ. της 22.9.2011, υπόθ. C-482/09, *Budějovický Budvar, národní podnik κατά Anheuser-Busch Inc*, Συλλ. 2011, I-08701, σκέψη 58.

103. Απόφ. της 25.3.2010, υπόθ. C-278/08, *Die BergSpechte Outdoor Reisen und Alpinschule Edi Koblmüller GmbH v Günther Guni, trekking.at Reisen GmbH*, Συλλ. 2010, I-2520, σκέψη 29.

104. Απόφ. 23.3.2010, (συνεκδ. υποθ.) C-236/08 και C-238/08, *Google France SARL, Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA και Google France SARL, κατά Viaticum SA, Luteciel SARL και Google France SARL κατά Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL κ.λπ.*, Συλλ. 2010, I-02417, σκέψη 77.

105. *Μαρίνος*, Η χρήση του σήματος για να δηλωθεί ο προορισμός προϊόντος ή υπηρεσίας – Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 20 παραγρ. 1 ν. 2239/1994, *ΕλλΔνη* 2011, 618-619.

106. Εφαθ 5136/2005, ΔΕΕ 2006, 940.

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρ. 121 και 122 συνάγεται ότι σήμα δεν μπορεί να είναι οποιοδήποτε σημείο, καθώς και ότι σημείο που πληροί τις προϋποθέσεις του άρ. 121 δεν μπορεί να είναι σήμα παρά μόνο εφόσον καταχωρισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των άρ. 134 επ. του ν. 4072/2012. Η τελευταία παρατήρηση αποτελεί και μια βασική διαφορά μεταξύ σήματος και διακριτικού γνωρίσματος του ουσιαστικού συστήματος, καθώς για την κτήση του πρώτου ακολουθείται το τυπικό σύστημα, ενώ για την κτήση του δευτέρου δεν απαιτείται τήρηση συγκεκριμένων διατυπώσεων¹⁰⁷.

Με την καταχώριση του σήματος σύμφωνα με τις διατυπώσεις του ν. 4072/2012 αποκτάται το απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα επί του σήματος, υπό τους όρους του ν. 4072/2012¹⁰⁸. Ο σηματούχος καθίσταται έτσι ο μοναδικός δικαιούχος που μπορεί να χρησιμοποιεί το σήμα για να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες της δικής του επιχείρησης. Τέτοια δυνατότητα δεν έχει κανένας τρίτος, παρά μόνο με τη συναίνεση του σηματούχου και υπό τους όρους του ν. 4072/2012.

Αποκλειστική χρήση σημαίνει πως ο φορέας του εν λόγω δικαιώματος είναι και το μοναδικό πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) που δικαιούται να το χρησιμοποιεί. Εκτός από αποκλειστικό, το δικαίωμα επί του σήματος είναι και απόλυτο, ήτοι αντισσεται *erga omnes*. Ο σηματούχος μπορεί να ασκεί τις αξιώσεις του από το δικαίωμα επί του σήματος έναντι παντός τρίτου, και χωρίς τη συναίνεσή του δεν μπορεί κανείς άλλος να ασκεί αυτές τις αξιώσεις, υπό την επιφύλαξη του άρ. 132 παρ. 4¹⁰⁹.

Ειδικότερα η *erga omnes* ενέργεια του επί του σήματος δικαιώματος υλοποιείται με την άσκηση των θετικών και αρνητικών εξουσιών εκ μέρους του σηματούχου, όπως αυτές προβλέπονται στο άρ. 125 και περιορίζονται από το άρ. 126. Σε αδρές γραμμές, η θετική εξουσία συνίσταται στην αποκλειστική χρησιμοποίηση του σήματος από τον σηματούχο, υπό τους όρους του νόμου, και η αρνητική εξουσία στον αποκλεισμό κάθε τρίτου από τη χρήση του σήματος.

Οι εξουσίες που πηγάζουν από το σήμα περιορίζονται από το ν. 4072/2012 καταρχήν χρονικά, καθώς σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρ. 148 του ν. 4072/2012 η προστασία του σήματος είναι δεκαετής, εκκινώντας από την ημερομηνία κατάθεσης της δήλωσης και με δυνατότητα ανανέωσης επ' αόριστο ανά δεκαετία. Επιπλέον, ο ν. 4072/2012 περιορίζει την άσκηση των ως άνω θετικών και αρνητικών εξουσιών στα προϊόντα και τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωρισθεί το σήμα, εκτός από την περίπτωση που πρόκειται για «σήμα φήμης»¹¹⁰.

107. ΕφΘεσσ 2331/2006.

108. Λιακόπουλος (2000⁵), 311.

109. Δελούκα/Χρυσάνθης, *Κτήση δικαιώματος*, σε: Ρόκας (επιμ.), *Δίκαιο σημάτων*, 1996, 61.

110. Καραΐσκος, *Το «σήμα φήμης», το «κοινοτικό σήμα», η προστασία του σήματος και ζητήματα παραγραφής*, ΝοΒ 2011, 1102-1107.

Επομένως, αντικείμενο της σύμβασης παραχώρησης χρήσης σήματος είναι ουσιαστικά η παραίτηση του σηματούχου από το δικαίωμά του να ασκεί τις ανωτέρω θετικές και αρνητικές εξουσίες κατά του παραχωρησιούχου, υπό τους όρους της μεταξύ τους συμφωνίας. Πρακτικά, ο σηματούχος παύει για ορισμένο ή αόριστο χρονικό διάστημα να έχει αποκλειστικά τη χρήση του σήματος και επιτρέπει στον παραχωρησιούχο να την ασκεί, πάντοτε στο πλαίσιο της σύμβασης παραχώρησης χρήσης¹¹¹.

Ο παραχωρησιούχος αποκτά το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το σήμα με ή χωρίς περιορισμούς, οι οποίοι τίθενται στη σύμβαση παραχώρησης χρήσης. Σύμφωνα με το άρθρο 132 παρ. 1, το δικαίωμα χρήσης μπορεί να περιορίζεται γεωγραφικά και χρονικά, ενώ μπορεί να περιορισθεί και η έκτασή του, ήτοι να συμφωνηθεί για μερικά μόνο από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προορίζεται να διακρίνει το σήμα. Όπως έχει κριθεί νομολογιακά, ο παραχωρησιούχος δεν χρησιμοποιεί το σήμα ως διακριτικό προέλευσης των προϊόντων από την επιχείρησή του, αλλά ως ένδειξη ότι τα προϊόντα, τα οποία προέρχονται από την επιχείρησή του είναι ταυτόσημα ή ομοειδή, ίδιας ποιότητας και φέρουν τις ίδιες ιδιότητες με τα προϊόντα που προέρχονται από την επιχείρηση του σηματούχου και τίθενται στην αγορά με τη συναίνεσή του. Για τον παραχωρησιούχο, δηλαδή, το σήμα δεν λειτουργεί ως διακριτικό προέλευσης, αλλά ως ένδειξη ταύτισης¹¹².

Το δικαίωμα χρήσης που αποκτά ο παραχωρησιούχος έχει παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση με το απόλυτο δικαίωμα επί του σήματος. Δεν μπορεί να διαρκεί παραπάνω από το κύριο δικαίωμα, καθώς η απόσβεση του απόλυτου δικαιώματος στο σήμα συνεπιφέρει την απόσβεση του παρεπόμενου δικαιώματος χρήσης, ώστε η άδεια χρήσης να μένει άνευ αντικειμένου¹¹³.

Γενικότερα, οι εξουσίες που παρέχει η άδεια χρήσης στον παραχωρησιούχο μπορεί να είναι ίδιες ή και λιγότερες σε σχέση με τις εξουσίες του σηματούχου, ποτέ όμως περισσότερες, λόγω της αυτονόητης αδυναμίας διάθεσης από το σηματούχο εξουσιών που δεν έχει ούτε ο ίδιος¹¹⁴.

111. Γεωργιάδης Απ. (2004), 650.

112. ΕφΑθ 5136/2005, ΔΕΕ 2006, 940 επ.

113. Μαρίνος, (2007), 252.

114. Έτσι, όπως το δικαίωμα στο σήμα περιορίζεται από την αρχή της εδαφικότητας εντός του εδάφους της χώρας στην οποία ζητείται προστασία, έτσι και το δικαίωμα χρήσης περιορίζεται στα ίδια εδαφικά όρια, ενώ μπορεί να περιορισθεί, δυνάμει συμβατικού όρου, και σε ορισμένο τμήμα μιας χώρας ή σε ορισμένα κράτη αν πρόκειται για κοινοτικό σήμα. Επίσης, δεν μπορεί ο παραχωρησιούχος να κάνει χρήση του σήματος για «παρόμοια» προϊόντα σε σχέση με αυτά του σηματούχου, καθώς ο τελευταίος δεν έχει εξουσία για «παρόμοια», παρά μόνο για όσα έχει καταχωρισθεί το σήμα.

3.1.4. Έννοια της χρήσης του σήματος

Σύμφωνα με το άρ. 125 παρ. 2 γ, η χρήση του σήματος από τον παραχωρησιούχο καταλογίζεται ως χρήση του σηματούχου. Ωστόσο, η παραχώρηση της χρήσης δεν συνιστά από μόνη της ουσιαστική χρήση¹¹⁵ του σήματος, καθώς δεν συμπεριλαμβάνεται στις θετικές εξουσίες του άρ. 125 παρ. 1, 2. Πρόκειται απλά για μία δυνατότητα που έχει ο σηματούχος. Επομένως, όταν δεν προβαίνουν σε καμία ουσιαστική χρήση του σήματος (π.χ. δεν το επιθέτουν στα προϊόντα που κυκλοφορούν στην αγορά κ.λπ.) ούτε ο σηματούχος, αλλά ούτε και ο παραχωρησιούχος, τότε δεν υφίσταται ουσιαστική χρήση¹¹⁶ του σήματος και ενδέχεται να στοιχειοθετηθεί λόγος έκπτωσης (άρ. 160 παρ. 1 α, β)¹¹⁷. Ανάλογα ισχύουν και για την υποάδεια, η οποία δεν αρκεί μόνη της, αλλά ο υπό-παραχωρησιούχος θα πρέπει να κάνει ουσιαστική χρήση¹¹⁸ του σήματος. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρ. 160 παρ. 3 α, δεν στοιχειοθετείται λόγος έκπτωσης εάν ο σηματούχος αποδείξει ότι η μη χρήση οφείλεται σε εύλογη αιτία, κάτι που κρίνεται από τον εθνικό δικαστή κατά την εκτίμηση των περιστάσεων (π.χ. νομική αδυναμία χρήσης, έλλειψη αναγκαίας διοικητικής άδειας)¹¹⁹.

Από τη διάταξη του άρ. 125 παρ. 2 γ συνάγεται ότι ως χρήση του σήματος νοείται και η χρήση από τρίτο ο οποίος έχει λάβει εκ των προτέρων τη συναίνεση του σηματούχου. Από δε τις διατάξεις των άρ. 132 παρ. 1 και 2 προκύπτει ότι η άδεια χρήσης δίνει δικαίωμα στον παραχωρησιούχο να χρησιμοποιεί το σήμα, αλλά μόνο στην έκταση που καλύπτεται από τη σύμβαση. Συνδυαστικά ερμηνευόμενες οι ως άνω διατάξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η χρήση του σήματος από τρίτον καταλογίζεται στον σηματούχο, αλλά μόνο στην έκταση που δίδεται η σχετική συναίνεση ή η άδεια χρήσης¹²⁰.

Επομένως, όταν ο παραχωρησιούχος χρησιμοποιεί το σήμα σε προϊόντα ή υπηρεσίες για τα οποία δεν έχει συμφωνηθεί η χρήση του, η παράνομη αυτή χρήση δεν καταλογίζεται στον σηματούχο. Έτσι ώστε εάν ο σηματούχος δεν χρησιμοποιεί το σήμα για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ο παραχωρησιούχος το χρησιμοποιεί μεν, παράνομα δε, στοιχειοθετείται, υπό τους όρους του νόμου (άρ. 160 παρ. 1 α), λόγος έκπτωσης από το δικαίωμα στο σήμα λόγω αχρησίας¹²¹.

115. Κολιάτση, Η έννοια της παράλειψης "ουσιαστικής χρήσης" σήματος ως λόγου διαγραφής στο νέο δίκαιο των σημάτων, ΧρΙΔ 2005, 106-108.

116. Blakeney (1996), 56-57.

117. Μαρίνος (2007), 254-255.

118. Απόφ. της 11.3.2003, υπόθ. C-40/01, *Ansul BV* και *Ajax Brandbeveiliging BV*, Συλλ. 2003, I-2439.

119. Κοτσίρης, Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, 2003, 850.

120. Μαρίνος (2007), 263.

121. Μαρίνος (2007), 263-265.

Ακόμη θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ακυρότητα της συναίνεσης, καθώς και η παραπλανητική ή αθέμιτη χρήση δεν επηρεάζουν τον καταλογισμό της χρήσης¹²² στον σηματούχο¹²³.

3.1.5. Περιεχόμενο της άδειας χρήσης

α) Έκταση δικαιώματος χρήσης:

Το δικαίωμα χρήσης που παραχωρείται στον παραχωρησιούχο μπορεί να είναι απλό ή αποκλειστικό. Έτσι, απλή άδεια χρήσης παραχωρείται όταν ο σηματούχος μπορεί να παραχωρεί περισσότερες άδειες χρήσης ταυτόχρονα, ενώ αποκλειστική άδεια χρήσης υπάρχει όταν ο σηματούχος υπόσχεται στον παραχωρησιούχο την χρήση του σήματος κατ' αποκλειστικότητα¹²⁴. Στην τελευταία περίπτωση γίνεται δεκτό ότι ο σηματούχος απόσχει και ο ίδιος από τη χρήση του σήματος μόνο εφόσον υπάρχει ρητή συμφωνία¹²⁵. Ενώ όταν υπάρχει αμφιβολία για τον απλό ή αποκλειστικό χαρακτήρα της άδειας, γίνεται δεκτό ότι η άδεια είναι αποκλειστική¹²⁶.

Η άδεια μπορεί να αφορά τη χρήση όλων των προϊόντων για τα οποία έχει καταχωρισθεί το σήμα, ήτοι όλων των κλάσεων για τις οποίες έχει καταχωρισθεί ή των ειδικότερων υποκατηγοριών που περιλαμβάνονται σε κάθε κλάση. Επίσης, μπορεί να παραχωρείται η χρήση για ολόκληρη την ελληνική επικράτεια ή μόνο για τμήμα αυτής, καθώς η αρχή του ενιαίου του σήματος δεν αφορά στην άδεια χρήσης αυτού¹²⁷. Επομένως, ο σηματούχος δύναται να παραχωρεί νόμιμα και συγχρόνως τη χρήση του σήματός του σε περισσότερους παραχωρησιούχους, είτε απλούς είτε αποκλειστικούς, καθώς ακόμη και η αποκλειστική άδεια μπορεί να αφορά συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Ενώ επίσης μπορεί παράλληλα να χρησιμοποιεί και ο ίδιος το σήμα του, εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Η άδεια χρήσης μπορεί να περιορίζεται και χρονικά, όταν συμφωνείται για ορισμένο χρόνο.

Από τη διατύπωση του άρ. 132 παρ. 1 ν. 4072/2012 συνάγεται ότι με την άδεια χρήσης παραχωρείται η γενική χρήση του σήματος, όπως αυτή περιγράφεται στο άρ. 125. Σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361), η οποία διαπνέει όλο το ιδιωτικό δίκαιο, τα μέρη μπορούν να περιορίσουν τη χρήση του σή-

¹²². Χρυσάνθης, Ανάλυση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και παράλληλες εισαγωγές, 2012, 68-69.

¹²³. Μαρίνος (2007), 264-265.

¹²⁴. Psarras, Trade Mark licencing in English and greek law – a comparative approach, 1999, 210.

¹²⁵. Αναστασόπουλος/Μιχαηλόπουλος (2011), 32.

¹²⁶. Αντωνόπουλος (1981), 90-91· ο ίδιος (2005²), 558.

¹²⁷. Μαρίνος, ΕλλΔνη 2012, 338.

ματος σε μερικές μόνο από τις εξουσίες του άρ. 125¹²⁸. Μπορεί, επομένως, να δοθεί σε έναν παραχωρησιούχο άδεια χρήσης που να περιλαμβάνει μόνο την εξουσία σηματοδοτήσεως (συνήθως όταν είναι ο ίδιος παραγωγός του προϊόντος) και παράλληλα να χορηγηθεί σε έτερο παραχωρησιούχο μόνο η άδεια διανομής του σηματοδοτημένου προϊόντος, εισαγωγής ή εξαγωγής του¹²⁹. Επίσης, μερική χρήση του σήματος μπορεί να επιφυλάξει για τον εαυτό του ο σηματούχος. Όσο για τη διαφημιστική χρήση του σήματος, αυτή μπορεί να χορηγηθεί σε συνδυασμό με όλες ή μερικές από τις ανωτέρω εξουσίες χρήσης¹³⁰.

Η διάσπαση των εξουσιών ως ανωτέρω θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να γίνεται έτσι ώστε να μη δημιουργείται κίνδυνος παραπλάνησης για το καταναλωτικό κοινό. Πράγματι, η διανομή του προϊόντος από έναν ενδεχομένως επιλεκτικό διανομέα¹³¹ μπορεί να δημιουργήσει παραστάσεις ποιότητας για τον καταναλωτή, βλέποντας το προϊόν σε μια εντυπωσιακή βιτρίνα. Το γεγονός όμως ότι η παραγωγή και σηματοδότηση του προϊόντος έχει ανατεθεί σε συγκεκριμένο έτερο αδειούχο είναι πιθανό να απέτρεπε τον καταναλωτή από την αγορά του σε περίπτωση που θα το γνώριζε¹³².

Δυνάμει επίσης της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361), τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν όρους και περιορισμούς υπό τον όρο να μην προσκρούουν στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού (π.χ. δέσμευση της τιμής του σηματοδοτημένου προϊόντος – vertical price fixing)¹³³.

Τέλος, σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 3 ν. 4072/2012, μπορεί να συμφωνηθεί το δικαίωμα του παραχωρησιούχου για περαιτέρω παραχώρηση αδειών σε τρίτους (υποάδειες), πάντα όμως σύμφωνα με τους ίδιους όρους που προβλέπει ο νόμος για την παραχώρηση άδειας από το σηματούχο, ήτοι σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 1. Το δικαίωμα χορήγησης υποάδειας χρήσης μπορεί να συμφωνηθεί τόσο με τον απλό όσο και με τον αποκλειστικό αδειούχο¹³⁴.

128. Γεωργιάδης Απ. (2004), 643.

129. Μαρίνος (2007), 243-244.

130. Μαρίνος (2007), 245.

131. ΜΠρΑθ 9029/2002, σύμφωνα με την οποία «Δεν παραβιάζονται οι διατάξεις περί αθέμιτου ανταγωνισμού, αφού ο υποδιανομέας και μετά τη λήξη της σύμβασης εξακολουθεί να πωλεί τα προϊόντα του προμηθευτή, και άρα νομίμως χρησιμοποιεί τα διακριτικά του γνωρίσματα, χωρίς όμως να προσπαθεί με κανένα τρόπο να εμφανιστεί στο καταναλωτικό κοινό ως εξουσιοδοτημένη υποδιανομέας, ενταγμένη στο δίκτυο διανομής της αιτούσας».

132. Μαρίνος (2007), 245.

133. Όπως θα αναπτυχθεί παρακάτω σχετικά με τις συμβατικές ρήτρες.

β) Έννομη προστασία:

Όπως αναφέρεται ανωτέρω, ο ν. 2239/1994 δεν περιελάμβανε διάταξη προβλέπουσα τις αξιώσεις που έχει ο σηματούχος κατά του παραχωρησιούχου σε περίπτωση παραβίασης συγκεκριμένων συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους του τελευταίου. Αντίθετα, ο ν. 4072/2012 με τη διάταξη του άρ. 132 παρ. 2 προβλέπει τις εν λόγω αξιώσεις και μάλιστα περιοριστικά¹³⁵.

Ως προς την έννομη προστασία απέναντι σε τρίτους, με την άδεια χρήσης σήματος ο παραχωρησιούχος δύναται να ασκεί αυτοτελώς τις αξιώσεις επί προσβολής του σήματος, υπό την προϋπόθεση της, ακόμη και προφορικής¹³⁶, συναίνεσης του σηματούχου. Η συναίνεση του σηματούχου είναι απαραίτητη τόσο στην απλή όσο και στην αποκλειστική άδεια χρήσης. Ωστόσο, όταν η άδεια είναι αποκλειστική και ελλείψει αντίθετης συμφωνίας, ακόμη και χωρίς τη σχετική συναίνεση του σηματούχου, ο παραχωρησιούχος δύναται υπό τις προϋποθέσεις της παρ. 4 του άρ. 132 ν. 4072/2012 να ασκήσει αυτοτελώς τις ως άνω αξιώσεις. Τέτοια δυνατότητα υπάρχει όταν συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: α) αποκλειστική άδεια, β) προηγούμενη ειδοποίηση του σηματούχου σχετικά με την ύπαρξη προσβολής ή έστω κινδύνου αυτής, γ) αδράνεια του σηματούχου, υπό την έννοια της μη ασκήσεως των αξιώσεών του και δη εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Ακόμη, σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 5, ο παραχωρησιούχος, απλός ή αποκλειστικός, μπορεί να ασκεί παρέμβαση στη δίκη που τυχόν ανοίξει μετά από άσκηση αγωγής του σηματούχου και μέσω αυτής να διεκδικήσει αποζημίωση για τη ζημία που ο ίδιος υπέστη.

3.1.6. Λύση της σύμβασης

Λύση της σύμβασης επέρχεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις (π.χ. αντίθετη συμφωνία των μερών, διαλυτική αίρεση) και τους τυχόν συμβατικούς όρους (π.χ. δυνατότητα μονομερούς καταγγελίας εκ μέρους του σηματούχου)¹³⁷.

Η διάρκεια της άδειας χρήσης μπορεί να είναι αόριστη ή ορισμένη. Εφόσον συμφωνείται αορίστου χρόνου, αμφότερα τα μέρη έχουν δικαίωμα καταγγελίας οποτεδήποτε (ΑΚ 608 παρ. 2, 609) και χωρίς απαραίτητα να συντρέχει σπουδαίος λό-

134. Αντωνόπουλος (2005²), 563.

135. Ενώ η διάταξη του άρ. 8 παρ. 2 της Οδηγίας 89/104/ΕΟΚ απαριθμεί τις εν λόγω αξιώσεις ενδεικτικά και όχι περιοριστικά.

136. Δεδομένου ότι ο ν. 4072/2012 στη σχετική διάταξη (άρ. 132 παρ. 4) δεν αναφέρει ότι η συναίνεση θα πρέπει να είναι «έγγραφη», κάτι το οποίο ανέφερε ο ν. 2239/1994 (άρ. 16 παρ. 4).

137. ΜΠρΑθ 1275/2001, σύμφωνα με την οποία, «...υπάρχει γενικό δικαίωμα καταγγελίας κάθε διαρκούς ενοχής αόριστης διάρκειας. Ο δικαιούχος σήματος ή διακριτικού γνωρίσματος μπορεί να ανακαλέσει μονομερώς την άδεια χρήσεως, εκτός αν η σύμβαση το απαγορεύει».

γος, υπό τον όρο της μη καταχρηστικής¹³⁸ άσκησης του δικαιώματος καταγγελίας¹³⁹, ενώ όταν συμφωνείται ορισμένου χρόνου η καταγγελία γίνεται μόνο για σπουδαίο λόγο (ΑΚ 288).

Σπουδαίο λόγο αποτελεί κάθε σοβαρή συμβατική παράβαση του αδειούχου, όπως ιδίως η άρνηση ή η συστηματική καθυστέρηση καταβολής του αντιτίμου, η παραβίαση της υποχρέωσης πληροφόρησης σε περίπτωση προσβολής του σήματος από τρίτον για μακρό χρονικό διάστημα, η παραχώρηση υποάδειας χωρίς τη συναίνεση του σηματούχου, και γενικότερα η μη προσήκουσα χρήση του σήματος, όπως η παραπλανητική χρήση ή ακόμη και η προσβολή του.

Όταν η σύμβαση συμφωνείται για ορισμένο χρόνο, τότε τα μέρη έχουν δυνατότητα να συμφωνήσουν α) διάρκεια μικρότερη της δεκαετούς προστασίας του σήματος, β) διάρκεια που συμπίπτει με τη δεκαετή προστασία του σήματος (η οποία μπορεί να αφορά το χρόνο που υπολείπεται μέχρι το τέλος της δεκαετούς προστασίας), γ) διάρκεια μεγαλύτερη της δεκαετούς προστασίας η οποία επεκτείνεται με τις επ' αόριστο ανανεώσεις του σήματος.

Στην τελευταία (γ) ως άνω περίπτωση της άδειας χρήσης ορισμένου χρόνου, ο σχετικά μεγάλος χρόνος διάρκειας της σύμβασης μπορεί να γεννήσει ζητήματα σχετικά με τη νομιμότητα μιας τέτοιας ρήτρας. Πράγματι, μια τέτοια συμφωνία αποτελεί ρήτρα, καθώς όπως ήδη αναφέρθηκε, εάν δεν προβλέπεται ρητά, ως χρόνος διάρκειας της σύμβασης νοείται η διάρκεια προστασίας του δικαιώματος μέχρι της λήξης της εκάστοτε τρέχουσας δεκαετούς προστασίας. Η διαπραγματευτική ανισότητα των μερών, όταν ο σηματούχος είναι ο ασθενέστερος συμβαλλόμενος, η προδιατύπωση των όρων της σύμβασης, όταν αυτή έχει χαρακτήρα σύμβασης προσχώρησης, σε συνδυασμό με τις γενικές ρήτρες του ΑΚ, αποτελούν κριτήρια που θα μπορούσαν να θεμελιώσουν τον παράνομο χαρακτήρα μιας τέτοιας ρήτρας ως προς τη διάρκεια της άδειας χρήσης.

Στο πλαίσιο μιας τέτοιου είδους σύμβασης προσχώρησης και διαπραγματευτικής ανισότητας, ο σηματούχος μπορεί να παραχωρήσει την πλήρη αποκλειστική χρήση του σήματός του, να παραιτηθεί από τη δυνατότητα ανάκλησης της άδειας χρήσης καθ' όλη τη χρονική διάρκειά της, να συμφωνήσει χρονική διάρκεια ακόμη και 99 ετών¹⁴⁰. Μάλιστα όπως έχει γίνει δεκτό από τη νομολογία¹⁴¹, στο πλαίσιο μιας τέ-

138. Έτσι, θα είναι δυνατή η προβολή ένστασης καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος καταγγελίας όταν αυτή προβάλλεται σε τέτοια χρονική στιγμή και συγκυρία κατά την οποία προκαλείται βλάβη στα δικαιώματα και στα έννομα συμφέροντα του παραχωρησιούχου, η οποία θα μπορούσε να αποφευχθεί αν η καταγγελία γινόταν σε άλλο χρόνο.

139. Αντάπασης σε: Γεωργιάδης/Σταθόπουλος, Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, ΙΙΙ Ειδικό Ενοχικό, 1980, 342-343.

140. ΠΠρΑθ 7058/1989, ΕΕμπΔ 1990, 136.

141. ΠΠρΑθ 7058/1989, ΕΕμπΔ 1990, 136.

τοιας σύμβασης είναι δυνατή η πρόβλεψη ποινικής ρήτηρας υπέρ του παραχωρησιούχου, σύμφωνα με την οποία, εάν ο σηματούχος επικαλεσθεί ανάκληση της άδειας, αν και είχε παραιτηθεί από το εν λόγω δικαίωμα, η ποινική ρήτρα καταπίπτει εις βάρος του.

Επιπλέον, στις ως άνω συμβάσεις ορισμένου χρόνου με μακρά διάρκεια, δύναται να τεθεί ζήτημα σχετικά με την δημιουργία κινδύνου σύγχυσης του κοινού. Κίνδυνος σύγχυσης¹⁴² υπάρχει όταν το κοινό πιστεύει ή ενδέχεται να πιστέψει ότι τα προϊόντα που καλύπτονται από το σήμα του σηματούχου και το σήμα του τρίτου (π.χ. του παραχωρησιούχου) προέρχονται από την ίδια επιχείρηση ή από επιχειρήσεις που συνδέονται οικονομικά. Έτσι, σε περίπτωση που ο φορέας – σηματούχος μεταβιβάσει την επιχείρησή του σε τρίτο φορέα, χωρίς παράλληλη μεταβίβαση του σήματος, θα δημιουργηθεί κατάσταση κατά την οποία το ίδιο σήμα θα χρησιμοποιείται ταυτόχρονα από δύο δικαιούχους – τον σηματούχο και τον παραχωρησιούχο – χωρίς όμως οι επιχειρήσεις τους να έχουν την παραμικρή οικονομική σχέση.

Ανάλογα ζητήματα δύνανται να προκύψουν και σχετικά με τη δημιουργία κινδύνου παραπλάνησης του κοινού¹⁴³, που οδηγεί σε έκπτωση του δικαιώματος του σηματούχου (άρ. 160 π.1 εδ. γ ν. 4072/2012). Για παράδειγμα, στην ως άνω περίπτωση, κατά την οποία ο σηματούχος μεταβιβάζει την επιχείρησή του σε τρίτο, διατηρώντας το δικαίωμά του στο σήμα, δεν είναι σαφές εάν δικαιούται, και συγκεκριμένα ποιος εκ των δύο, να ασκεί ποιοτικό έλεγχο στη γραμμή παραγωγής του παραχωρησιούχου, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος παραπλάνησης του κοινού.

Λύση της άδειας επέρχεται επίσης με την απόσβεση του δικαιώματος στο σήμα λόγω παραίτησης του σηματούχου ή λόγω έκπτωσής (άρ. 159) του από το δικαίωμα αυτό (άρ. 160) ή λόγω ακυρότητας και διαγραφής του σήματος (άρ. 161).

Ακόμη, η άδεια παύει να ισχύει όταν ο σηματούχος, σύμφωνα με το άρθρο 132 παρ. 7, δηλώσει τη λήξη της άδειας, οπότε και διαγράφεται αυτοδικαίως από το μητρώο σημάτων. Στη θεωρία υπάρχει διχογνωμία σχετικά τη δυνατότητα αναλογικής εφαρμογής της ως άνω διάταξης, ώστε να προβαίνει στη σχετική δήλωση και ο παραχωρησιούχος. Σε κάθε περίπτωση η εν λόγω δήλωση έχει αμιγώς ενημερωτικό χαρακτήρα, έτσι ώστε σε περίπτωση που η σύμβαση δεν έχει λυθεί ή η λύση είναι άκυρη, να μην παράγει κανένα αποτέλεσμα. Για τους τρίτους, η σύμβαση λήγει από την υποβολή της σχετικής αίτησης στην Υπηρεσία σημάτων¹⁴⁴.

Αρκεί η δήλωση της λήξης της σύμβασης εκ μέρους του σηματούχου προκειμένου να διαγραφεί αυτοδικαίως η άδεια που έχει καταχωρισθεί στο μητρώο σημά-

142. Λιακόπουλος (2000⁵), 347-348.

143. Ψάρρας (1996), 154-155.

144. Καρδιοπούλη/Θεοδωρίδου, Συν 2012, 16.

των. Για την περίπτωση λύσης ή τροποποίησης της σύμβασης παραχώρησης χρήσης, η διάταξη της παρ. 6 του άρ. 132 ν. 4072/2012 προβλέπει σχετική ενημέρωση του βιβλίου σημάτων. Ωστόσο, η καταχώριση αυτή έχει δηλωτικό μόνο χαρακτήρα¹⁴⁵.

Ερμηνευτικό ζήτημα γεννάται από το άρ. 132 παρ. 7 όσον αφορά στο αυτοδίκαιο της διαγραφής και της συνέπειες που αυτό επιφέρει. Γεννάται δηλαδή αμφιβολία για την εγκυρότητα της άδειας χρήσης ακόμη και μετά τη δήλωση του σηματούχου περί λήξεως αυτής¹⁴⁶. Προϋπόθεση της παραχώρησης χρήσης είναι η συναίνεση του σηματούχου. Μόνο έτσι είναι νόμιμη η χρήση ενός σήματος από άλλη επιχείρηση. Θα μπορούσε λοιπόν αυτή η συναίνεση να είναι και σιωπηρή, ως συναγόμενη από τις γενικότερες περιστάσεις ή ακόμη και από τη φύση της σύμβασης που συνιστά την υποκείμενη αιτία της άδειας χρήσης (π.χ. όταν παραχωρείται άδεια χρήσης στο πλαίσιο σύμβασης εμπορικής συνεργασίας για χρονικό διάστημα μακρότερο της άδειας).

3.1.7. Είδη αδειών χρήσης

Η άδεια χρήσης μπορεί να συμφωνηθεί είτε ως απλή είτε ως αποκλειστική. Με την απλή άδεια χρήσης, η οποία είναι και η πιο συνήθης μορφή, ο παραχωρησιούχος αποκτά ενοχικό δικαίωμα χρήσης του σήματος. Ο σηματούχος διατηρεί το δικαίωμα να χορηγεί παράλληλες απλές άδειες χρήσης σε τρίτες επιχειρήσεις, ανταγωνιστικές προς τον παραχωρησιούχο. Επιπλέον, ο σηματούχος διατηρεί και το δικαίωμα να χρησιμοποιεί και ο ίδιος το σήμα του¹⁴⁷.

Στις συμφωνίες απλής άδειας συναντάται η ρήτρα του «πλέον ευνοούμενου παραχωρησιούχου» (most favored licensee clause), σύμφωνα με την οποία ο αρχικός παραχωρησιούχος δικαιούται να αναπροσαρμόζει βασικούς όρους της άδειας προς τους τυχόν ευνοϊκότερους όρους που εμπεριέχονται στις άδειες των μεταγενέστερων παραχωρησιούχων. Η εν λόγω ρήτρα μπορεί να λειτουργήσει και αντίστροφα έτσι, ώστε να υποχρεούται ο σηματούχος να μην παραχωρεί ευνοϊκότερους όρους στους μεταγενέστερους παραχωρησιούχους. Τέτοιου είδους ρήτρες ενδέχεται να έρχονται σε αντίθεση με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, ιδίως όταν περιορίζουν υπέρμετρα τον σηματούχο¹⁴⁸.

Με τη συμφωνία χορήγησης αποκλειστικής άδειας, ο παραχωρησιούχος είναι ο μόνος που δικαιούται να χρησιμοποιεί το σήμα, υπό τους όρους της συμφωνίας, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει ή όχι χρονικούς, γεωγραφικούς και άλλους περιορισ-

¹⁴⁵. *Μαρίνος*, ΕλλΔνη 53, 2012, 339.

¹⁴⁶. *Μαρίνος*, ΕλλΔνη 53, 2012, 339.

¹⁴⁷. *Αντωνόπουλος* (2005²), 558-559.

¹⁴⁸. *Μαρίνος* (2007), 253.

μούς. Ο σηματούχος δεν δικαιούται να παραχωρεί παράλληλες άδειες σε τρίτους με το ίδιο περιεχόμενο¹⁴⁹.

Όσο για τη θέση του ίδιου του σηματούχου, μπορεί να συμφωνηθεί να μην μπορεί να χρησιμοποιεί το σήμα, οπότε η αποκλειστικότητα είναι πλήρης. Στην περίπτωση όμως που επιφυλάσσει για τον εαυτό του τη χρήση του σήματος, η αποκλειστικότητα είναι μερική, καθώς δεν παραιτείται από το δικαίωμα χρήσεως, παρά μόνο από το δικαίωμα να απαγορεύει στον παραχωρησιούχο τη χρήση του σήματος, πάντοτε υπό τους όρους της άδειας¹⁵⁰. Ελλείψει ρητής αναφοράς και εφόσον δεν συνάγεται από το περιεχόμενο της σύμβασης, γίνεται δεκτό¹⁵¹ ότι ο σηματούχος διατηρεί το δικαίωμα χρήσης παράλληλα με τον παραχωρησιούχο, επομένως η αποκλειστικότητα είναι μερική.

Λογική συνέπεια των προνομίων που απολαμβάνει ο αποκλειστικός αδειούχος σε σχέση με τον απλό, είναι ο τελευταίος να υποχρεούται σε μικρότερη αντιπαροχή για τη χρήση του σήματος (royalties) και σε λιγότερες επενδύσεις.

3.1.8. Προϋποθέσεις παραχώρησης άδειας χρήσης

α) Τυπικές προϋποθέσεις

Σύμφωνα με την αρχική διατύπωση του άρ. 132 παρ. 1 του ν. 4072/2012, η παραχώρηση χρήσης σήματος, απλής ή αποκλειστικής, ήταν άτυπη δικαιοπραξία, ήτοι δεν απαιτείτο έγγραφος τύπος ή οποιαδήποτε άλλη διατύπωση¹⁵². Με αυτή τη νομοθετική επιλογή ο νομοθέτης ακολούθησε τη διεθνή τάση της μη τήρησης τύπου για τις εν λόγω δικαιοπραξίες¹⁵³. Προβλεπόταν μόνο η έγγραφη καταχώριση της άδειας χρήσης στο μητρώο σημάτων, έχοντας ωστόσο δηλωτικό μόνο χαρακτήρα¹⁵⁴. Επομένως, η παραχώρηση χρήσης σήματος θα μπορούσε να γίνει και προφορικά.

Μετά την τροποποίηση του άρ. 132 παρ. 1 του ν. 4072/2012 από το άρ. 16 του ν. 4155/2013 ορίζεται ρητά ότι «*Η συμφωνία για την παραχώρηση άδειας χρήσης σήματος είναι έγγραφη*». Επιπλέον, η υποχρέωση των μερών να «*ενημερώνουν το μητρώο σημάτων*», όπως αναφερόταν πριν την ως άνω τροποποίηση, αντικαταστάθηκε από την υποχρέωση να «*ζητούν την καταχώριση της παραχώρησης στο μητ-*

149. Ψάρρας (1996), 165.

150. Μαρίνος (2007), 246.

151. Ρόκας (2004), 143· Αντωνόπουλος (2005²), 301· ο ίδιος (1981), 90-91, ενώ αντίθετη άποψη Γεωργιάδης Απ., Ενοχικό δίκαιο, Ειδικό μέρος, 2007, 1642.

152. <http://www.syneemp.gr>, Μασούλας, Παρατηρήσεις επί του νόμου 4072/2012, Μέρος τρίτο, Σήματα, Από απόψεως ασφαλείας των συναλλαγών και ορθής δικανικής κρίσεως, Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Δικ. Συλλ. Αθηνών, 24.5.2012, 7.

153. Μαρίνος (2007), 233.

154. Καρδιοπούλη/Θεοδωρίδου, Συν 2012, 16.

ρώ σημάτων»¹⁵⁵. Η εν λόγω τροποποίηση έλαβε χώρα με σκοπό την εξυπηρέτηση της ασφάλειας των συναλλαγών. Παράλληλα, η τυπική αυτή προϋπόθεση κρίνεται ως μη επιβαρυντική για το θεσμό της άδειας χρήσης, ειδικά αν συγκριθεί με το προγενέστερο καθεστώς που προέβλεπε υπερβολικό και αδικαιολόγητο τύπο¹⁵⁶. Σε κάθε περίπτωση η καταχώριση της, πλέον υποχρεωτικά έγγραφης, άδειας χρήσης στο μητρώο σημάτων είναι σκόπιμη και χρήσιμη, διότι εξυπηρετεί την ασφάλεια του δικαίου και των συναλλαγών, ενώ επίσης διευκολύνει την απόδειξη και μειώνει την πιθανότητα αμφισβητήσεων ως προς το περιεχόμενο της σύμβασης¹⁵⁷.

Υπέρ της καθιέρωσης συστατικού, και όχι απλώς αποδεικτικού, έγγραφου τύπου¹⁵⁸ συνηγορεί το γεγονός ότι συμβάλει στην αποτροπή της δημιουργίας κινδύνου παραπλάνησης του καταναλωτικού κοινού, καθώς και στην προστασία του παραχωρησιούχου, ο οποίος έτσι έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει αν και σε πόσους άλλους ανταγωνιστές έχει παραχωρηθεί συγχρόνως απλή άδεια χρήσης από τον ίδιο σηματούχο. Σύμφωνα με την αρχή του ατύπου των δικαιιοπρασιών¹⁵⁹, που συνιστά μια από τις βασικές εκφάνσεις της ιδιωτικής αυτονομίας, η τήρηση τύπου απαιτείται μόνο όταν το ορίζει ο νόμος (ΑΚ 158) ή όταν υπάρχει σχετική συμφωνία των μερών (ΑΚ 159 παρ. 2). Επίσης, από την αιτιολογική έκθεση του ν. 4155/2013 προκύπτει ότι ο νομοθέτης θέλησε να προβλέψει ρητά έγγραφο τύπο για την άδεια χρήσης σήματος¹⁶⁰. Από το συνδυασμό των ανωτέρω προκύπτει ότι ο εν λόγω τύπος είναι μάλλον συστατικός και όχι απλά αποδεικτικός.

155. Το ερμηνευτικό ζήτημα που υπήρχε εν προκειμένω είχε να κάνει με την ασαφή διατύπωση του ν. 4072/2012, έτσι ώστε να δημιουργείται αβεβαιότητα για το αν η έγγραφη καταχώριση της άδειας στο βιβλίο σημάτων ήταν απαραίτητη ή όχι. Από την προηγούμενη διατύπωση του ν. 4072/2012 προέκυπταν δύο δεδομένα: α) ότι η ίδια η σύμβαση παραχώρησης χρήσης μπορούσε να είναι και προφορική και β) ότι ο νομοθέτης είχε επιλέξει τη χαλαρή διατύπωση «*ενημερώνουν*». Δεν καθίστατο λοιπόν σαφές το αν αυτή η ενημέρωση ήταν συστατικός τύπος, καθώς και το κατά πόσον είχε ισχύ μια άδεια χρήσης έναντι παντός τρίτου, αν δεν ενημερωνόταν το μητρώο. Σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθ. 132, το βιβλίο σημάτων «*...ενημερώνεται...*» για τη λήξη ή τροποποίηση της άδειας χρήσης. Ακόμη, σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθ. 132, η δήλωση του σηματούχου περί λήξεως της άδειας χρήσης επιφέρει αυτοδικαίως τη διαγραφή της άδειας που «*...έχει καταχωρισθεί στο μητρώο...*». Από τις ως άνω φράσεις προκύπτει λογικά ότι η καταχώριση είναι υποχρεωτική, διότι αφενός δεν έχει νόημα να «*ενημερωθεί*» το μητρώο για τη λήξη ή τροποποίηση μιας άδειας χρήσης χωρίς να έχει ενημερωθεί ποτέ για την έναρξή της, αφετέρου δεν νοείται διαγραφή καταχώρισης ανύπαρκτης.

156. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων και άλλες διατάξεις» της 11.4.2013, 3.

157. ΕφΑθ 1711/2013, ΕΕμπΔ 2013, 724. Ειδικά για την άδεια χρήσης κοινοτικού σήματος, σύμφωνα με τη νομολογία, «*η καταχώριση στο μητρώο σημάτων της άδειας έχει μόνο δηλωτική σημασία*».

158. ΜΠρΘεσσ 8343/2002 ΕΕμπΔ 2004, 833.

159. Γεωργιάδης Απ. (2002³), 382-383.

160. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων και άλλες διατάξεις» της 11.4.2013, 3, όπου αναφέρεται ότι: «*Στο άρθρο 132 αποσαφηνίζεται ότι η παραχώρηση άδειας χρήσης σήματος είναι έγγραφη, γεγονός που λειτουργεί υπέρ της ασφάλειας των συναλλαγών, χωρίς να επιβαρύνεται ο εν λόγω θεσ-*

β) Ουσιαστικές προϋποθέσεις

Βάσει της ιστορικής αναδρομής σχετικά με τους ελληνικούς περί σημάτων νόμους, παρατηρείται η τάση μείωσης των ουσιαστικών προϋποθέσεων μέχρι σήμερα που δεν υφίστανται καν. Ο ν. 1998/1939 απαιτούσε την έκδοση δικαστικής απόφασης η οποία ήλεγχε την ύπαρξη στενού και ουσιώδους οικονομικού δεσμού μεταξύ των επιχειρήσεων (σηματούχου και παραχωρησιούχου). Επιπλέον, προϋπόθεση της άδειας χρήσης ήταν η μη δημιουργία κινδύνου παραπλάνησης στο καταναλωτικό κοινό και η μη αντίθεσή της στο δημόσιο συμφέρον. Ο διάδοχος ν. 2239/1994 απέβαλε την πρώτη ως άνω προϋπόθεση και διατήρησε την απόφαση της ΔΕΣ (όχι πλέον δικαστική) η οποία ήλεγχε τις δύο τελευταίες προϋποθέσεις περί κινδύνου παραπλάνησης και δημόσιου συμφέροντος¹⁶¹. Πράγματι, ο έλεγχος για την ύπαρξη οικονομικού δεσμού μεταξύ των επιχειρήσεων προσέκρουε στις αρχές που διέπουν την ανοιχτή οικονομία στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς¹⁶². Ο νέος ν. 4072/2012 καταργεί όλες τις ανωτέρω προϋποθέσεις. Πλέον η άδεια χρήσης παραχωρείται χωρίς προέλεγχο και μόνη υποχρέωση των συμβαλλομένων είναι η έγγραφη κατάρτιση της σύμβασης και η καταχώρισή της στο μητρώο. Η απλούστευση του τρόπου κατάρτισης μιας έγκυρης άδειας χρήσης αποσκοπεί στην καλύτερη ανταπόκριση του θεσμού στο πλαίσιο της ελεύθερης και ανοιχτής οικονομίας.

Η πλήρης κατάργηση των ουσιαστικών προϋποθέσεων εξηγείται κατ' αρχήν από το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 125 παρ. 2 περ. γ, η χρήση του παραχωρησιούχου καταλογίζεται ως χρήση του σηματούχου¹⁶³. Επομένως, οποιαδήποτε αξίωση τρίτου κατά ενδεχόμενης παράνομης ή αθέμιτης χρήσης του σήματος από τον παραχωρησιούχο προβάλλεται κατά του σηματούχου, ο οποίος έτσι αναλαμβάνει το βάρος των ευθυνών του. Επιπλέον, το άρ. 160 παρ. 1 γ προβλέπει ρητά ότι η παραπλάνηση του κοινού λόγω της χρήσης του σήματος είτε από τον σηματούχο είτε από τον παραχωρησιούχο συνιστά λόγο έκπτωσης του πρώτου εκ του δικαιώματός του στο σήμα. Για τους ανωτέρω λόγους, κρίνεται σκόπιμο, αν όχι επιβεβλημένο, ο σηματούχος να ασκεί ποιοτικό έλεγχο στα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που ο παραχωρησιούχος διαθέτει στην αγορά με το σήμα του¹⁶⁴.

Η έλλειψη κινδύνου παραπλάνησης, επομένως, μπορεί να μην αποτελεί πλέον προϋπόθεση έγκυρης άδειας χρήσης, ως κριτήριο όμως έχει μεγάλη πρακτική σημασία, μεταξύ άλλων, και για την εφαρμογή του άρ. 160 παρ. 1 γ, δηλαδή για τη

μός με υπερβολικό και αδικαιολόγητο τύπο που ίσχυε κατά τον προϊσχύοντα νόμο, ενώ παράλληλα επαφίεται στην απόλυτη εξουσία του δικαιούχου η διάθεση του σήματός του».

161. Αντωνόπουλος (2005²), 550-551.

162. Προοίμιο Οδηγίας 89/104/ΕΟΚ· Προοίμιο Οδηγίας 2008/95/ΕΚ, αρ. 10.

163. Αντωνόπουλος (2005²), 560.

164. Σοφής, Διαγραφή, σε: Ρόκας (επιμ.), Δίκαιο σημάτων, 1996, 198-200.

στοιχειοθέτηση λόγου έκπτωσης από το δικαίωμα στο σήμα¹⁶⁵. Ο νομοθέτης, δηλαδή, δεν μειώνει την προστασία των θιγόμενων από την ενδεχόμενη παραπλάνηση προσώπων, αλλά συνεχίζει να προστατεύει τα έννομα συμφέροντά τους με τον κίνδυνο παραπλάνησης να απαγορεύεται ούτως ή άλλως σύμφωνα με το άρ. 3 του ν. 146/1914¹⁶⁶. Έτσι, στην υπό εξέταση περίπτωση, κίνδυνος παραπλάνησης υπάρχει όταν συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: α) το καταναλωτικό κοινό έχει συγκεκριμένες και παγιωμένες παραστάσεις σε σχέση με την ποιότητα και τις ιδιότητες των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτει το σήμα και τα οποία παράγει ή παρέχει ο σηματούχος, β) ο σηματούχος έχει παραχωρήσει τη χρήση του σήματός του σε έτερη επιχείρηση (παραχωρησιούχο), γ) τα προϊόντα ή/και οι υπηρεσίες του παραχωρησιούχου, τα οποία διαθέτει υπό το εν λόγω σήμα, δεν ανταποκρίνονται στις ίδιες ποιοτικές προδιαγραφές, δ) δημιουργείται στο καταναλωτικό κοινό η εσφαλμένη εντύπωση ότι πρόκειται για ιδιαίτερα ευνοϊκή προσφορά (π.χ. λόγω χαμηλότερης λιανικής τιμής, η οποία δικαιολογείται από τη μείωση του κόστους παραγωγής, η οποία συνεπιφέρει κατά κανόνα και μείωση της ποιότητας).

Τέλος, σχετικά με την τελευταία, πλέον απύσαστη, προϋπόθεση της μη αντίθεσης της άδειας χρήσης στο δημόσιο συμφέρον, το προσβαλλόμενο έννομο αγαθό είναι, κατά την κρατούσα άποψη¹⁶⁷, κυρίως ο ελεύθερος ανταγωνισμός, ο οποίος προστατεύεται από το ν. 3959/2011. Ωστόσο, το δικαίωμα επί του σήματος ως οικονομικό αγαθό προστατεύεται από το άρ. 17 Σ, καθώς εμπίπτει στην έννοια της ιδιοκτησίας¹⁶⁸. Τυχόν περιορισμός του απόλυτου αυτού δικαιώματος μέσω περιορισμού της οικονομικής εκμετάλλευσής του (απαγόρευση άδειας χρήσης) θα συνιστούσε απαλλοτρίωση επ' αυτού, γι' αυτό και κάθε τέτοια απόπειρα ενείχε τον κίνδυνο να υπερβαίνει τα συνταγματικά όρια. Σαφώς, στο πλαίσιο μιας ελεύθερης και σύγχρονης οικονομίας δεν ταιριάζουν τέτοιου είδους περιορισμοί και σε συνδυασμό με τη διεθνή και ενωσιακή τάση, ο Έλληνας νομοθέτης δεν συμπεριέλαβε την εν λόγω προϋπόθεση στον ισχύοντα νόμο.

3.2. Παραχώρηση χρήσης domain name

Με την δραστική είσοδο του Διαδικτύου στην καθημερινή ζωή των πολιτών, κατά συνέπεια και των καταναλωτών, προστέθηκε ένα ακόμη μέσο με το οποίο οι επιχειρήσεις δύνανται να προωθούν και να διαφημίζουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους. Πράγματι, κάθε επιχείρηση μπορεί μέσω Η/Υ να συνδέεται στο Διαδίκτυο και να

165. *Μαρίνος*, ΕλλΔνη 2012, 340.

166. *Ψάρρας* (1996), 168.

167. *Ψάρρας* (1996), 161.

168. *Δαγτόγλου*, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Β', 2005², 1076-1085.

εκπέμπει δεδομένα και ειδικότερα πληροφορίες για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρει. Η ιδιαιτερότητα αυτού του είδους γνωστοποίησης και προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών μιας επιχείρησης έγκειται στον περισσότερο παθητικό χαρακτήρα της σε σχέση με τις παραδοσιακές μορφές διαφήμισης μέσω των υπόλοιπων, λιγότερο σύγχρονων, μέσων (ΜΜΕ, αφισοκόλληση, φυλλάδια, επικοινωνία μέσω τηλεφώνου ή τηλεομοιοτυπίας κ.λπ.)¹⁶⁹.

Στα ως άνω λιγότερο σύγχρονα μέσα κοινό χαρακτηριστικό είναι η παθητική στάση του αποδέκτη – καταναλωτή και η ενεργητική στάση του προμηθευτή – επιχείρησης, καθώς η επιχείρηση είναι εκείνη που είθισται να προσεγγίζει τον δυνητικό καταναλωτή. Αντίθετα, οι πληροφορίες που εκπέμπει ή αποσκοπεί να εκπέμψει μια επιχείρηση μέσω ενός Η/Υ συνδεδεμένου στο Διαδίκτυο βρίσκονται ανηρητημένες σε συγκεκριμένη ιστοσελίδα (web site). Πρόκειται επομένως για πληροφορίες ευρισκόμενες σε ορισμένη θέση, οι οποίες είναι διαθέσιμες να τις προσεγγίσει κάθε ενδιαφερόμενος, δυνητικός καταναλωτής. Για να γίνει όμως αυτή η προσέγγιση προαπαιτείται ο ενδιαφερόμενος να γνωρίζει την Διεύθυνση που θα πρέπει να πληκτρολογήσει στον εξυπηρετητή δικτύου από τον προσωπικό του Η/Υ, προκειμένου να ανακαλύψει την ιστοσελίδα της συγκεκριμένης επιχείρησης¹⁷⁰. Επομένως, οι ιστοσελίδες αποτελούν απλώς πομπούς οι οποίοι ενεργοποιούνται μόνο εφόσον οι ενδιαφερόμενοι χρήστες του Διαδικτύου γνωρίζουν τη Διεύθυνση των εν λόγω ιστοσελίδων και ανατρέξουν σε αυτές¹⁷¹.

Η αριθμητική Διεύθυνση μιας ιστοσελίδας λειτουργεί εξατομικευτικά, καθώς διαφοροποιεί κάθε συνδεδεμένο στο Διαδίκτυο Η/Υ κατά μοναδικό και αποκλειστικό τρόπο¹⁷². Η μοναδικότητα της εκάστοτε αριθμητικής διεύθυνσης έγκειται στο γεγονός ότι τεχνικά δεν είναι δυνατό να υπάρξει δεύτερη ίδια διεύθυνση (όπως π.χ. μπορεί να υπάρξει όμοιο σήμα με πιστή αντιγραφή). Αντίστοιχα η αποκλειστικότητά της σημαίνει ότι δεν δικαιούται να χρησιμοποιήσει κανείς την ίδια διεύθυνση (όπως δεν μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει όμοιο σήμα, σύμφωνα με τους όρους του ν. 4072/2012), προκαλώντας κίνδυνο σύγχυσης¹⁷³.

169. *Τουντόπουλος/Χατζόπουλος*, Ηλεκτρονικές διευθύνσεις στο διαδίκτυο, Το πρόβλημα των domain names, 2001, 20.

170. Βέβαια, στο πλαίσιο της εξέλιξης του Διαδικτύου και της διαμόρφωσής του, μεταξύ άλλων, ως χώρου διαφήμισης των επιχειρήσεων και ανάπτυξης του εμπορίου, έχουν αναπτυχθεί μέθοδοι αυτοπροβολής των επιχειρήσεων (π.χ. μέσω των υπερσυνδέσμων-hyper-links ή των διαφημίσεων με μορφή αυτοπροβαλλόμενου «banner», της αυτόματης προβολής ιστοσελίδων μέσω της τεχνικής «cookie» κ.λπ.).

171. Στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς, όπου επικρατεί το μοντέλο της προσφοράς και της ζήτησης, μια τέτοια ζήτηση είναι τύπου «pull», σε αντίθεση με τη ζήτηση τύπου «push»

172. *Αντωνόπουλος* (2005²), 339-340.

173. *Bettinger*, Domain name law and practice: an international handbook, 2005, 41, 379.

Το γεγονός, ωστόσο, ότι η αριθμητική διεύθυνση (Internet Protocol - IP) αποτελείται από τέσσερις αριθμούς (μονοψήφιους, διψήφιους ή τριψήφιους), οι οποίοι χωρίζονται μεταξύ τους με τελεία (.), π.χ. 104.13.185.103, τις καθιστά δυσμνημόνευτες για τον μέσο καταναλωτή, κάτι που συνεπάγεται μείωση της επισκεψιμότητας της σχετικής ιστοσελίδας, αν όχι πλήρη αδυναμία ανακάλυψής της¹⁷⁴. Προκειμένου να ξεπεραστεί το δύσχρηστο και αναποτελεσματικό των εν λόγω διευθύνσεων, αναπτύχθηκε το «Σύστημα Ονοματοδοσίας Πεδίων» (Domain Name System – DNS), το οποίο, σε αδρές γραμμές, μετατρέπει τους αριθμούς σε λέξεις, έτσι ώστε οι Διευθύνσεις των ιστοσελίδων να μνημονεύονται πιο εύκολα από τους δυνητικούς καταναλωτές¹⁷⁵.

Οι λέξεις στις οποίες μεταφράζονται οι ως άνω αριθμοί επιλέγονται εν μέρει ελεύθερα από κάθε ενδιαφερόμενο ο οποίος είναι δικαιούχος χρήσης συγκεκριμένης Διεύθυνσης. Η Διεύθυνση που μετατρέπεται σε λέξεις είναι γνωστή ως «Domain Name» και στην ελληνική αποδίδεται ως «Όνομα Χώρου/ πεδίου/τοποθεσίας» ή ακόμη ως «Επίπεδο πεδίου», «Ηλεκτρονική Διεύθυνση» κ.λπ.

Ειδικότερα, ένα όνομα χώρου αποτελείται από περισσότερα επίπεδα τα οποία χωρίζονται μεταξύ τους με τελεία (.), όπως και οι αριθμοί των αριθμητικών διευθύνσεων. Ξεκινώντας από δεξιά, το πρώτο επίπεδο ονομάζεται «κύριο ή πρώτο επίπεδο πεδίου – top level domain»¹⁷⁶, για το οποίο ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού. Με το κύριο επίπεδο υποδηλώνεται το περιεχόμενο (π.χ. εμπορικό .com, εκπαιδευτικό .edu) της ιστοσελίδας, καθώς και το όργανο που καταχώρισε την ιστοσελίδα με το συγκεκριμένο όνομα χώρου (π.χ. η ΕΕΤΤ .gr)¹⁷⁷, ή και τα δύο.

Αμέσως μετά το κύριο επίπεδο υπάρχει το «δεύτερο επίπεδο»¹⁷⁸, το οποίο είναι και το αντικείμενο της ελεύθερης επιλογής του δικαιούχου χρήσης του ονόματος χώρου, καθώς γι αυτό δεν ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού, αλλά η αρχή του ελεύθερου σχηματισμού, ήτοι η επιλογή του είναι κατ' αρχήν ελεύθερη. Τίθενται μόνο ορισμένοι περιορισμοί. Έτσι, ο σχηματισμός του δεύτερου επιπέδου μπορεί να γίνει από το συνδυασμό λατινικών χαρακτήρων, αριθμών και παύλας (-). Εύλογο και αναμενόμενο είναι η επιλογή των επιτρεπόμενων χαρακτήρων να οδηγεί στο σχηματισμό ενός δεύτερου επιπέδου τέτοιου ώστε να προκαλεί εντύπωση και συνειρμούς και να απομνημονεύεται εύκολα. Δεδομένου δε ότι σκοπός της επιχείρησης είναι η σύνδεση της επωνυμίας, του διακριτικού τίτλου της ή του σήματός της με το εν λόγω όνομα

174. *Bettinger*, Trademark law in Cyberspace, The battle for domain names, 1997, 510 επ.

175. *Τουντόπουλος/Χατζόπουλος* (2001), 21.

176. Π.χ. στο d.n. www.name.gr, το «.gr» είναι το κύριο επίπεδο.

177. *Γεωργιάδης Γ.*, Η προστασία των διακριτικών γνωρισμάτων στο διαδίκτυο – Domain names, ΔΕΕ 1999, 1243 επ.

178. Π.χ. στο d.n. www.name.gr, το «.name» είναι το δεύτερο επίπεδο

χώρου, συνήθως επιλέγεται ένα όνομα που είναι όμοιο ή παρόμοιο με τα διακριτικά της γνωρίσματα¹⁷⁹.

Ιδιαίτεροι προβληματισμοί και πρακτικές δυσκολίες ανακύπτουν από το φαινόμενο του «κυβερνοσφετερισμού – cyber squatting»¹⁸⁰, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι δυνατοί συνδυασμοί ονομάτων χώρου είναι πεπερασμένοι εξαιτίας του κλειστού αριθμού των κύριων πεδίων¹⁸¹. Επίσης, σημαντικά νομικά ζητήματα και δικαστικές διαμάχες γεννώνται εξαιτίας του παγκόσμιου χαρακτήρα του Διαδικτύου, στο οποίο είναι ιδιαίτερα προβληματική η εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας για τα διακριτικά γνωρίσματα.

Τα ονόματα πεδίου επιτελούν διπλή λειτουργία, η οποία δικαιολογείται από τη φύση και τον προορισμό τους. Αφενός από τεχνική άποψη, εξατομικεύουν κάθε Η/Υ στο Διαδίκτυο. Πρόκειται για μία τρόπον τινά ηλεκτρονική ταυτότητα του Η/Υ εντός του Διαδικτύου. Υπό την ιδιότητά της ως ταυτότητα, η Διεύθυνση (ήτοι η αριθμητική διεύθυνση μετά την αντιστοίχισή της σε ορισμένο όνομα πεδίου) δεν αποτελεί διακριτικό γνώρισμα, καθώς ο ρόλος της περιορίζεται στην εξατομίκευση του Η/Υ με σκοπό τον εντοπισμό του στο Διαδίκτυο, κάτι που τεχνικά μπορεί να επιτευχθεί οποιαδήποτε κι αν είναι η Διεύθυνσή του. Μοναδική προϋπόθεση σχηματισμού ονόματος χώρου, από τεχνική άποψη, είναι να μην υπάρχει πανομοιότυπο όνομα χώρου, διότι όπως αναφέρθηκε, τα ονόματα χώρου είναι μοναδικά και είναι τεχνικά αδύνατο να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα από περισσότερους δικαιούχους για εξατομίκευση διαφορετικών Η/Υ.

Αφετέρου, και χάριν της πρώτης λειτουργίας, οι Διευθύνσεις υποδηλώνουν την πιθανή σχέση κάθε εξατομικευμένου Η/Υ με συγκεκριμένη επιχείρηση ή τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες αυτής¹⁸². Ως προς τη δεύτερη, αυτή λειτουργία του, δηλαδή την σύνδεση του συγκεκριμένου Η/Υ με ορισμένη επιχείρηση ή τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες αυτής, ανακύπτει το ζήτημα κατά πόσο μπορεί μια τέτοια Διεύθυνση να αποτελέσει διακριτικό γνώρισμα του ουσιαστικού συστήματος και να γεννά ανάλογα δικαιώματα και υποχρεώσεις¹⁸³. Γίνεται δεκτό από τη θεωρία ότι ως διακριτικό σημείο επιχείρησης ή προϊόντων ή υπηρεσιών νοείται και το όνομα πεδίου¹⁸⁴, καθώς επίσης και

179. Π.χ. αν το λεκτικό του σήματός μιας επιχείρησης ενδυμάτων συνίσταται στη λέξη «μόδα», τότε πιθανότατα θα επιδιώξει να σχηματίσει το όνομα χώρου ως «www.moda.gr».

180. Υποθέσεις Hasbro για το σήμα candyland, Toyota.de, Epson.de, amazon.com, yahoo.gr, Madonna.com, mc donalds.

181. Lindsay, International Domain Name Law, 2007, 312.

182. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος (2001), 27.

183. Αντωνόπουλος, Τα Ονόματα Περιοχής στο διαδίκτυο και τα εμπορικά σήματα, ΝοΒ 1999, 1691-1693.

184. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος (2001), 30· Ανθιμος, Προστασία σήματος στο διαδίκτυο, ΧρΙΔ 2002, 834-836· ο ίδιος, Εισαγωγή στην προβληματική του domain name, ΔΕΕ 1999, 822.

ο τηλεφωνικός αριθμός¹⁸⁵, η τηλεγραφική διεύθυνση, τα διαφημιστικά συνθήματα (slogans), τα οποία ρητά αναγνωρίζονται από το άρ. 121 του ν. 4072/2012, μετά και την τελευταία τροποποίησή του από το άρ. 16 ν. 4155/2013.

Η ως άνω επιχείρηση η οποία συνδέεται με συγκεκριμένο όνομα πεδίου είναι κατά κανόνα και ο κάτοχος του εν λόγω ονόματος χώρου. Οι τρίτοι, ήτοι οι δυνητικοί καταναλωτές εκλαμβάνουν το εκάστοτε όνομα χώρου ως διακριτικό γνώρισμα ορισμένης επιχείρησης ή των προϊόντων ή υπηρεσιών της. Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, ότι η ηλεκτρονική διεύθυνση είθισται να αναγράφεται στο χαρτί αλληλογραφίας, στο περιτύλιγμα, στη συσκευασία των προϊόντων, αναφέρεται στις διαφημίσεις, ακόμη και πάνω στο ίδιο το προϊόν¹⁸⁶. Επίσης, όπως συμβαίνει και με το σήμα, το όνομα πεδίου συνδέεται όχι μόνο με τον φορέα μιας επιχείρησης, την ίδια την επιχείρηση και τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες αυτής, αλλά και με τα διακριτικά γνωρίσματα όλων των ανωτέρω. Έτσι, ένα όνομα χώρου μπορεί να παραπέμπει συνειρμικά σε ορισμένο φορέα επιχείρησης ή στην επωνυμία αυτής, σε ορισμένη επιχείρηση ή στον διακριτικό τίτλο αυτής, καθώς και σε ορισμένο διακριτικό γνώρισμα του τυπικού (σήμα) ή του ουσιαστικού συστήματος (μη καταχωρισμένο σημείο)¹⁸⁷.

Ακόμη θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο χρήστης του διαδικτύου κατά την πληκτρολόγηση ορισμένης λέξης-κλειδιού (π.χ. «Γενική Γραμματεία Εμπορίου») αναζητά πληροφορίες που αφενός σχετίζονται με τις συγκεκριμένες λέξεις (π.χ. αναζητά πληροφορίες για το όργανο που λέγεται «Γενική Γραμματεία Εμπορίου»), αφετέρου αναμένει ότι οι πληροφορίες παρέχονται από τον ίδιο φορέα (π.χ. οι εν λόγω πληροφορίες παρέχονται από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και όχι από οποιονδήποτε τρίτο). Επομένως, η σύνδεση που συνειρμικά γεννάται στον χρήστη ανάμεσα στις λέξεις που πληκτρολογεί και στις πληροφορίες που εκπέμπονται από τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα δεν αφορούν μόνο το περιεχόμενο, αλλά και την προέλευση των πληροφοριών¹⁸⁸.

3.2.1. Νομική φύση της δικαιοπραξίας

Για τον προσδιορισμό της νομικής φύσης της δικαιοπραξίας με την οποία παραχωρείται η χρήση ενός ονόματος χώρου, προηγείται η διευκρίνιση δύο βασικών ζητημάτων. Αρχικά απαιτείται η εξακρίβωση της νομικής φύσης του αντικειμένου αυτής, ήτοι του ονόματος χώρου, καθώς χωρίς να είναι σαφής η νομική φύση του αντι-

185. Δελούκα/Χρυσάνθης (1996), 43· Λιακόπουλος, Λόγοι απαραδέκτου, σε: Ρόκας (επιμ.), Δίκαιο σημάτων, 1996, 66· Ρόκας (2004), 137-138.

186. Ξουραφά, Το domain name και οι προϋποθέσεις αναγωγής του σε διακριτικό γνώρισμα, 2006, 201-202.

187. Αντωνόπουλος, Σύγκρουση διακριτικών γνωρισμάτων, ΔΕΕ 2002, 118-120.

188. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος (2001), 30-31.

κειμένου μιας σύμβασης, είναι αδύνατο να διευκρινισθεί η φύση και το περιεχόμενο της ίδιας της σύμβασης. Στη συνέχεια θα πρέπει να διευκρινισθεί η, οφειλόμενη στην ιδιάζουσα φύση του ονόματος χώρου, διαφοροποίηση της άδειας χρήσης σήματος από την άδεια χρήσης ονόματος χώρου.

α) Νομική φύση ονόματος χώρου

Όπως ήδη αναφέρθηκε, γίνεται δεκτό από τη θεωρία ότι το όνομα χώρου, πέρα από την αμιγώς τεχνική λειτουργία του και σε συνάρτηση με αυτήν, δύναται να επιτελεί και λειτουργία διακριτικού γνωρίσματος¹⁸⁹. Από το άρ. 4 παρ. 9, 10 του κανονισμού, καθίσταται σαφές ότι η απόκτηση δικαιώματος χρήσης ονόματος χώρου, σύμφωνα με την προβλεπόμενη από τον εν λόγω Κανονισμό διαδικασία, δεν συνεπάγεται και απόκτηση δικαιώματος επί διακριτικού γνωρίσματος επιχείρησης, προϊόντων ή υπηρεσιών. Τα δικαιώματα στα κάθε είδους διακριτικά γνωρίσματα αποκτώνται αποκλειστικά με τον προβλεπόμενο νόμιμο τρόπο κτήσης τους (π.χ. για την κτήση δικαιώματος επί σήματος, σύμφωνα με το τυπικό σύστημα των άρ. 134 επ. του ν. 4072/2012, για την κτήση δικαιώματος σε επωνυμία ή διακριτικό τίτλο, με τη χρήση τους στις συναλλαγές και με βάση την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, για την κτήση δικαιώματος σε ιδιαίτερο διακριτικό γνώρισμα που δεν επιτελεί ονομαστική λειτουργία, με τη χρήση και επικράτησή του στις συναλλαγές και πάντοτε βάσει της αρχής της χρονικής προτεραιότητας).

Το δικαίωμα του φορέα ενός domain name συνίσταται στο αποκλειστικό δικαίωμα δέσμευσης και χρήσης αυτού¹⁹⁰. Το εν λόγω δικαίωμα αποκτά ο δικαιούχος εφόσον τηρηθεί η διαδικασία εκχώρησής του, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Κανονισμού. Ως εκχώρηση νοείται η ατομική διοικητική πράξη που εκδίδει η ΕΕΤΤ και βάσει αυτής απονέμει το αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης επί του domain name¹⁹¹, εφόσον έχει προηγηθεί η καταχώρηση, ήτοι η διαδικασία υποβολής αίτησης που οδηγεί στο οριστικό δικαίωμα (αρ. 11 Κανονισμού).

Υποστηρίζεται ότι το όνομα χώρου αποτελεί ένα sui generis διακριτικό γνώρισμα διότι εξατομικεύει έναν συνδεδεμένο στο Διαδίκτυο Η/Υ¹⁹². Επομένως, αυτή η τεχνικού χαρακτήρα εξατομικευτική λειτουργία, είναι το περιεχόμενο του δικαιώματος

189. Ανθιμος, ΧρΙΔ 2002, 834-835.

190. Ξουραφά (2006), 199-200.

191. Στο σύστημα εκχώρησης που ακολουθείται, η ΕΕΤΤ ενεργεί ως εποπτεύουσα αρχή, το Μητρώο (άρθρο 16) έχει ως βασική αρμοδιότητα την τήρηση των βάσεων δεδομένων με όλα τα εκχωρηθέντα domain names, οι Καταχωρητές (αρ. 17 επ) είναι τα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις (οι οποίες ορίζονται στο Παράρτημα Β του Κανονισμού) προκειμένου να δέχονται από τους ενδιαφερόμενους αιτήσεις προς εκχώρηση domain name και ο φορέας (δικαιούχος) είναι το πρόσωπο, μετά από αίτηση και υπέρ του οποίου γίνεται η εκχώρηση.

192. Αντωνόπουλος (2005²), 340-341.

που αποκτά ο κάτοχος του ονόματος χώρου και όχι η λειτουργία διάκρισης επιχείρησης ή προϊόντων ή υπηρεσιών¹⁹³. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου και τη χρήση ενός ονόματος χώρου είτε για διαφήμιση των προϊόντων ή υπηρεσιών μιας επιχείρησης είτε με την κατάρτιση συμβάσεων πώλησης μέσω της ιστοσελίδας (ηλεκτρονικό εμπόριο) μπορεί να αποκτήσει το όνομα χώρου χαρακτήρα διακριτικού γνώρισματος. Όπως γίνεται δεκτό από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, θα πρέπει να αποδοθεί στο όνομα χώρου «*μια οιονεί λειτουργία διακριτικού τίτλου και σήματος*»¹⁹⁴. Αν δηλαδή το εν λόγω όνομα χώρου χρησιμοποιείται στις συναλλαγές και επικρατήσει ως διακριτικό γνώρισμα¹⁹⁵ των προϊόντων ή υπηρεσιών συγκεκριμένης επιχείρησης, τότε το λεκτικό του μεταβλητού πεδίου του ονόματος χώρου μπορεί να εξομοιωθεί με ιδιαίτερο διακριτικό γνώρισμα, που προστατεύεται από το άρ. 13 ν. 146/14. Επιπλέον, όταν ένα όνομα χώρου δεν προσβάλλει προγενέστερο διακριτικό γνώρισμα και επιτελεί πρωτογενώς ονοματική λειτουργία προστατεύεται βάσει του άρ. 58 ΑΚ, ενώ εάν επιτελεί λειτουργία εντύπου, προστατεύεται επίσης βάσει του άρ. 13 παρ. 1 ν. 146/14¹⁹⁶.

Το νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τα ονόματα χώρου δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις ανάλογες με αυτές του νόμου περί σημάτων (άρ. 121 επ. ν. 4072/2012) και της νομοθεσίας σχετικά με τα διακριτικά γνωρίσματα (ιδίως άρ. 1, 3, 13 ν. 146/1914), ήτοι δεν περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την προστασία του εν λόγω δικαιώματος. Έτσι, συναντάται ένα ακούσιο νομοθετικό κενό, καθώς το πραγματικό που αφορά ιδίως την προστασία δικαιωμάτων επί ονομάτων χώρου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αρρυθμιστο ή ατελώς ρυθμισμένο. Σύμφωνα δε με την γενικότερη θεωρία περί αναλογίας νόμου¹⁹⁷, βασική προϋπόθεση για την αναλογική εφαρμογή μιας διάταξης νόμου σε ένα αρρυθμιστο ή ατελώς ρυθμισμένο πραγματικό είναι η ύπαρξη «κρίσιμης ομοιότητας»¹⁹⁸ μεταξύ του ρυθμισμένου και του αρρυθμιστού πραγματικού¹⁹⁹. Θα πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι για την παραχώρηση χρήσης ονόματος χώρου από τον κάτοχο αυτού σε τρίτο πρόσωπο, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις για την παραχώρηση χρήσης σήματος και κατ' επέκταση διακριτικού γνω-

193. Αναστασόπουλος/Μιχαηλόπουλος (2011), 69-70.

194. ΠΠρΑθ 3359/2003, Αρμ 2004, 562 επ., ΜΠρΑθ 2988/2012, ΕφΑθ 1711/2013.

195. *Bettinger* (2005), 384.

196. Αλεξανδρίδου, Αθέμιτος Ανταγωνισμός και Προστασία του Καταναλωτή, 1992, 103-104· Αντωνόπουλος (2005²), 344.

197. Γεωργιάδης Απ. (2002³), 63-65.

198. Εν προκειμένω, κρίσιμες ομοιότητες μεταξύ του σήματος και του ονόματος χώρου θα μπορούσαν να θεωρηθούν η διακριτική δύναμη που διαθέτουν αμφότερα (στο βαθμό που το όνομα χώρου έχει αποκτήσει τέτοια διακριτική ισχύ), η εν γένει επιτέλεση ίδιων λειτουργιών (διαφημιστική, λειτουργία προέλευσης κ.λπ.), καθώς και ο αποκλειστικός χαρακτήρας του δικαιώματος επ' αυτών.

199. Τέλλης, Σχέση δικαίου των σημάτων και δικαίου των διακριτικών γνωρισμάτων ουσιαστικού δικαίου: Ανάγκη ενιαίας ρύθμισης;, 2011, 82-83.

ρίσματος²⁰⁰ του ουσιαστικού συστήματος, στο βαθμό που οι τελευταίες προσιδιάζουν στη φύση και το σκοπό της εν λόγω άδειας²⁰¹.

β) Διαφορά άδειας χρήσης σήματος από άδεια χρήσης ονόματος χώρου

Όπως έχει καταστεί σαφές από όλα τα ανωτέρω, η άδεια χρήσης σήματος έχει ως αντικείμενο τη χρήση ενός απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος, ενώ η άδεια χρήσης ονόματος χώρου τη χρήση ενός *sui generis* δικαιώματος, το οποίο μπορεί επιπλέον να έχει εξελιχθεί και σε δικαίωμα επί διακριτικού γνωρίσματος. Μάλιστα το εν λόγω *sui generis* δικαίωμα δεν έχει απόλυτο, αλλά μόνο αποκλειστικό χαρακτήρα, καθώς ο φορέας του δεν το διαθέτει ελεύθερα, αλλά είναι απλώς ο αποκλειστικός δικαιούχος χρήσης του. Το όνομα χώρου αποτελεί πόρο του ελληνικού κράτους, όπως είναι π.χ. οι αριθμοί της σταθερής τηλεφωνίας που παρέχονται από τον ΟΤΕ και άλλους παρόχους τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών²⁰². Υπό τις προϋποθέσεις ωστόσο του άρ. 5 παρ. 2, 3 του Κανονισμού, ο κάτοχος ονόματος χώρου μπορεί με τη συναίνεσή του να επιτρέπει την από κοινού χρήση του με τρίτους του ονόματος χώρου ή την ενεργοποίηση από τρίτους δεσμευμένων μορφών.

Θα πρέπει λοιπόν να καταστεί σαφές ότι ενώ ο σηματούχος διαθέτει το σήμα, επί του οποίου έχει απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα, ο κάτοχος ονόματος χώρου δεν έχει τέτοιο απόλυτο δικαίωμα και είναι η ΕΕΤΤ ο φορέας που διαχειρίζεται τους εν λόγω πόρους²⁰³. Επομένως, η ΕΕΤΤ ουσιαστικά παραχωρεί τη χρήση ενός ονόματος χώρου μετά από αίτηση συγκεκριμένου κατόχου. Στην παρούσα εργασία, η υπό εξέταση άδεια χρήσης δεν αφορά αυτή την παραχώρηση αλλά την περαιτέρω παραχώρηση της χρήσης από τον κάτοχο σε τρίτο πρόσωπο. Πρόκειται επομένως, για τροπών τινά υποάδεια.

Κατά τα άλλα, πρόκειται για ενοχική δικαιοπραξία, διαρκή, υποσχετική από την οποία γεννώνται ενοχικής φύσης δικαιώματα²⁰⁴. Τα εν λόγω δικαιώματα χρήσης στρέφονται μόνο κατά του δικαιούχου και όχι *erga omnes*, καθώς δεν πληρούνται αντίστοιχες διατυπώσεις δημοσιότητας, όπως συμβαίνει με το βιβλίο σημάτων. Και για την άδεια χρήσης ονόματος χώρου εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του ΑΚ

200. ΜΠρΣυρ 637/1999.

201. Σύμφωνα με τη γενικότερη θεωρία για την ερμηνεία και διάπλαση των κανόνων δικαίου, η πλήρωση του ακούσιου κενού σχετικά με την προστασία και την παραχώρηση χρήσης ονομάτων χώρου, θεραπεύεται με αναλογία νόμου, ο οποίος ρυθμίζει όμοιες περιπτώσεις, ήτοι της νομοθεσίας περί σημάτων και διακριτικών γνωρισμάτων του ουσιαστικού συστήματος. Η εν λόγω αναλογία βρίσκει το νομοθετικό και συνταγματικό της έρεισμα στην αρχή της ισότητας (άρ. 4 π.1 Σ), καθώς όμοιες περιπτώσεις δεν θα πρέπει να έχουν διάφορη νομοθετική αντιμετώπιση.

202. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος (2001), 61, 76.

203. Αντωνόπουλος (2005²), 339.

204. Αντωνόπουλος (2005²), 359-361.

για τη μίσθωση προσοδοφόρου, όπως αναπτύσσονται για το σήμα, πάντοτε ωστόσο στο βαθμό που προσιδιάζουν με τη φύση του δικαιώματος²⁰⁵.

Συστατικός τύπος δεν προβλέπεται ρητά, όπως προκύπτει από τη διατύπωση των άρ. 4 παρ. 3 εδ. α και 5 παρ. 2 του Κανονισμού, επομένως η εν λόγω άδεια χρήσης είναι άτυπη²⁰⁶. Ως άτυπη σύμβαση προβλέπεται κατά κανόνα και σε άλλες έννομες τάξεις, πλην της ελληνικής, όπως είναι η γερμανική, η αυστριακή, η πολωνική, καθώς και αυτή του Ηνωμένου Βασιλείου²⁰⁷. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, σύμφωνα με το άρ. 5 παρ. 7 του Κανονισμού, ο Δικαιούχος οφείλει να ενημερώνει εγγράφως κάθε ενδιαφερόμενο, επομένως και τον παραχωρησιούχο χρήσης ονόματος χώρου, για τα δικαιώματα που αποκτά σύμφωνα με τον Κανονισμό.

Ζήτημα μπορεί να τεθεί αναφορικά με τον τυπικό ή άτυπο χαρακτήρα της άδειας χρήσης ονόματος χώρου. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, για την άδεια χρήσης διακριτικού γνωρίσματος του ουσιαστικού συστήματος, συνεπώς και ονόματος χώρου, χωρεί αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για το σήμα. Επομένως, θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον είναι αναλογικά εφαρμοστέες οι διατάξεις σχετικά με τον έγγραφο τύπο, καθώς, όπως αναφέρθηκε, η άδεια χρήσης σήματος έχει έγγραφο συστατικό τύπο.

Από τη θεωρία²⁰⁸ και τη νομολογία²⁰⁹ γίνεται δεκτό ότι η αναλογική εφαρμογή του άρ. 132 του ν. 4072/2012 στην άδεια χρήσης διακριτικού γνωρίσματος, γίνεται με γνώμονα την ιδιαίτερη φύση του δικαιώματος επί του απλού διακριτικού γνωρίσματος, η οποία συνίσταται στην άτυπη κτήση του. Εξάλλου, όπου ο νομοθέτης θέλει έγγραφο τύπο, το προβλέπει ρητά (ΑΚ 158, 159 παρ. 1). Η μη ρητή αναφορά έγγραφου τύπου δεν θα ήταν συνεπές να οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα ότι υφίσταται κενό δικαίου και ότι επομένως βρίσκει έδαφος η αναλογική εφαρμογή της περί σημάτων νομοθεσίας. Η παρούσα θέση θα μπορούσε να ενισχυθεί και από την κρατούσα άποψη ότι η άδεια χρήσης σήματος που πάσχει ακυρότητα λόγω της μη τήρησης έγγραφου τύπου, μπορεί να λειτουργήσει στις συναλλαγές «κατά μετατροπή» ως, έγκυρη πλέον, άδεια χρήσης απλού διακριτικού γνωρίσματος, δεδομένου ότι η τελευταία δεν απαιτεί τήρηση τύπου²¹⁰.

205. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος (2001), 78-79.

206. Ξουραφά (2006), 207.

207. Bettinger (2005), 103, 356-357, 379, 871.

208. Γεωργιάδης Απ. (2004), 661-662.

209. ΣτΕ 4444/1998, ΕΕμπΔ ΝΑ', 795, όπου αναφέρεται: «...αι ειδικαί διατάξεις περί μεταβιβάσεως σημάτων και παραχωρήσεως της χρήσεως αυτών του Νόμου περί σημάτων, τας οποίας επικαλείται η αναιρεσείουσα δεν έχουν εφαρμογήν προκειμένου περί παραχωρήσεως διακριτικού γνωρίσματος».

210. Γεωργιάδης Απ. (2004), 648 · Ψάρρας (1996), 174-175.

3.2.2. Υποκείμενα της έννομης σχέσης

Για τις ανάγκες τις παρούσας εργασίας, ο κάτοχος του ονόματος χώρου αποκαλείται δικαιούχος (κατ' αντιστοιχία προς τον σηματούχο) και ο τρίτος στον οποίο παραχωρείται περαιτέρω η χρήση του αποκαλείται παραχωρησιούχος (κατ' αντιστοιχία προς τον παραχωρησιούχο χρήσης σήματος).

3.2.3. Αντικείμενο της σύμβασης

Με την άδεια χρήσης ονόματος χώρου, ο δικαιούχος είτε παραχωρεί τη χρήση ενός ήδη ενεργοποιημένου ονόματος χώρου στον παραχωρησιούχο, σύμφωνα με το άρ. 1 παρ. 6 του Κανονισμού είτε του επιτρέπει να χρησιμοποιήσει μια από τις «δεσμευμένες» μορφές του ονόματος χώρου η οποία θα πρέπει να ενεργοποιηθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρ. 3 παρ. 7, 8 και άρ. 4 παρ. 1 β του Κανονισμού. Επομένως, αντικείμενο της σύμβασης είναι είτε α) το domain name (ή sub domain) και ειδικότερα η από κοινού χρήση αυτού από τον δικαιούχο και τον παραχωρησιούχο, ή β) η χρήση ενός ονόματος χώρου 3^{ου} ή επόμενου επιπέδου, το οποίο συντίθεται από το εκχωρηθέν στον Δικαιούχο όνομα χώρου 2^{ου} ή 3^{ου} επιπέδου του οποίου μόνο το 3^ο επίπεδο είναι μεταβλητό πεδίο ή ακόμη γ) μια δεσμευμένη μορφή του εν λόγω domain name και η χρήση αυτή αποκλειστικά από τον παραχωρησιούχο²¹¹.

Η δυνατότητα χρήσης του εκχωρηθέντος ονόματος χώρου τόσο από τον ίδιο τον Δικαιούχο όσο και από τρίτο πρόσωπο με τη συναίνεση του Δικαιούχου, προκύπτει από τα άρ. 1 παρ. 6 και 4 παρ. 1 του Κανονισμού.

Εάν το εν λόγω όνομα χώρου έχει στο μεταξύ αποκτήσει και χαρακτήρα διακριτικού γνωρίσματος του ουσιαστικού συστήματος, τότε αντικείμενο της άδειας χρήσης είναι και αυτό το διακριτικό γνώρισμα²¹², δηλαδή η χρήση του ονόματος χώρου ως ένδειξη ταύτισης των προϊόντων ή υπηρεσιών της επιχείρησης του παραχωρησιούχου με τα αντίστοιχα της επιχείρησης του δικαιούχου.

3.2.4. Έννοια της χρήσης του ονόματος χώρου

Αντίστοιχος με το σήμα προβληματισμός σχετικά με την ουσιαστική χρήση του ονόματος χώρου δεν υφίσταται όσον αφορά τη φύση του ως sui generis δικαιώματος, καθώς η απλή δέσμευση και μη ουσιαστική χρήση ενός ονόματος χώρου (π.χ. κενή ιστοσελίδα) δεν στοιχειοθετεί λόγο διαγραφής του ονόματος χώρου ούτε μειώνει την τεχνική - εξατομικευτική λειτουργία του²¹³. Ωστόσο, θα μπορούσε να τεθεί ανάλογο ζήτημα σε περίπτωση που το όνομα χώρου του οποίου η χρήση παραχωρείται

²¹¹. Ξουραφά (2006), 204-205.

²¹². Αντωνόπουλος (2005²), 352-353.

²¹³. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος (2001), 105-108.

έχει αποκτήσει χαρακτήρα απλού διακριτικού γνωρίσματος. Έτσι, η μη ουσιαστική χρήση του μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της διακριτικής του δύναμης και στη συνακόλουθη απώλεια της φήμης του, μπορεί δε ακόμη να πάψει να θεωρείται ότι επικρατεί στις συναλλαγές ως διακριτικό προϊόντων ή υπηρεσιών συγκεκριμένης επιχείρησης²¹⁴.

3.2.5. Περιεχόμενο της σύμβασης

Δεδομένου ότι οι διατάξεις για το σήμα εφαρμόζονται αναλογικά και για το όνομα χώρου, χωρεί αναλογική εφαρμογή του άρ. 132 ν. 4072/2012. Έτσι, η άδεια χρήσης ονόματος χώρου μπορεί να επιτρέπεται για την προώθηση, διαφήμιση, πώληση και διανομή συγκεκριμένων προϊόντων ή υπηρεσιών, πιθανότατα για τα προϊόντα για τα οποία έχει χορηγηθεί και άδεια χρήσης σήματος από τον ίδιο δικαιούχο. Ακόμη, μπορεί η συμφωνία των μερών να περιορίζει την εμπορική δραστηριότητα του παραχωρησιούχου σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή²¹⁵ ή να έχει συμφωνηθεί για ορισμένο ή αόριστο χρόνο.

Σύμφωνα με το άρ. 5 παρ. 6, σε περίπτωση διαγραφής του κύριου ονόματος χώρου του Φορέα, παύει και η χρήση όλων των δεσμευμένων μορφών κατ' άρ. 3 παρ. 7,8. Ακόμη και όταν η διαγραφή ή η απενεργοποίηση του ονόματος χώρου δεύτερου ή τρίτου επιπέδου είναι προσωρινή, απενεργοποιείται προσωρινά και το όνομα χώρου τρίτου ή επόμενου επιπέδου, αντίστοιχα, που έχει δημιουργηθεί από αυτό. Ενώ σε περίπτωση μεταβίβασης του ονόματος χώρου δεύτερου ή τρίτου επιπέδου, το δικαίωμα του παραχωρησιούχου εξαρτάται από τη συμφωνία του πρώην δικαιούχου με τον νέο δικαιούχο, ο οποίος μπορεί να ανεχθεί ή να απαγορεύσει τη χρήση του μεταβιβαζόμενου σε αυτόν ονόματος χώρου ως συστατικού άλλου ονόματος χώρου, ήτοι του ονόματος χώρου του οποίου έχει τη χρήση ο παραχωρησιούχος (άρ. 14 παρ. 4 Κανονισμού). Πρόκειται για μια ακόμη έκφανση του ενοχικού χαρακτήρα της άδειας χρήσης ονόματος χώρου, καθώς αυτή δεν συνιστά εμπράγματο βάρος, όπως ήταν το δικαίωμα του παράλληλου καταθέτη κατά το προϊσχύσαν δίκαιο.

3.2.6. Είδη αδειών χρήσης

Αντίστοιχη διάκριση της άδειας χρήσης σε απλή και αποκλειστική, δεν έχει πρακτική αξία, καθώς το όνομα χώρου από τη φύση του είναι μοναδικό και είναι τεχνικά αδύνατο να χρησιμοποιηθεί ταυτόχρονα από περισσότερους δικαιούχους ή πα-

²¹⁴ Λιακόπουλος (2000⁵), 308-309.

²¹⁵ Με την επιφύλαξη των απαγορεύσεων που προκύπτουν από την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού για τις παράνομες ρήτρες και ειδικότερα για τις ενεργητικές και παθητικές πωλήσεις.

ραχωρησιούχους προβάλλοντας διαφορετικό περιεχόμενο από την ίδια ιστοσελίδα. Επομένως, είναι τεχνικά αδύνατο ένας δικαιούχος να χορηγήσει άδεια χρήσης του ίδιου ονόματος χώρου σε περισσότερους παραχωρησιούχους ταυτόχρονα. Πρόκειται για αποκλειστική άδεια, με τον χαρακτήρα της αποκλειστικότητας να απορρέει από την ίδια τη φύση του δικαιώματος.

3.2.7. Προϋποθέσεις παραχώρησης άδειας χρήσης

Σύμφωνα με το αρ. 5 του Κανονισμού Διαχείρισης και Εκχώρησης Ονομάτων Χώρου με κατάληξη «.gr», ο δικαιούχος του ονόματος χώρου δύναται να παραχωρεί σε τρίτους τη χρήση του εκχωρηθέντος σε αυτόν ονόματος χώρου υπό τις εξής προϋποθέσεις: α) φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την, με τη συναίνεση ή την ανοχή του, ενεργοποίηση ονόματος χώρου και δη των δεσμευμένων μορφών που προβλέπει ο Κανονισμός στο αρ. 3 παρ. 7, 8, β) έχει την υποχρέωση να μην επιτρέπει την ενεργοποίηση δεσμευμένων μορφών του δικού του domain name ή να διακόπτει την ενεργοποίησή τους, σε περίπτωση που συντρέχει, σύμφωνα με τον Κανονισμό, είτε λόγος απόρριψης της δήλωσης καταχώρησης είτε λόγος διαγραφής εκχωρηθέντος domain name και γ) οφείλει να διαθέτει αντίστοιχη υποδομή για την επίτευξη των ανωτέρω.

Ειδικά στο αρ. 5 παρ. 2 όπου προβλέπεται ότι ο δικαιούχος «...δύναται να επιτρέψει ή να απαγορεύει την από κοινού χρήση με τρίτους του ονόματος χώρου...» προκύπτει ότι ο ίδιος μπορεί να χρησιμοποιεί από κοινού με τρίτο πρόσωπο μια ηλεκτρονική διεύθυνση.

3.2.8. Διάρκεια και λύση της άδειας χρήσης

Η άδεια χρήσης μπορεί να συμφωνηθεί για ορισμένο ή αόριστο χρόνο. Σε περίπτωση μη καθορισμού της διάρκειας του δικαιώματος του παραχωρησιούχου, γίνεται δεκτό ότι η βούληση των μερών ήταν να διαρκέσει αυτό όσο διαρκεί και το δικαίωμα του δικαιούχου²¹⁶. Ακόμη, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν ώστε, εκτός από τον σηματούχο, να δικαιούται και ο παραχωρησιούχος να καταθέτει αίτηση παράτασης της διάρκειας προστασίας²¹⁷. Το δικαίωμα του παραχωρησιούχου λήγει, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του ΑΚ, αλλά και τις διατάξεις για τη μίσθωση προσοδοφόρου. Συνήθης λόγος λήξης της άδειας χρήσης είναι η τακτική ή έκτακτη καταγγελία. Επιπλέον, εξαιτίας του παρεπόμενου χαρακτήρα του δικαιώματος του παραχωρησιούχου, αυτό αποσβεννύται όταν για οποιοδήποτε λόγο αποσβεσθεί και το

²¹⁶ Αντωνόπουλος (1981), 296.

²¹⁷ ΔΕΣ 1632/2009.

δικαίωμα του δικαιούχου να χρησιμοποιεί το όνομα χώρου (π.χ. διαγραφή ή λήξη άδειας, παραίτηση από το δικαίωμα χρήσης).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Ενδοσυμβατική ευθύνη

1. Παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων

Όπως ήδη αναφέρθηκε, γίνεται δεκτό ότι οι διατάξεις για το σήμα εφαρμόζονται αναλογικά για το όνομα χώρου στο βαθμό που το τελευταίο έχει αποκτήσει χαρακτηριστήρα διακριτικού γνωρίσματος. Το ίδιο ισχύει και για τις διατάξεις βάσει των οποίων θεμελιώνεται ενδοσυμβατική ή εξωσυμβατική ευθύνη του σηματούχου ή του δικαιούχου ονόματος χώρου, καθώς και του παραχωρησιούχου σήματος ή ονόματος χώρου.

1.1. Ευθύνη σηματούχου / δικαιούχου χρήσης ονόματος χώρου

Με τη σύμβαση παραχώρησης χρήσης σήματος ο σηματούχος, όπως ήδη αναφέρθηκε, παραιτείται από την άσκηση των θετικών και αρνητικών του εξουσιών απέναντι στον παραχωρησιούχο, σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης. Το απόλυτο δικαίωμά του επί του σήματος εξακολουθεί να υφίσταται. Με την απλή άδεια χρήσης γεννάται ενοχικό δικαίωμα του παραχωρησιούχου να χρησιμοποιεί το σήμα στην έκταση που προβλέπεται από τη συμφωνία των μερών και υπό τους όρους της τελευταίας. Ενώ όταν η άδεια είναι αποκλειστική, το ενοχικό δικαίωμα του παραχωρησιούχου είναι πιο ενισχυμένο, καθώς μπορεί να ασκεί και αυτοτελώς τις αξιώσεις επί προσβολής του σήματος, υπό τις προϋποθέσεις του άρ. 132 παρ. 4.

Ο παραχωρησιούχος, αποκτώντας ενοχικό δικαίωμα, βάσει της απλής ή αποκλειστικής άδειας, καθίσταται και ο ίδιος φορέας θετικών και αρνητικών εξουσιών. Ως θετική εξουσία νοείται η δυνατότητά του να χρησιμοποιεί το σήμα σύμφωνα με τους όρους της απλής άδειας χρήσης. Έτσι, η θετική αυτή εξουσία δεν μπορεί να λάβει a priori συγκεκριμένο περιεχόμενο, αλλά αυτό διαμορφώνεται κάθε φορά ανάλογα με τη βούληση των μερών.

Ως αρνητική εξουσία νοείται η αξίωση που έχει κατά του σηματούχου να απόσχει από κάθε πράξη που θα προσέβαλε το δικαίωμά του να χρησιμοποιεί το σήμα, καθώς και κατά κάθε τρίτου, ειδικά όταν πρόκειται για αποκλειστική άδεια. Έτσι, ο σηματούχος ευθύνεται για κάθε πράξη προσβολής²¹⁸ του δικαιώματος του παραχωρησιούχου, όπως παραβίαση της μεταξύ τους σύμβασης, πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού και παραχώρηση χρήσης σήματος με νομικά ελαττώματα.

Νομικό ελάττωμα του σήματος συνιστά κάθε λόγος ακυρότητας (ύπαρξη απολύτου ή σχετικού απαραδέκτου), που μπορεί να οδηγήσει σε διαγραφή του σήματος (αναλογική εφαρμογή άρ. 583 ΑΚ), όπως π.χ. η ύπαρξη προγενέστερου δικαιώ-

ματος (άρ. 124 παρ. 2 ν. 4072/2012), εφόσον ο σηματούχος γνώριζε ή αγνοούσε υπαιτίως την ύπαρξή του, η παράλειψη ανανέωσης του σήματος, καθώς και τα εμπράγματα βάρη (ενέχυρο, επικαρπία, άρ. 133 ν. 4072/2012) στο σήμα που παρακωλύουν τη χρήση του. Στην απλή και την αποκλειστική άδεια χρήσης ο σηματούχος ευθύνεται για τα νομικά ελαττώματα του σήματος κατά τις διατάξεις του ΑΚ για τη μίσθωση, που εφαρμόζονται αναλογικά. Ενώ σύμφωνα με την άποψη που υποστηρίζει τον εμπράγματο χαρακτήρα της αποκλειστικής άδειας, ευθύνεται κατά τις διατάξεις των άρ. 467 επ. και 470 ΑΚ για την εκχώρηση απαίτησης, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η εν λόγω σύμβαση έχει απόλυτο χαρακτήρα.

Σε περίπτωση αποκλειστικής άδειας, αν ο σηματούχος παραβιάσει την υποχρέωση να μην παραχωρεί παράλληλα άδειες με ίδιο περιεχόμενο, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρ. 335 επ. και 380 επ. ΑΚ για μη εκπλήρωση της παροχής. Επίσης, η παραβίαση αυτή αποτελεί σπουδαίο λόγο καταγγελίας της σύμβασης εκ μέρους του παραχωρησιούχου.

Ευθύνη του σηματούχου για μη εκπλήρωση της παροχής γεννάται επίσης όταν δεν λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα και δεν προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για τη διατήρηση και προστασία του δικαιώματός του έναντι τρίτων προσβολών ή όταν παραιτείται από αυτό, καθώς τυχόν έκπτωση από το δικαίωμά του καθιστά την άδεια χρήσης άνευ αντικειμένου. Ακόμη η σύμβαση μπορεί να περιλαμβάνει ρήτρα όχι μόνο διατήρησης αλλά και ανανέωσης του σήματος. Ειδικά στην περίπτωση που η συμφωνημένη διάρκεια της άδειας υπερβαίνει την, καταρχήν δεκαετή, διάρκεια προστασίας του σήματος, γίνεται δεκτό ότι συνάγεται σιωπηρώς υποχρέωση ανανέωσης. Συμβατική ρήτρα μπορεί να προβλέπει και την υποχρέωση ανάληψης του κόστους της διαφήμισης του σήματος. Ευθύνη του σηματούχου μπορεί επίσης να γεννηθεί απέναντι σε τρίτους-καταναλωτές για ελαττωματικά προϊόντα (άρ. 6 παρ. 2 ν. 2251/1994)²¹⁹.

Αντίστοιχα ισχύουν και για την ευθύνη του δικαιούχου ονόματος χώρου. Ο τελευταίος παραμένει δικαιούχος του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης του εν λόγω ονόματος χώρου. Ο παραχωρησιούχος αποκτά το ενοχικό δικαίωμα χρήσης του ονόματος χώρου ή δεσμευμένης μορφής τρίτου ή επόμενου επιπέδου υπό τους όρους της σύμβασης. Ως θετική εξουσία του παραχωρησιούχου νοείται η χρήση του ονόματος χώρου στο πλαίσιο της συμφωνίας με τον δικαιούχο. Δεδομένου του παρεπόμενου χαρακτήρα του δικαιώματος του παραχωρησιούχου, ο δικαιούχος ευθύνεται α-

218. *Beebe*, An Empirical Study of the Multifactor Tests for Trademark Infringement, California Law Review, Vol. 94, No. 6 (Dec., 2006), 1597-1599.

219. *Δελούκα-Ιγγλέση*, Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές, σε: Δούβλης/Μπώλος (Επιμ.), Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, 2008, 499 επ, 504 επ.

πέναντί του όταν ζητά ο ίδιος τη διαγραφή του κύριου ονόματος χώρου ή προβαίνει σε πράξεις που σύμφωνα με τον Κανονισμό συνιστούν λόγο διαγραφής του κύριου ονόματος χώρου.

1.2. Ευθύνη παραχωρησιούχου

Δεδομένου ότι το δικαίωμα επί του σήματος είναι απόλυτο, καθίσταται έτσι οινεί εμπράγματο²²⁰. Βάσει της διάταξης του άρ. 132 π.2 του ν. 4072/2012, ο σηματούχος δύναται να προβάλει κατά του παραχωρησιούχου αξιώσεις που πηγάζουν από την παραβίαση της σύμβασης παραχώρησης χρήσης και συνίστανται στην προσβολή του απόλυτου αυτού δικαιώματός του, δηλαδή του δικαιώματος επί του σήματος. Έτσι, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται τόσο για την παραβίαση των συμβατικών του υποχρεώσεων σχετικά με την προσβολή του απόλυτου δικαιώματος του σηματούχου στις περιπτώσεις που ρητά προβλέπονται στην ως άνω διάταξη, όσο και για τυχόν συμπεριφορά του αντίθετη στις υπόλοιπες συμβατικές και μετασυμβατικές του υποχρεώσεις. Η απαρίθμηση του άρ. 132 παρ. 2 είναι αποκλειστική²²¹.

Με τη νέα διατύπωση του νόμου περί σημάτων στο άρ. 132 παρ. 2, μεταφέροντας το άρ. 8 παρ. 2 της Οδηγίας 2008/95/EK, ο σηματούχος δύναται να επικαλεσθεί τα δικαιώματα που του παρέχει το σήμα κατά του παραχωρησιούχου. Η ως άνω διάταξη είναι αναγκαστικού δικαίου και επομένως, δεν επιτρέπεται απαλλακτική ρήτρα υπέρ του παραχωρησιούχου ώστε να απαλλάσσεται πλήρως από την ευθύνη στην περίπτωση παραβίασης οποιασδήποτε εκ των αναφερόμενων στην ως άνω διάταξη του άρ. 132 παρ. 2 συμβατικών υποχρεώσεων. Η ευθύνη του παραχωρησιούχου μπορεί, ωστόσο, να περιοριστεί με προηγούμενη συμφωνία των μερών, σύμφωνα με τα άρ. 332 και 334 παρ. 2 ΑΚ. Αν το σήμα αποτελείται από το όνομα του σηματούχου και στοιχειοθετείται παράλληλα προσβολή του σήματος και του ονόματος, τότε η ευθύνη του παραχωρησιούχου δεν αποκλείεται ούτε για ελαφριά αμέλεια, σύμφωνα με το άρ. 332 παρ. 2 εδ. β σε συνδυασμό με τα άρ. 57-59 ΑΚ.

Έτσι, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται ενδοσυμβατικά²²² απέναντι στον σηματούχο α) για την παραβίαση των συμβατικών του υποχρεώσεων οι οποίες αναφέρονται ρητά στο άρ. 132 παρ. 2 ν. 4072/2012, β) για την παραβίαση κάθε άλλης συμβατικής υποχρέωσης που τυχόν περιλαμβάνεται στη σύμβαση παραχώρησης της χρήσης του σήματος ως επιτρεπόμενη ρήτρα και γ) για την παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων που, αν και δεν προβλέπονται ρητά, συνάγονται από την αναλο-

²²⁰. Μαρίνος, ΕλλΔνη 2012, 339.

²²¹. Αποκλειστική είναι η απαρίθμηση και στην Οδηγία 89/104/ΕΟΚ και κατά συνέπεια δεν επιτρέπεται διασταλτική ερμηνεία.

²²². Χρυσάνθης (2012), 75-81.

γική εφαρμογή των διατάξεων του ΑΚ για τη μίσθωση προσοδοφόρου, από τις γενικές διατάξεις, ιδίως περί ενδοσυμβατικής ευθύνης καθώς και από τις γενικές ρήτρες (ΑΚ 173, 200, 288).

1.3. Συμβατικές υποχρεώσεις άρ. 132 παρ. 2

1.3.1. Διάρκεια άδειας

Το δικαίωμα επί του σήματος διαρκεί δέκα έτη με δυνατότητα επ' αόριστο ανανεώσεων για μία ακόμη δεκαετία. Όταν στην άδεια χρήσης δεν ορίζεται ρητά η διάρκεια της, η οποία μπορεί να συμφωνηθεί ελεύθερα, ούτε συνάγεται από τις περιστάσεις και εφόσον υπάρχει αμφιβολία, γίνεται δεκτό ότι διαρκεί όσο και το δικαίωμα στο σήμα. Ρήτρα για τη διάρκεια της σύμβασης για ορισμένο χρόνο, ακόμη και μικρότερο της διάρκειας προστασίας του σήματος, είναι νόμιμη.

Μετά τη λήξη της άδειας, η χρήση του σήματος από τον παραχωρησιούχο είναι παράνομη και ευθύνεται απέναντι στον σηματούχο ενδοσυμβατικά. Δεδομένου όμως ότι με τη χρήση του σήματος πέραν του συμφωνημένου χρόνου λαμβάνει χώρα προσβολή του σήματος, η ευθύνη του παραχωρησιούχου γεννάται και εκ του νόμου, καθώς κάνει χρήση σήματος άνευ νόμιμης αιτίας. Ο σηματούχος μπορεί να εγειρεί εναντίον του τις αξιώσεις του άρ. 150, ήτοι αξίωση άρσης της προσβολής και παράλειψής της στο μέλλον (άρ. 150 παρ. 1, 2), καθώς και αξίωση αποζημίωσης (άρ. 150 παρ. 1, 5).

Έχει κριθεί νομολογιακά²²³ ότι σε περίπτωση αιφνίδιας και αδικαιολόγητης, καθώς και κρινόμενης ως καταχρηστικής²²⁴ από το δικαστήριο, καταγγελίας της σύμβασης αποκλειστικής διανομής²²⁵, η συνέχιση της χρήσης του σήματος του αντιπροσωπευόμενου προμηθευτή από τον διανομέα δεν συνιστά προσβολή του δικαιώματος στο σήμα. Επομένως, σε αυτή την περίπτωση, η αίτηση παροχής έννομης προστασίας του αντιπροσωπευόμενου προμηθευτή – σηματούχου κατά του πρώην συνεργάτη του – αποκλειστικού διανομέα μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική²²⁶.

Υποστηρίζεται ότι σε περίπτωση διάσπασης ομίλου επιχειρήσεων και εν συνεχεία παράλληλης οικονομικής δραστηριότητας των περισσότερων αυτοτελών επιχειρήσεων που προέκυψαν από τη διάσπαση, η χρήση των σημάτων του ομίλου θα μπορούσε να κριθεί καταχρηστική ιδίως αν προκαλεί κίνδυνο παραπλάνησης στο

223. ΜΠρΛαμ 117/2000, ΕΕμπΔ ΝΒ, 117επ.

224. ΠΠρΑθ 6436/2008, όπου αναφέρεται ότι «*Η ένσταση καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος δεν εφαρμόζεται στο δίκαιο των σημάτων και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας διότι ο κίνδυνος συγχύσεως αφορά και στα συμφέροντα του καταναλωτικού κοινού και όχι μόνο στο ιδιωτικό συμφέρον*».

225. Εφαθ 9658/1995· ΑΠ 670/2010.

226. Νικολόπουλος, Η κατάχρηση δικαιώματος στη βιομηχανική ιδιοκτησία, ΔΕΕ 2012, 748-749.

καταναλωτικό κοινό²²⁷. Γίνεται δεκτό ότι για την αποτροπή του κινδύνου παραπλάνησης, η χρήση των παρεμφερών σημάτων θα πρέπει να συνοδεύεται από προσθήκη ενδείξεων κατάλληλων για την επαρκή διαφοροποίησή τους²²⁸.

1.3.2. Μορφή σήματος

Για τη διατήρηση του δικαιώματος στο σήμα είναι απαραίτητη η ουσιαστική χρήση του και δη υπό τη μορφή με την οποία έχει καταχωρισθεί. Προκειμένου η χρήση του σήματος να μην επιδράσει στο διακριτικό χαρακτήρα του και να μην δημιουργήσει κίνδυνο σύγχυσης²²⁹, ο σηματούχος μπορεί να επιβάλει ρήτρα για χρήση της μορφής του σήματος χωρίς παραλλαγές ή έστω με παραλλαγές οι οποίες όμως είναι επουσιώδεις.

1.3.3. Φύση προϊόντων ή υπηρεσιών

Όσον αφορά το περιεχόμενο της σύμβασης, αυτό διαμορφώνεται ελεύθερα από τα μέρη (ΑΚ 361) και σύμφωνα με το άρ. 132 παρ. 1, η άδεια χρήσης μπορεί να χορηγηθεί για το σύνολο ή για μέρος των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί το σήμα. Επομένως, όταν η σύμβαση αφορά μερικά μόνο από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται για τυχόν χρήση του σήματος και για μη συμφωνηθέντα προϊόντα ή υπηρεσίες. Τέτοιου είδους ρήτρες συνιστούν μερισμό ή οριοθέτηση του αντικειμένου της σύμβασης και συναντώνται κατά κύριο λόγο στα σήματα φήμης²³⁰.

1.3.4. Εδαφική έκταση

Ελλείψει ρητού συμβατικού περιορισμού θεωρείται ότι η άδεια ισχύει για ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Τα μέρη, όμως, μπορούν να συμφωνήσουν τον μερισμό της χρήσης του σήματος για ορισμένο τμήμα της ελληνικής επικράτειας. Μπορούν να συμφωνήσουν δηλαδή ότι ο σηματούχος θα συνεχίσει να ασκεί αποκλειστικά τις εξουσίες του στην υπόλοιπη ελληνική επικράτεια, εκτός από το έδαφος όπου θα τις ασκεί ο παραχωρησιούχος. Στην ορισμένη γεωγραφική περιοχή όπου θα χρησιμοποιεί το σήμα ο παραχωρησιούχος, ανάλογα με τους όρους της συμφωνίας, ο σηματούχος μπορεί να χρησιμοποιεί παράλληλα το σήμα του ή όχι. Έτσι, μπορεί

²²⁷. *Govaere*, The use and abuse of intellectual property rights in E.C. law: including a case study of the E.C. spare parts debate, 1996, 117.

²²⁸. ΜΠρΑθ 35339/1997 ΕΕμπΔ ΜΘ, 849 επ.

²²⁹. Για παράδειγμα, τέτοιος κίνδυνος προκαλείται όταν ο παραχωρησιούχος αλλάζει τη χρωματική σύνθεση του σήματος, καθώς και όταν προσθέτει λέξεις ή φράσεις που αλλοιώνουν τη μορφή του.

²³⁰. *Μαρίνος*, Ο μερισμός εξουσιών στο δίκαιο των σημάτων – συγχρόνως μερικές παρατηρήσεις στην ερμηνεία της άδειας χρήσης σήματος, ΔΕΕ 2005, 662.

να συμφωνηθεί ότι ο παραχωρησιούχος θα σηματοδοτεί, θα διαφημίζει και θα θέτει σε κυκλοφορία τα προϊόντα ή θα προσφέρει και θα παρέχει τις υπηρεσίες σε ένα μόνο τμήμα της Ελλάδας²³¹. Ειδικά στην περίπτωση που η άδεια χρήσης του σήματος έχει παραχωρηθεί στο πλαίσιο σύμβασης δικαιόχρησης, δηλαδή συμπεριλαμβάνεται στο πακέτο franchising, ο σηματούχος μπορεί να περιορίσει τη χρήση του σήματος σε συγκεκριμένα σημεία πώλησης, ήτοι στο κατάστημα του δικαιοδόχου-παραχωρησιούχου.

Βέβαια, η πρώτη διάθεση προϊόντος ή παρτίδας προϊόντων στο συμφωνημένο τμήμα της χώρας οδηγεί σε ανάλωση του δικαιώματος του σηματούχου αλλά και του παραχωρησιούχου²³². Μετά την πρώτη διάθεση του προϊόντος στο εμπόριο, το προϊόν κυκλοφορεί ελεύθερα εντός ΕΟΧ.

Η Οδηγία 2008/95/ΕΚ στο άρ. 8 παρ. 2 δ αναφέρει ότι ο σηματούχος δύναται να επικαλεστεί τα δικαιώματα από το σήμα κατά του παραχωρησιούχου εφόσον ο τελευταίος παραβιάζει ορισμένες διατάξεις της σύμβασης, μεταξύ των οποίων και όσον αφορά «*το έδαφος μέσα στο οποίο επιτρέπεται η επίθεση του σήματος*»²³³. Η αντίστοιχη διάταξη του άρ. 132 παρ. 2 δ του ν. 4072/2012 ακολουθεί ευρύτερη διατύπωση με τη φράση «*την περιοχή, μέσα στην οποία επιτρέπεται η χρήση του σήματος*». Η χρήση του σήματος περιλαμβάνει όλες τις εξουσίες που αποκτά ο παραχωρησιούχος δυνάμει της άδειας χρήσης (κυκλοφορία και διάθεση των προϊόντων στο εμπόριο, παραχώρηση υποαδειών κ.λπ) και όχι μόνο τη σηματοδότηση των προϊόντων²³⁴.

Σύμφωνα με το άρ. 8 παρ. 2 της Οδηγίας 2008/95/ΕΚ και το αντίστοιχο άρ. 22 παρ. 2 δ του Κανονισμού 207/2009, ο συμβατικός περιορισμός αφορά το έδαφος εντός του οποίου επιτρέπεται η σηματοδότηση των προϊόντων που παράγει ο παραχωρησιούχος και όχι το έδαφος εντός του οποίου επιτρέπεται η διάθεση των εν λόγω προϊόντων από τον παραχωρησιούχο. Επομένως, η διάθεση σηματοδοτημένων

231. Έτσι, στο πλαίσιο μιας σύμβασης franchise όπου στο πακέτο συμπεριλαμβάνεται και άδεια χρήσης ονόματος χώρου, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν τη χρήση sub-domains που υποδηλώνουν τον γεωγραφικό περιορισμό (π.χ. για μια αλυσίδα εστιατορίων με διακριτικό τίτλο ή σήμα «delicious», θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τον franchisee και αδειούχο του ονόματος χώρου το sub-domain “www.athens.delicious.gr”).

232. *Μαστρομανώλης*, Peak Holding και Class International –Δύο νέες αποφάσεις του ΔΕΚ με επιπτώσεις στο ζήτημα της ανάλωσης των δικαιωμάτων από το σήμα – Διασφάλιση ή περιορισμός της προστασίας του σηματούχου;, ΔΕΕ 2006, 731.

233. *Μαρίνος*, Προσβολή σήματος με επίθεση του σήματος και εξαγωγή των σηματοδοτημένων προϊόντων, ΧρΙΔ 2011, 626-627.

234. Η Πρώτη Οδηγία είναι ελάχιστης εναρμόνισης κι έτσι θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι ο Έλληνας νομοθέτης επεδίωξε την παροχή ευρύτερης προστασίας για τον σηματούχο. Ωστόσο, θα μπορούσε επίσης να υποστηριχθεί ότι εφόσον η ελληνική νομοθεσία περί σημάτων προέρχεται από εναρμόνιση με κοινοτική οδηγία, θα ήταν πιο συνεπής προς την εναρμονιστική προσπάθεια η λύση της αποδοχής της νομολογίας του ΔΕΚ όπως αυτό εφαρμόζει απευθείας την Οδηγία.

προϊόντων από τον παραχωρησιούχο, τηρουμένων των συμβατικών υποχρεώσεων για τη σηματοδότησή τους εντός ορισμένου εδάφους, σε έδαφος που δεν εμπίπτει στα γεωγραφικά όρια της άδειάς του είναι νόμιμη και δεν μπορεί να αντισταχθεί κατά τρίτου²³⁵.

1.3.5. Ποιότητα προϊόντων ή υπηρεσιών

Με τη νομοθετική ρύθμιση της περίπτωσης (ε) του άρ. 132 π.2, όπου προβλέπεται η ύπαρξη της αξίωσης του σηματούχου κατά του παραχωρησιούχου όταν ο τελευταίος παραβιάζει τη μεταξύ τους σύμβαση αναφορικά με την συμφωνημένη ποιότητα των προϊόντων που κατασκευάζει ή των υπηρεσιών που παρέχει, επιβεβαιώνεται η προστασία και της εγγυητικής λειτουργίας του σήματος, πέραν της διακριτικής και των λοιπών λειτουργιών.

Η τήρηση του όρου της σύμβασης σχετικά με την ποιότητα ή τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να φέρει το προϊόν που παράγει ο παραχωρησιούχος, επί του οποίου επιθέτει το παραχωρηθέν σήμα και στη συνέχεια το διαθέτει στο εμπόριο, είναι δυνατόν να αντανάκλα σε έννομα συμφέροντα τρίτων. Πράγματι, οι τρίτοι-καταναλωτές στους οποίους φτάνει το προϊόν αναμένουν συγκεκριμένη ποιότητα ή χαρακτηριστικά σύμφωνα με τις παραστάσεις ποιότητας που έχουν σχηματίσει σε σχέση με το συγκεκριμένο σήμα. Η ποιοτική απόκλιση του προϊόντος, ήτοι η διαφορά της επιθυμητής ποιότητας που δικαιολογημένα αναμένεται από τον μέσο καταναλωτή και η, κατώτερη ενδεχομένως, ποιότητα που τελικά έχει, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της καλής του φήμης, μείωση των πωλήσεων, ακόμη δε και σε χαρακτηρισμό του ως ελαττωματικού προϊόντος.

Ποιοτικές προδιαγραφές δύνανται να τεθούν για το προϊόν, τη διαδικασία παραγωγής, τη διανομή ή την προσφορά του. Μπορεί επίσης να προβλεφθεί υποχρέωση μη σύνδεσης του προϊόντος με άλλα που έχουν κατώτερη ποιότητα και φήμη. Θα πρέπει να γίνει διάκριση σχετικά με τις εκάστοτε τιθέμενες ποιοτικές προδιαγραφές. Έτσι, αν ο σηματούχος επιβάλει την τήρηση ορισμένων διαδικασιών ή τη χρήση συγκεκριμένων πρώτων υλών που είναι απαραίτητες για την επίτευξη της επιθυμητής ποιότητας ως ανωτέρω, τυχόν παραβίαση του εν λόγω συμβατικού όρου συνε-

235. Αιτιολογική σκέψη 9 Προοιμίου της «Τροποποιημένης Πρότασης Κανονισμού του Συμβουλίου περί του κοινοτικού εμπορικού σήματος», COM (84) 470, ΕΕ της 31.8.1984, C-230/1 και αιτιολογική σκέψη 8 της «Τροποποιημένης Πρότασης Πρώτης Οδηγίας του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων», COM (85) 793, ΕΕ της 31.12.1985, C-351/4, σχετικά με την επισήμανση ότι, βάσει της κοινοτικής αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων ο κάτοχος κοινοτικού ή εθνικού σήματος δεν μπορεί βασιζόμενος στη νομοθεσία περί σημάτων να απαγορεύει στον παραχωρησιούχο χρήσης του σήματός του την προμήθεια σηματοδοτημένων προϊόντων εκτός της καλυπτόμενης από την άδεια περιοχής.

πάγεται προσβολή της εγγυητικής λειτουργίας του σήματος, άρα και προσβολή του ίδιου του δικαιώματος στο σήμα και γεννά, πέραν της ενδοσυμβατικής, και αδικοπρακτική ευθύνη. Αντίθετα, εάν οι επιβεβλημένες μέθοδοι παραγωγής ή πρώτες ύλες δεν δικαιολογούνται από τους ανωτέρω λόγους²³⁶, τότε η παραβίαση του σχετικού συμβατικού όρου θα δύναται να θεμελιώσει ενδοσυμβατική μόνο ευθύνη.

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρ. 1 και 3 παρ. 1 της Οδηγίας 85/374/ΕΟΚ²³⁷, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 1999/34/ΕΚ²³⁸, ο παραγωγός ευθύνεται για κάθε ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του και ως παραγωγός θεωρείται και κάθε πρόσωπο που εμφανίζεται στις συναλλαγές ως παραγωγός του προϊόντος, επιθέτοντας σε αυτό την επωνυμία, το σήμα ή κάθε άλλο διακριτικό του σημείο. Επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε να γεννηθεί ευθύνη του σηματούχου. Ωστόσο, θα πρέπει να εξετασθεί το ενδεχόμενο συντρέχοντος πταίσματος του τελευταίου σε σχέση με παράλειψη ελέγχου της παραγωγής (ως αναφέρεται υπό Β 1 ii για την αναίρεση της συγκατάθεσης στις παράλληλες εισαγωγές).

1.4. Συμβατικές ρήτρες

Επιπρόσθετα προς τις ανωτέρω συμβατικές υποχρεώσεις, οι οποίες αναφέρονται περιοριστικά στο άρ. 132 παρ. 2, τα μέρη είναι πιθανό και σύνηθες να προβλέψουν και άλλες ρήτρες. Στο πλαίσιο της διαρκούς σύμβασης αναπτύσσονται σχέσεις εμπιστοσύνης και υποχρεώσεις εχεμύθειας. Πέραν των ανωτέρω ρητά προβλεπόμενων από το άρ. 132 παρ. 2 συμβατικών υποχρεώσεων, τα μέρη συνήθως προσθέτουν στη σύμβαση ρήτρες που προσιδιάζουν στο διαρκή χαρακτήρα της σύμβασης και εξυπηρετούν τη λειτουργία της. Τα όρια του επιτρεπτού και της νομιμότητας των εν λόγω συμβατικών²³⁹ ρητρών τίθενται από τις γενικές ρήτρες του αστικού δικαίου, όπως ιδίως από τα χρηστά ήθη και την καλή πίστη, σε συνδυασμό με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Σύμφωνα με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, το επιτρεπτό και νόμιμο των συμβατικών ρητρών προϋποθέτει τον περιορισμό τους στο προσήκον μέτρο. Εφόσον οι τιθέμενες στη σύμβαση ρήτρες αποσκοπούν στην καλή λειτουργία της σύμβασης και δικαιολογούνται από τη φύση του σήματος ως δικαιώματος, ήτοι εξυ-

236. *Eckmann*, Antitrust Problems in Trademark Franchising, *Stanford Law Review*, Vol. 17, No. 5 (May, 1965), 928-929.

237. Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 25^{ης} Ιουλίου 1985 «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων», ΕΕ της 7.8.1985, L 210/29.

238. Οδηγία 1999/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 10^{ης} Μαΐου 1999 «για την τροποποίηση της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων», ΕΕ της 4.6.1999, L 141/20.

239. Συμπεριλαμβανομένων και των μετασυμβατικών ρητρών.

πηρετούν τις λειτουργίες του, καθώς και γενικότερα από την αρχή της καλής πίστης, είναι νόμιμες. Γνώμονας της νομιμότητάς τους μπορεί να είναι μεταξύ άλλων και οι αξιολογικές κρίσεις του ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή, όταν κρίνεται ότι η διαπραγματευτική υπεροπλία του σηματούχου και αντίστοιχα μειονεξία του παραχωρησιούχου προσιδιάζει στη σχέση προμηθευτή – καταναλωτή²⁴⁰. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπονται ρήτρες που αντίκεινται στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού με μόνη δικαιολογία την ύπαρξη ιδιωτικού δικαιώματος.

Η αναγνώριση ενός ιδιωτικού δικαιώματος από το νόμο δεν συνεπάγεται τη δυνατότητα απεριόριστης και άνευ ορίων άσκησης του, αλλά βρίσκει όριο ακριβώς πάνω στις διατάξεις για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Αν πρέπει επομένως να τεθούν τα όρια νομιμότητας των συμβατικών ρητρών από τις δύο πλευρές (αφενός του απόλυτου δικαιώματος στο σήμα και αφετέρου του ελεύθερου ανταγωνισμού), τότε η μία πλευρά-όριο, από την οποία ξεκινά το εύρος προστασίας που επιδιώκεται με τη ρήτρα, είναι η σύμφωνη με την αρχή της καλής πίστης προστασία του δικαιώματος στο σήμα, ήτοι των λειτουργιών του, των θετικών και αρνητικών εξουσιών του και η άλλη πλευρά-όριο, στην οποία βρίσκει το απώτατο όριο της έκτασής της η ως άνω προστασία, είναι η μη αντίθεση στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, ήτοι ο χρονικός, χωρικός και αντικειμενικός περιορισμός της στο απολύτως απαραίτητο.

Με κριτήριο το ιδιαίτερο περιεχόμενο κάθε ρήτρας, και όχι τον παράνομο ή μη χαρακτήρα της, δεδομένου ότι μια τέτοια αξιολόγηση του παρανόμου δεν είναι πάντοτε δυνατή *a priori*, οι συμβατικές ρήτρες της άδειας χρήσης σήματος κατηγοριοποιούνται, για τις ανάγκες τις παρούσας, ως κάτωθι.

α) Ρήτρες για τη διατήρηση της καλής φήμης του σήματος

Ως νόμιμες κρίνονται οι ρήτρες που απαγορεύουν την αφαίρεση του σήματος από το εμπόρευμα και τη συνακόλουθη διάθεση στο εμπόριο του προϊόντος ως ανώνυμου ή φέροντος άλλο σήμα.

Η ρήτρα περιορισμού της διάθεσης των σηματοδοτημένων προϊόντων μόνο σε ορισμένους κύκλους αποδεκτών ελέγχεται για τη συμβατότητά της προς το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού ειδικά όταν δεν προβλέπονται αντικειμενικά κριτήρια που να δικαιολογούν την πώληση σε συγκεκριμένους διανομείς. Ωστόσο, εάν τα κριτήρια είναι αντικειμενικά (π.χ. διατήρηση φήμης σήματος και εικόνας πολυτελών

²⁴⁰. Ρούσσης (2010), 225.

προϊόντων), η εν λόγω ρήτρα μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη, ιδίως όταν η θέση αντικειμενικών κριτηρίων δικαιολογείται από το ειδικό αντικείμενο του σήματος²⁴¹.

Ακόμη, μπορεί να τεθεί ρήτρα για την καταβολή της μέγιστης δυνατής προσπάθειας για τη διατήρηση της καλής φήμης του σήματος ή για την εδραίωση ενός νέου σήματος (best efforts clause). Ωστόσο η εν λόγω ρήτρα θα μπορούσε να ελεγχθεί για τη συμβατότητά της προς το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, αλλά και προς την αρχή της καλής πίστης και της μη καταχρηστικής άσκησης του σχετικού δικαιώματος, σε περίπτωση που επιβάλλεται δυσανάλογα μεγάλη οικονομική επένδυση εκ μέρους του παραχωρησιούχου.

Νόμιμα επίσης μπορεί να αναλάβει την υποχρέωση ο παραχωρησιούχος να διαφημίζει το προϊόν ή την υπηρεσία ή να συμμετέχει στην διαφήμισή τους και να φροντίζει για τη διατήρηση της καλής φήμης του σήματος. Η νομιμότητα της εν λόγω ρήτρας ερείδεται και στην υποχρέωση διατήρησης της καλής φήμης και της γενικότερης εμβέλειας και ισχύος του σήματος, στο βαθμό στον οποίο το σήμα είχε αυτές τις ιδιότητες κατά την ημερομηνία έναρξης της άδειας χρήσης, σύμφωνα με αναλογική εφαρμογή των ΑΚ 599 παρ. 1, 629. Για τους ίδιους λόγους, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται για κάθε βλάβη που προήλθε από τη μη συμφωνημένη χρήση.

Ακόμη μπορεί να αναλάβει την υποχρέωση διαφήμισης και προβολής του σήματος ή ακόμη και διανομής των σηματοδοτημένων προϊόντων αποκλειστικά από συγκεκριμένο κανάλι (π.χ. διάθεση μόνο σε super market και όχι σε φαρμακεία). Επίσης, νόμιμα συμφωνείται το δικαίωμα του σηματούχου να ελέγχει τη διαδικασία παραγωγής και συσκευασίας, καθώς και τη διαφήμιση του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Η ανοχή των επεμβάσεων του σηματούχου επιβάλλονται και από την καλή πίστη (ΑΚ 288, 281).

β) Ρήτρες που αποσκοπούν ιδίως στην προστασία των συμφερόντων του σηματούχου.

Νόμιμη είναι η ρήτρα κατά την οποία ο παραχωρησιούχος υποχρεούται να χρησιμοποιεί το σήμα σε συνδυασμό με ένδειξη που υποδηλώνει την άδεια χρήσης. Με την εν λόγω ρήτρα αφενός αποδεικνύεται εν μέρει η ουσιαστική χρήση του σήματος, ώστε να μην εκπέσει ο σηματούχος από το δικαίωμά του (άρ. 160 παρ. 1 εδ. α ν. 4072/2012), αφετέρου ενημερώνεται πληρέστερα το καταναλωτικό κοινό.

Συνήθης επίσης είναι η υποχρέωση αποχής από πράξεις ανταγωνισμού, η οποία κατά κανόνα δικαιολογείται από την καλή πίστη στο πλαίσιο μιας διαρκούς

²⁴¹. Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs της 29.4.1997, Απόφ. της 4.11.1997, Υποθ. C-337/95, *Parfums Christian Dior SA και Parfums Christian Dior BV κατά Evora BV*, Συλλ. 1997, I-06013.

σύμβασης εμπορικής συνεργασίας²⁴². Ωστόσο, ρήτρες απαγόρευσης του ανταγωνισμού όσον αφορά ανταγωνιστικά μεταξύ τους προϊόντα, θα πρέπει να θεωρηθούν παράνομες, καθώς η προστασία που επιφυλάσσουν για τον σηματούχο εκφεύγει των ορίων της προστασίας των λειτουργιών του σήματος²⁴³. Με τον κανονισμό 2790/1999, η εν λόγω ρήτρα απαλλάσσεται από τις απαγορεύσεις του άρ. 81 παρ. 1 ΣΕΕ (πλέον άρ. 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ). Πρόκειται για ρήτρα η οποία, όπως και η προηγούμενη, συναντάται τόσο ως συμβατική όσο και ως μετασυμβατική. Ο παραχωρησιούχος αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην παράγει και να μην διαθέτει στο εμπόριο προϊόντα ανταγωνιστικά προς αυτά του σηματούχου²⁴⁴. Σύμφωνα με τον κανονισμό 2790/1999, η ρήτρα μη ανταγωνισμού δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε έτη. Για την αναλογική εφαρμογή της εν λόγω ρήτρας στις άδειες χρήσης σήματος, θα πρέπει να γίνει δεκτό το ως άνω χρονικό όριο. Ωστόσο, η πενταετής διάρκεια που δικαιολογεί τρόπον τινά την ύπαρξη ρήτρας μη ανταγωνισμού, αναφέρεται στο συμβατικό στάδιο.

Μια τέτοια δέσμευση νοείται στο πλαίσιο γενικότερης οικονομικής συνεργασίας, όπως ιδίως σε μια σύμβαση δικαιόχρησης, όπου ο παραχωρησιούχος εκμεταλλεύεται το πακέτο franchising στο οποίο περιλαμβάνεται και η άδεια χρήσης του σήματος. Όταν όμως πρόκειται για μια μεμονωμένη σύμβαση παραχώρησης χρήσης σήματος, όπου ο παραχωρησιούχος ενδεχομένως αποκτά μόνο το δικαίωμα εισαγωγής ή εξαγωγής προϊόντων ήδη παραχθέντων, σηματοδοτημένων και πιθανώς παράλληλα διανεμόμενων, ακόμη και στην ίδια γεωγραφική περιοχή, από άλλους δικαιούχους, τότε η κατάσταση παρουσιάζει σημαντικές διαφορές. Όταν η άδεια χρήσης αποτελεί μεμονωμένη σύμβαση και δεν συνάπτεται στο πλαίσιο ομάδας εμπορικών σχέσεων, αλληλένδετων και αμοιβαία εξυπηρετούμενων, ο παραχωρησιούχος είναι σχεδόν βέβαιο ότι έχει ήδη διαμορφώσει, αναπτύξει και λειτουργεί ένα δικό του εμπορικό δίκτυο και αυτός είναι πιθανότατα ο λόγος για τον οποίο αρκέστηκε στην αυθυπόστατη άδεια χρήσης και δεν συνήψε π.χ. σύμβαση δικαιόχρησης ή αποκλεισ-

242. Απόφαση της Επιτροπής της 23ης Δεκεμβρίου 1977, περί διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/171, 856, 172, 117, 28.173 – CAMPARI), L 070 της 13/03/1978 σ. 69-78 και Απόφαση της Επιτροπής της 23ης Μαρτίου 1990, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ (IV/32.736 - Moosehead/Whitbread), L 100 της 20/4/1990 σ. 32-37.

243. Απόφαση της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1987, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.206 - Rich Products/Jus-rol), L 069 της 15/03/1988 σ. 21-28.

244. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 1 β του Κανονισμού 2790/1999, η υποχρέωση μη ανταγωνισμού σημαίνει την υποχρέωση του αγοραστή να αγοράζει από τον προμηθευτή ή από υποδεικνυόμενη από αυτόν επιχείρηση πάνω από το 80% των συνολικών προμηθειών του σε αγαθά ή υπηρεσίες που αναφέρονται στη σύμβαση και των υποκατάστατών τους στη σχετική αγορά. Το εν λόγω ποσοστό υπολογίζεται βάσει της αξίας των προμηθειών του αγοραστή κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος .

τικής διανομής. Στην τελευταία περίπτωση η ρήτρα μη ανταγωνισμού θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι νόμιμη υπό αυστηρές προϋποθέσεις (π.χ. τέτοιου ύψους οικονομικό αντάλλαγμα ώστε να τη δικαιολογεί, ουσιαστική διμερής διαπραγματεύση, χαρακτηρισμός του σήματος ως «σήματος φήμης», καθώς και άλλες τυχόν ιδιαίτερες περιστάσεις).

Το ίδιο ισχύει και για τις υποχρεώσεις μυστικότητας ως προς τον τρόπο παραγωγής, καθώς και πληροφόρησης και νομικής συνδρομής του σηματούχου για ενδεχόμενες προσβολές του σήματος. Στην τελευταία περίπτωση οφείλει να του παρέχει συνδρομή για την προστασία του σήματος, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδίως όταν η άδεια είναι αποκλειστική, μπορεί να έχει δοθεί συναίνεση από τον σηματούχο για έγερση των αγώγιμων αξιώσεων από τον ίδιο.

Ο παραχωρησιούχος έχει επίσης την υποχρέωση να κάνει ουσιαστική χρήση του σήματος. Η υποχρέωση αυτή είτε συμφωνείται ρητώς είτε συνάγεται από τη σύμβαση. Σε περίπτωση που το αντάλλαγμα συμφωνείται ως αναλογικό, συνάγεται αυτή η υποχρέωση από την προσδοκία κέρδους που έχει ο σηματούχος. Επίσης, η εν λόγω υποχρέωση μπορεί να προκύπτει σιωπηρά όταν η άδεια είναι πλήρως αποκλειστική και η μη ουσιαστική χρήση μπορεί να οδηγήσει σε λόγο διαγραφής.

Η εξάρτηση εν γένει τόσο του κέρδους από το σήμα όσο και της ίδιας της ύπαρξης και διατήρησης του σήματος από την άσκηση ουσιαστικής χρήσης μπορεί να θεμελιώνει την σχετική υποχρέωση. Ωστόσο, εάν η άδεια είναι απλή, απαιτείται ρητή μνεία της σχετικής υποχρέωσης, καθώς ο σηματούχος δύναται να παραχωρεί παράλληλες άδειες έτσι, ώστε να μην εξαρτάται η διατήρηση του σήματος από έναν μόνο παραχωρησιούχο.

Η υποχρέωση ουσιαστικής χρήσης δεν έχει προκαθορισμένη έκταση, αλλά εξαρτάται από τη συμφωνία των μερών. Μπορεί να συμφωνηθεί ότι ουσιαστική χρήση είναι η παραχώρηση υποάδειας εφόσον ο υπο-αδειούχος χρησιμοποιεί το σήμα. Κατά κανόνα η διαφήμιση του σήματος δεν συμπεριλαμβάνεται στην εν λόγω υποχρέωση. Επίσης, η απαίτηση για ουσιαστική χρήση μπορεί να ασκείται καταχρηστικά όταν υπερβαίνει το όριο του ύψους της επένδυσης και τον επιχειρηματικό κίνδυνο που κατά την καλή πίστη οφείλει να αναλάβει ο παραχωρησιούχος²⁴⁵. Σε κάθε περίπτωση που δεν ασκείται ουσιαστική χρήση, είτε για λόγους που φέρει ευθύνη ο παραχωρησιούχος είτε για λόγους που δεν ευθύνεται, ο σηματούχος δικαιούται να καταγγείλει τη σύμβαση για σπουδαίο λόγο.

245. Ιδίως στην περίπτωση που η αγορά δεν απορροφά τα προϊόντα ή που αναστέλλεται η λειτουργία της επιχείρησης του παραχωρησιούχου για λόγους που δεν εμπíπτουν στη σφαίρα ευθύνης του.

γ) Ρήτρες περιοριστικές του ανταγωνισμού (όχι απαραίτητα παράνομες)

Ο παραχωρησιούχος μπορεί να υποχρεούται να προμηθεύεται πρώτες ύλες αποκλειστικά από τον σηματούχο, να παράγει ή να διανέμει κατ' ελάχιστον συγκεκριμένη ποσότητα προϊόντων. Επιτρεπτές θεωρούνται και οι ρήτρες που απαγορεύουν την εξαγωγή των προϊόντων σε χώρες εκτός ΕΟΧ.

Έχουν κριθεί απαγορευμένες, ως αντίθετες στο δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, ρήτρες που απαγορεύουν τις εξαγωγές προϊόντων γενικά σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ²⁴⁶ ή ειδικά στο κράτος μέλος του σηματούχου, που προσδιορίζουν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο τις τιμές των προϊόντων²⁴⁷ και που θέτουν ανώτατο ποσοτικό όριο στην παραγωγή, καθώς έτσι τίθενται περιορισμοί στην ελευθερία παραγωγής και διανομής. Απαγορευμένη επίσης δύναται να κριθεί η ρήτρα του πλέον ευνοούμενου παραχωρησιούχου, η οποία συναντάται στην απλή άδεια χρήσης, όταν αφορά ειδικά την τιμή των προϊόντων²⁴⁸.

Ακόμη η «ρήτρα οριοθέτησης» του σήματος με την οποία καθορίζεται, προς το συμφέρον αμφοτέρων των συμβαλλομένων μερών, η αντίστοιχη έκταση χρήσεως των σημάτων τους, ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία συγχύσεως ή διαφορών έρχεται σε αντίθεση με το δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, ως συμφωνία που εμπίπτει στο άρθρο 101 της ΣΛΕΕ, όταν αποσκοπεί, επιπρόσθετα προς τους ανωτέρω καταρχήν θεμιτούς σκοπούς, και στην κατανομή των αγορών, στην απόλυτη χωρική προστασία ή σε άλλους περιορισμούς του ανταγωνισμού.

Με τη στεγανοποίηση των αγορών, οι παραχωρησιούχοι, ελλείψει ανταγωνισμού, δύνανται να διατηρούν διαφορετικό επίπεδο τιμών, κάτι που θα λειτουργούσε εις βάρος του καταναλωτή. Πράγματι, το κοινοτικό σύστημα του ανταγωνισμού δεν επιτρέπει την καταχρηστική προβολή των δικαιωμάτων που απορρέουν από την εκάστοτε εθνική περί σημάτων νομοθεσία, προκειμένου να παρεμποδιστεί η αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου των συμπράξεων²⁴⁹.

Στην παρούσα κατηγορία θα μπορούσαν επίσης να υπαχθούν οι ρήτρες μη ανταγωνισμού, ελέγχου της διαδικασίας παραγωγής και προμήθειας πρώτων υλών, ο οποίες υπάγονται ταυτόχρονα στην προηγούμενη κατηγορία (προστασίας του σηματούχου).

246. Απόφ. ΕΑ 7/1980 Λάρκο, Απόφ. 19/82 Guy Laroche.

247. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ΕΕ C 291 της 13.10.2000, σ. 1.

248. Απόφ. της 19.4.1988, υπόθ. C-27/87, Sprl Louis Erauw-Jacquery κατά sc La Hesbignonne, Συλλ. 1988, I-01919.

δ) Άλλες ρήτρες

Νόμιμες θεωρούνται οι ρήτρες που απαγορεύουν τη χορήγηση υποαδειών. Ούτως ή άλλως, ο παραχωρησιούχος υποχρεούται να μην παραχωρήσει υποάδεια εάν δεν του έχει δώσει ο σηματούχος τη συναίνεσή του (ΑΚ 593 εδ. 1, 624, άρ. 132 παρ. 3 ν. 4072/2012).

Ο περιορισμός της άδειας χρήσεως για ορισμένα μόνο από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που διακρίνει το σήμα, καθώς και για ορισμένες μόνο εξουσίες (π.χ. μόνο επίθεση του σήματος ή μόνο διανομή) δεν αντίκειται, όπως και όλες οι ανωτέρω ρήτρες, στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού. Δεδομένου ότι η άδεια χρήσης μπορεί να είναι απλή ή αποκλειστική, η ρήτρα αποκλειστικότητας είναι καταρχήν νόμιμη²⁵⁰. Θα πρέπει, ωστόσο, να μην συνοδεύεται από ρυθμίσεις που αποκλείουν τρίτους από παράλληλες εισαγωγές (π.χ. απαγόρευση πώλησης των σηματοδοτημένων προϊόντων σε μη εξουσιοδοτημένους εμπόρους) ή που αποκλείουν άλλους αποκλειστικούς αδειούχους από τη γεωγραφική περιοχή για την οποία έχει άδεια χρήσης ο παραχωρησιούχος (ρήτρα απόλυτης χωρικής προστασίας, «*cross sales*»)²⁵¹.

1.5. Άλλες συμβατικές υποχρεώσεις

Η άδεια χρήσης είναι μια σύμβαση που προβλέπεται από το νόμο και ειδικότερα από το άρ. 132, χωρίς ωστόσο να διαγράφεται το ειδικότερο περιεχόμενό της. Γίνεται δεκτό ότι το περιεχόμενο της εν λόγω σύμβασης, βάσει της συμβατικής ελευθερίας (ΑΚ 361), διαμορφώνεται ελεύθερα από τα μέρη, υπό τους όρους του άρ. 132, και ότι εφαρμόζεται αναλογικά η διάταξη του ΑΚ για τη μίσθωση άλλων προσοδοφόρων (ΑΚ 638), εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά στο ν. 4072/2012 και ειδικότερα στο άρ. 132.

Στο άρ. 638 ΑΚ προβλέπεται ότι για τη μίσθωση κατά την οποία παραχωρείται η χρήση άλλου πράγματος²⁵² ή δικαιώματος και η κάρπωσή του κατά τους κανόνες της τακτικής εκμετάλλευσης εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις των άρ. 619-631 ΑΚ για τη μίσθωση αγροτικού κτήματος. Η διάταξη του άρ. 620 προβλέπει ότι για τη μίσθωση αγροτικού κτήματος εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για τη μίσθωση πράγματος (ΑΚ 574-618), εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στα άρ. 621-637 ΑΚ. Ό-

249. Απόφ. της 30.1.1985, υπόθ. C-35/83, BAT Cigaretten-Fabriken GmbH κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλ. 1985, I-00137.

250. Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, Οι ρήτρες αποκλειστικότητας στο δίκαιο του ανταγωνισμού, 2011, 377-378.

251. Π.χ. όταν μια εταιρεία έχει χορηγήσει αποκλειστική άδεια σε έναν παραχωρησιούχο για την ελληνική επικράτεια και σε έτερο παραχωρησιούχο για την Ιταλία, δεν μπορεί να υποχρεώσει τον πρώτο να απαγορεύει παράλληλες εισαγωγές τρίτων εμπόρων από τον δεύτερο, προκειμένου ο τελευταίος να μην εξάγει προϊόντα στην Ελλάδα.

252. Άλλου σε σχέση με το αγροτικό κτήμα, η μίσθωση του οποίου ρυθμίζεται από τα άρ. 619-637 ΑΚ.

λες οι ως άνω διατάξεις εφαρμόζονται αναλογικά στην άδεια χρήσης σήματος, εφόσον προσιδιάζουν στη φύση, τις λειτουργίες και τον σκοπό του.

Από την αναλογική εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων του ΑΚ, προκύπτουν ορισμένες συμβατικές υποχρεώσεις του παραχωρησιούχου. Έτσι, ο παραχωρησιούχος υποχρεούται σε καταβολή ανταλλάγματος και αναλαμβάνει τη χρήση του σήματος με τους όρους της «τακτικής εκμετάλλευσης» (ΑΚ 619), ενώ επίσης, και εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο από τη σύμβαση, υποχρεούται να αναλάβει τις δαπάνες αυτής (ΑΚ 621). Ως «τακτική εκμετάλλευση» του σήματος νοείται η αξιοποίησή του σύμφωνα με τη φύση του και τον προορισμό του.

Ο παραχωρησιούχος υποχρεούται να χρησιμοποιεί το σήμα με επιμέλεια, λαμβάνοντας υπόψη τα συμφωνημένα με τον παραχωρησιούχο, τον σκοπό της σύμβασης, τον προορισμό και τις λειτουργίες του σήματος (εγγυητική, διαφημιστική κ.λπ.), καθώς και την επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές²⁵³ (ΑΚ 623, 594). Τα όρια της εν λόγω υποχρέωσης καθορίζονται καταρχήν από τους όρους της σύμβασης, ενώ ιδιαίτερη σημασία έχει ο σκοπός της άδειας χρήσης (π.χ. παραγωγή ή διανομή ή αμφότερα, εδραίωση και διατήρηση της φήμης του σήματος κ.λπ.), η φύση και οι λειτουργίες που επιτελεί το σήμα ως άυλο αγαθό βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Συμπληρωματικά και σε περιπτώσεις αμφιβολίας, τα όρια της υποχρέωσης επιμελούς χρήσης καθορίζονται από την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη²⁵⁴.

Ανάλογη υποχρέωση έχει ο παραχωρησιούχος ονόματος χώρου όταν α) έχει συμφωνηθεί να χρησιμοποιεί το κύριο όνομα χώρου, β) ο δικαιούχος χρησιμοποιεί όνομα χώρου 3^{ου} ή επόμενου επιπέδου, συστατικό του οποίου αποτελεί το κύριο όνομα χώρου και γ) για αιτία που αφορά το πρόσωπο του παραχωρησιούχου είτε στοιχειοθετείται λόγος διαγραφής (άρ. 8 Κανονισμού) είτε απενεργοποιείται προσωρινά το όνομα χώρου (άρ. 9 Κανονισμού). Σε αυτή την περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 5 του Κανονισμού, η διαγραφή ή προσωρινή απενεργοποίηση του κύριου ονόματος χώρου συνεπιφέρει την παύση της χρήσης ή την προσωρινή απενεργοποίηση του ως άνω ονόματος χώρου 3^{ου} ή επόμενου επιπέδου.

Βασική διαφορά μεταξύ της κοινής μίσθωσης πράγματος και της μίσθωσης προσοδοφόρων είναι ότι με την πρώτη ο μισθωτής έχει απλά το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το πράγμα, ενώ στη δεύτερη δικαιούται και ταυτόχρονα υποχρεούται να το χρησιμοποιεί με τέτοιο τρόπο ώστε «να διατηρείται σε καλή κατάσταση ώστε να είναι παραγωγικό». Ο παραχωρησιούχος υποχρεούται να φροντίζει για τη διατήρηση της

253. *Nikzad*, Trademark treaties and international trade, *International Journal of Intellectual Property Management*, Volume 6, Issue 3, 2013, 237-240.

254. *Γεωργιάδου* σε: *Γεωργιάδης/Σταθόπουλος* (επιμ), *Αστικός Κώδιξ*, κατ' άρθρο ερμηνεία, III Ειδικό Ενοχικό, 1980, 318, 386-387.

καλής φήμης του (ΑΚ 623 παρ. 1) και της ικανότητας να λειτουργεί σύμφωνα με το σκοπό του (διακριτική λειτουργία κ.λπ.), ήτοι υποχρεούται να κάνει ουσιαστική χρήση. Δεδομένου ότι η χρήση ή η μη χρήση του σήματος από τρίτο πρόσωπο καταλογίζεται στον σηματούχο (άρ. 125 παρ. 2 γ), στην πλήρη αποκλειστική άδεια, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται αν δεν χρησιμοποιεί το σήμα, με αποτέλεσμα, εξαιτίας της αδράνειάς του να στοιχειοθετηθεί λόγος έκπτωσης (εάν δεν γίνει ουσιαστική χρήση για πέντε συνεχή έτη, άρ. 160 παρ. 1 α ή εάν καταστεί κοινόχρηστο²⁵⁵, λόγω αδράνειας, άρ. 160 παρ. 1 β). Σε κάθε περίπτωση (δηλαδή, είτε η άδεια είναι απλή είτε αποκλειστική), ο παραχωρησιούχος ευθύνεται εάν από τη συμπεριφορά και τον τρόπο χρήσης του σήματος στοιχειοθετηθεί λόγος έκπτωσης (εάν καταστεί κοινόχρηστο, λόγω της συμπεριφοράς του, άρ. 160 παρ. 1 β ή εάν από τη χρήση του δημιουργείται κίνδυνος παραπλάνησης, άρ. 160 παρ. 3)²⁵⁶.

Σε περίπτωση παραβίασης της εν λόγω υποχρέωσης, ο σηματούχος δικαιούται αποζημιώσεως, ακόμη και χωρίς να καταγγείλει τη σύμβαση. Αποζημίωση μπορεί να απαιτηθεί για κάθε θετική ή αποθετική ζημία, εφόσον ο παραχωρησιούχος έχει υπαιτιότητα και υπάρχει αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στην αντισυμβατική συμπεριφορά του και στο ζημιογόνο αποτέλεσμα. Με την αξίωση αποζημιώσεως μπορούν να ζητηθούν οι μελλοντικές δαπάνες του σηματούχου για την ανόρθωση της ζημίας, το υπόλοιπο χρηματικό αντάλλαγμα, εφόσον λαμβάνει χώρα ταυτόχρονη καταγγελία. Ακόμη, σε περίπτωση που ο σηματούχος συνάψει νέα σύμβαση παραχώρησης χρήσης, μπορεί να ζητηθεί η τυχόν διαφορά του χρηματικού ανταλλάγματος, εφόσον δεν έχει ζητήσει το υπόλοιπο χρηματικό αντάλλαγμα ως ανωτέρω. Οι ως άνω αξιώσεις, τόσο για δαπάνες όσο και για αποζημίωση, παραγράφονται έξι μήνες αφότου λήξει η άδεια (ΑΚ 602-603).

Βασική υποχρέωση του παραχωρησιούχου είναι η καταβολή του, κατά κανόνα χρηματικού, τιμήματος (royalties) στις συμφωνημένες ή συνηθισμένες προθεσμίες και ελλείπει αυτών κατά τη λήξη της άδειας χρήσης, ενώ εάν συμφωνήθηκε καταβολή σε μικρότερα χρονικά διαστήματα, κατά τη λήξη τους (ΑΚ 574, 595). Εάν καθυστερεί

255. ΜΠρΑΘ 8784/2003, σύμφωνα με την οποία, «...η προστασία του σήματος εξακολουθεί μέχρι της νομίμου διαγραφής του και δεν επηρεάζεται από το ότι έγινε παγκοίνως γνωστό ή και κοινόχρηστο...».

256. Δικαιολογητικός λόγος για τις ανωτέρω υποχρεώσεις επιμελούς χρήσης είναι η φύση του δικαιώματος του παραχωρησιούχου, αντίστοιχη με τη φύση του δικαιώματος του μισθωτή, ήτοι ο περιοριστικός και όχι στερητικός του χαρακτήρας. Πράγματι, το δικαίωμα του κυρίου του πράγματος και το δικαίωμα του σηματούχου έχουν απόλυτο χαρακτήρα, ο οποίος δεν χάνεται με την παραχώρηση της χρήσης του πράγματος ή του σήματος, αντίστοιχα. Ο μισθωτής και ο παραχωρησιούχος ασκούν τη χρήση δυνάμει της σύμβασης, η οποία συνίσταται στην παραίτηση του κυρίου ή σηματούχου από το δικαίωμά τους να απαγορεύσουν τη χρήση απέναντι στον μισθωτή ή τον παραχωρησιούχο. Οι τελευταίοι έχουν δικαίωμα χρήσης και ταυτόχρονη υποχρέωση η εν λόγω χρήση να μην προσβάλλει το απόλυτο δικαίωμα.

την καταβολή του ανταλλάγματος από δυστροπία, ο σηματούχος έχει δικαίωμα να του απαγορεύσει τη χρήση του σήματος, ακόμη και χωρίς καταγγελία της σύμβασης (άρ. 66 ΕισΝΚΠολΔ). Το χρηματικό ανάλλαγμα μπορεί να συμφωνείται ως πάγιο ποσό είτε ως αναλογικό αντίτιμο. Στην περίπτωση του αναλογικού αντίτιμου, αυτό υπολογίζεται ανάλογα με το τζίρο ή τα κέρδη του παραχωρησιούχου (ρήτρα αναλογικού αντίτιμου).

Στο πλαίσιο του γενικού καθήκοντος του παραχωρησιούχου για επιμέλεια και προστασία του σήματος, το οποίο δικαιολογείται και από τον διαρκή χαρακτήρα της σύμβασης, υποχρεούται να ειδοποιεί έγκαιρα τον σηματούχο σχετικά με νομικά ελαττώματα που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της άδειας χρήσης (ΑΚ 589). Προϋπόθεση της εν λόγω υποχρέωσης είναι να ευθύνεται ο σηματούχος για την άρση του ελαττώματος, να μην το γνωρίζει ή να το αγνοεί από αμέλεια, καθώς και να το γνωρίζει ή να το αγνοεί από αμέλεια ο παραχωρησιούχος. Σε περίπτωση που ο σηματούχος το αγνοεί από αμέλεια, εφαρμόζονται οι διατάξεις του οικείου πταίσματος (ΑΚ 300). Η ειδοποίηση πρέπει να γίνεται εγκαίρως, ήτοι χωρίς υπαίτια και αδικαιολόγητη από τις περιστάσεις βραδύτητα.

Νομικό ελάττωμα είναι κάθε δικαίωμα τρίτου, εξαιτίας του οποίου παρεμποδίζεται η συμφωνημένη χρήση του σήματος, ολικά ή μερικά, έτσι ώστε να αναιρείται ουσιαστικά το δικαίωμά του. Επομένως, δεν αρκεί ο κίνδυνος πραγμάτωσης του δικαιώματος του τρίτου (π.χ. επικαρπία, δικαίωμα αναγκαστικής εκτέλεσης). Νομικό ελάττωμα θεωρείται, επίσης, η ύπαρξη λόγου διαγραφής, καθώς και η απόσβεση του δικαιώματος στο σήμα. Όσον αφορά τυχόν συμφωνία περί υπάρξεως ορισμένης ιδιότητας επί του σήματος, η οποία ελλείπει, εφαρμοστέες είναι οι γενικές διατάξεις (ΑΚ 380 επ.)²⁵⁷.

Εάν ο παραχωρησιούχος δεν ενημερώσει εγκαίρως ή καθόλου τον σηματούχο, υποχρεούται σε αποκατάσταση κάθε ζημίας του τελευταίου η οποία μπορεί να αποδοθεί στην εν λόγω παράλειψη.

Σύμφωνα με αναλογική εφαρμογή της ΑΚ 592, εάν επέλθουν μεταβολές του σήματος που οφείλονται στη συμφωνημένη χρήση, όπως επιγενόμενη έλλειψη της εγγυητικής λειτουργίας του σήματος (π.χ. λόγω αλλαγής της ποιότητας επί τα χείρω, σύμφωνα με οδηγίες του σηματούχου, προκειμένου να μειωθεί το κόστος παραγωγής) ή της καλής φήμης του (π.χ. τυχαία παραγωγή ελαττωματικής παρτίδας που διατέθηκε στην αγορά, με οδηγίες του σηματούχου), ο παραχωρησιούχος δεν ευθύνεται.

257. Γεωργιάδης Απ. (2004), 651.

Σε περίπτωση αθετήσεως των υποχρεώσεων του παραχωρησιούχου, ο σηματούχος έχει όλα τα γενικά δικαιώματα του δανειστή αμφοτεροβαρούς συμβάσεως σε περίπτωση μη εκπληρώσεως (ΑΚ 584, 374 επ., 380 επ., 383 επ.), υπό την επιφύλαξη τυχόν αντίθετων όρων της σύμβασης (ΑΚ 585, 595)²⁵⁸. Επιπλέον, πέραν των ανωτέρω περιπτώσεων, ο σηματούχος έχει δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση πρόωρης λύσης της σύμβασης για την οποία υπαίτιος είναι ο παραχωρησιούχος (ΑΚ 597 παρ. 1 εδ. 2) ή χρήσης του σήματος μετά τη λήξη της διάρκειας της άδειας χρήσης και εφόσον δεν προκύπτει σιωπηρή παράταση (ΑΚ 601).

Ο σηματούχος μπορεί να ασκεί τα δικαιώματά του έναντι του παραχωρησιούχου υπό τους όρους της μη παραγραφής τους (ΑΚ 249, 250 αρ. 16), του μη αποκλεισμού τους λόγω απαλλακτικών ρητρών (ΑΚ 332, 334 παρ. 2) ή λόγω ειδικών διατάξεων για τη μίσθωση πράγματος (ΑΚ 583, 592, 602-603).

1.6. Ειδικά για τις παράλληλες εισαγωγές

Από τον συνδυασμό των άρ. 5 παρ. 3 γ και 7 της Οδηγίας 2008/95/EK (όπως η τελευταία διάταξη έχει ενσωματωθεί με το άρ. 128 ν. 4072/2012 στην ελληνική έννομη τάξη) και την αντίστοιχη διάταξη του αρ. 13 του Κανονισμού 207/2009 για το κοινοτικό σήμα, καθιερώνεται ο κανόνας της «κοινοτικής ανάλωσης» του δικαιώματος επί του σήματος²⁵⁹. Σύμφωνα με τον εν λόγω κανόνα, ο σηματούχος δεν δύναται να απαγορεύει τη χρησιμοποίηση του σήματός του εντός ΕΟΧ όταν συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: α) η χρήση αφορά προϊόντα τα οποία έχουν ήδη διατεθεί στο εμπόριο υπό το εν λόγω σήμα, β) η διάθεση έχει γίνει από τον ίδιο το σηματούχο ή με τη συγκατάθεσή του, γ) η διάθεση έχει γίνει εντός του ΕΟΧ²⁶⁰. Επομένως, σε περίπτωση που ο σηματούχος διαθέσει (ο ίδιος ή με τη συγκατάθεσή του) στο εμπόριο προϊόντα που φέρουν το σήμα του σε τρίτη χώρα, δηλαδή εκτός ΕΟΧ, δεν αναλώνεται το δικαίωμά του και κατά συνέπεια δύναται να απαγορεύει τη χρήση του σήματός του εντός ΕΟΧ. Η εν λόγω απαγορευμένη χρήση συνίσταται στην εισαγωγή αυτών των προϊόντων, χωρίς τη συγκατάθεσή του, από μια τρίτη χώρα σε χώρα του ΕΟΧ²⁶¹. Με την εν λόγω πρόβλεψη, ο κοινοτικός νομοθέτης επιφυλάσσει μόνο για το σηματούχο τη δυνατότητα ελέγχου της πρώτης διάθεσης στο εμπόριο εντός ΕΟΧ

258. *Ραφομανίκης* σε: Γεωργιάδης/Σταθόπουλος (επιμ.), Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, ΙΙΙ Ειδικό Ενοχικό, 1980, 285-286.

259. *Σταματούδη*, Η διεθνής ανάλωση δικαιωμάτων στο σήμα υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΧρΙΔ 2003, 567-568.

260. *Turner*, Intellectual property and EU competition law, 2010, 220-224.

261. *Egli/Kokott*, Sebago Inc. and Ancienne Maison Dubois and Fils v. GB-Unic SA. Case C-173/98, The American Journal of International Law, Vol. 94, No. 2 (Apr., 2000), 388.

των προϊόντων που φέρουν το σήμα του²⁶². Θα πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, με τον όρο «προϊόντα» νοούνται τα συγκεκριμένα προϊόντα-τεμάχια, η συγκεκριμένη παρτίδα ενδεχομένως που έχει διατεθεί στο εμπόριο, και όχι γενικά και αόριστα μια κατηγορία προϊόντων που παράγει ο σηματούχος (ή που παράγονται για λογαριασμό του)²⁶³.

Με την διάταξη της παρ. 2 του άρ. 7 της Οδηγίας 2008/95ΕΚ, την αντίστοιχη διάταξη της παρ. 2 του άρ. 13 του Κανονισμού 207/2009 και την παρ. 2 του άρ. 128 του ν. 4072/2012, οριοθετείται ο περιορισμός του δικαιώματος του σηματούχου. Έτσι, σε περίπτωση που ο σηματούχος έχει «νόμιμο λόγο», κατά τη διατύπωση της ως άνω Οδηγίας και του Κανονισμού ή «εύλογη αιτία», κατά τη διατύπωση του ελληνικού νόμου, να απαγορεύσει τη μεταγενέστερη εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για την ανάλωση του δικαιώματός του. Ενδεικτικά, τέτοιος «νόμιμος λόγος» ή «εύλογη αιτία» υπάρχει όταν η κατάσταση των προϊόντων μεταβάλλεται ή αλλοιώνεται μετά τη διάθεσή τους στο εμπόριο²⁶⁴.

Ζήτημα εν προκειμένω τίθεται σε σχέση με την έννοια της συγκατάθεσης του σηματούχου. Με τη συγκατάθεσή του ο σηματούχος ουσιαστικά παραιτείται από το αποκλειστικό δικαίωμά του για εισαγωγή ή/και εξαγωγή των φερόντων το σήμα του προϊόντων. Η συγκατάθεση αυτή επομένως, ως παραίτηση του σηματούχου από το δικαίωμά του να αντιταχθεί στην εμπορία των φερόντων το σήμα του προϊόντων εντός του ΕΟΧ, συνιστά μια δήλωση βουλήσεως με σοβαρές συνέπειες και για αυτό το λόγο η ύπαρξη και το κύρος της θα πρέπει να προκύπτουν με βεβαιότητα. Το ΔΕΕ έχει υιοθετήσει την άποψη ότι η συγκατάθεση θα πρέπει να δίδεται «καταφατικά», ήτοι η δήλωση βουλήσεως του σηματούχου να διατυπώνεται ρητά ή να προκύπτει σιωπηρά μεν, όχι όμως με την έννοια της «απλής σιωπής» του σηματούχου, αλλά βάσει στοιχείων και περιστάσεων που είναι προγενέστερα, σύγχρονα ή μεταγενέστερα της εκτός ΕΟΧ εμπορίας των προϊόντων²⁶⁵. Αρμόδιο για την εκτίμηση των ως άνω στοιχείων και περιστάσεων είναι το εθνικό δικαστήριο, ενώ το βάρος αποδείξεως για την ύπαρξη συγκατάθεσης φέρει εκείνος που την επικαλείται²⁶⁶.

262. Απόφ. της 1.7.1999, υπόθ. C-173/98, *Sebago Inc και Ancienne Maison Dubois et Fils SA κατά G-B Unic SA*, Συλλ. 1999, I-4114, σκέψη 21.

263. Απόφ. της 1.7.1999, υπόθ. C-173/98, *Sebago Inc και Ancienne Maison Dubois et Fils SA κατά G-B Unic SA*, Συλλ. 1999, I-4114, σκέψη 18.

264. Οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν ένδειξη ότι πέρα από τη διακριτική λειτουργία του σήματος, αντικείμενο προστασίας είναι και η εγγυητική, ήτοι η εγγύηση που παρέχει το σήμα στον καταναλωτή σχετικά με συγκεκριμένη ποιότητα ή ορισμένες ιδιότητες του προϊόντος.

265. Απόφ. της 20.11.2001, (συνεκδ. υποθ.) C- 414/99 ως 416/99C, *Zino Davidoff SA v A & G Imports Ltd and Levi Strauss & Co. and Others v Tesco Stores Ltd and Others*, Συλλ. 2001, I-08691.

266. *Κοτσίρης* (2003), 832-834.

Παρά την απόρριψη της «τεκμαιρόμενης συγκατάθεσης», το ΔΕΕ έχει δεχτεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η ως άνω συγκατάθεση του σηματούχου τεκμαίρεται και μάλιστα αμάχητα. Η νομολογία αυτή στηρίζεται στην παραδοχή ότι όλες οι παράλληλες εισαγωγές υπόκεινται σε έλεγχο, ή δύνανται να υπαχθούν σε έλεγχο, από την ίδια επιχειρηματική οντότητα η οποία ελέγχει και την πρώτη διάθεση των συγκεκριμένων προϊόντων στο εμπόριο. Πρόκειται δηλαδή για το κριτήριο του «ενιαίου ελέγχου». Το σήμα επιτελεί κατά κύριο λόγο διακριτική λειτουργία, ήτοι υποδηλώνει την προέλευση των προϊόντων από συγκεκριμένη επιχείρηση²⁶⁷. Επομένως, όταν ένα παράλληλα εισαγόμενο προϊόν φτάσει στα χέρια του καταναλωτή, δημιουργείται στον τελευταίο η εντύπωση ότι πρόκειται για προϊόν με συγκεκριμένη ποιότητα και ιδιότητες. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, απαιτείται η παραγωγή των προϊόντων αυτών να γίνεται υπό ενιαίο έλεγχο, ήτοι να ελέγχεται από τη συγκεκριμένη επιχείρηση στην οποία παραπέμπει το σήμα. Κατά το ΔΕΕ, τεκμαίρεται ότι ο σηματούχος συγκατατίθεται στη διάθεση σηματοδοτημένου προϊόντος στο εμπόριο εντός ΕΟΧ, όταν η διάθεση γίνεται από επιχείρηση του ίδιου ομίλου, από εξουσιοδοτημένο διανομέα (αποκλειστικό ή επιλεγμένο) ή από παραχωρησιούχο χρήσης του σήματος²⁶⁸.

Έτσι, σε περίπτωση που παραχωρησιούχος χρήσης σήματος, ο οποίος έχει και εξουσία θέσης σε κυκλοφορία των σηματοδοτημένων προϊόντων, διαθέσει σηματοδοτημένα προϊόντα στο εμπόριο εντός ΕΟΧ (π.χ. στην Ιταλία) και στη συνέχεια τρίτη επιχείρηση εισάγει το σύνολο ή μέρος των εν λόγω προϊόντων και τα διαθέσει στο εμπόριο εντός ΕΟΧ (π.χ. στην Ελλάδα), ο σηματούχος δεν δύναται να αντιτάξει κατά της επιχείρησης αυτής το απόλυτο δικαίωμά του από το σήμα, διότι τεκμαίρεται προηγούμενη συγκατάθεση του τελευταίου προς τον παραχωρησιούχο για διάθεση των εν λόγω προϊόντων στο εμπόριο εντός ΕΟΧ.

Σε περίπτωση που η σύμβαση παραχώρησης χρήσης περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις προκειμένου ο παραχωρησιούχος σήματος να παράγει ή να κατασκευάζει και να διαθέτει στο εμπόριο σηματοδοτημένα προϊόντα με συγκεκριμένη ποιότητα ή συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, ο σηματούχος έχει τη δυνατότητα να συμπεριλάβει στην ίδια σύμβαση διατάξεις που αφενός υποχρεώνουν τον παραχωρησιούχο να ακολουθεί τις οδηγίες του αφετέρου δίδουν στον σηματούχο τη δυνατότητα να ελέγχει την τήρησή τους²⁶⁹. Λόγω του γεγονότος της ύπαρξης των δυνατοτήτων του σηματο-

267. *Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου*, Η προστασία του εμπορικού σήματος κατά την ελληνική και ευρωπαϊκή νομολογία, ΕΤρΑξΧρΔ 2006, 861.

268. *Γρηγοριάδης*, Ανάλυση του δικαιώματος στο σήμα και νομιμότητα των παράλληλων εισαγωγών, 2013, 312-318.

269. *Eckmann*, Antitrust Problems in Trademark Franchising, *Stanford Law Review*, Vol. 17, No. 5 (May, 1965), 926-927.

ύχου να προσθέτει τέτοιους όρους και να βεβαιώνεται για την τήρησή τους, το ΔΕΕ²⁷⁰ δέχεται ότι ακόμη και αν ο παραχωρησιούχος δεν συμμορφωθεί με τις οδηγίες και προδιαγραφές της σύμβασης και κατά συνέπεια παράξει και διαθέσει στην αγορά προϊόντα κατώτερης ποιότητας ή και με διαφορετικά χαρακτηριστικά από τα συμφωνηθέντα, ο σηματούχος δεν δύναται να αντιταχθεί στην παράλληλη εισαγωγή τους. Η άσκηση ή μη πραγματικού ελέγχου δεν ενδιαφέρει, παρά μόνο η σχετική δυνατότητα του σηματούχου.

Σε μια τέτοια περίπτωση ο παραχωρησιούχος ευθύνεται τόσο ενδοσυμβατικά, λόγω της παραβίασης των συμβατικών του υποχρεώσεων για παραγωγή ή κατασκευή προϊόντων με συγκεκριμένες ποιοτικές προδιαγραφές ή χαρακτηριστικά, όσο και εξωσυμβατικά, λόγω παραβίασης του αρ. 132 παρ. 2 ε του ν. 4072/2012 (άρ. 8 παρ. 2 της Οδηγίας 2008/95/ΕΚ). Ωστόσο, ειδικά για τη συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και ενδεχόμενο συντρέχον πταίσμα του σηματούχου, ο οποίος, όπως αναφέρθηκε, παρέλειψε είτε να προβλέψει τέτοια συμβατική υποχρέωση είτε να ασκήσει τον ποιοτικό έλεγχο.

Εκτός από την περίπτωση παραβίασης της σύμβασης λόγω μη συμμόρφωσης με τις ποιοτικές προδιαγραφές, τίθεται γενικότερα το ζήτημα αν η παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους του παραχωρησιούχου οδηγεί ή όχι σε άρση της ως άνω συγκατάθεσης του σηματούχου.

Κατά μία άποψη, κριτήριο για την ύπαρξη συγκατάθεσης θα πρέπει να είναι η συμφωνία του εκάστοτε συμβατικού περιορισμού σε σχέση με το άρ. 101 ΣΛΕΕ²⁷¹. Επομένως, εάν ο παραχωρησιούχος παραβιάζει παράνομο συμβατικό περιορισμό, θα πρέπει να γίνει δεκτή η ύπαρξη της συγκατάθεσης. Αντίθετα, εάν ο παραχωρησιούχος παραβιάζει νόμιμο συμβατικό περιορισμό, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει επέλθει αναίρεση της συγκατάθεσης²⁷².

Κατά άλλη άποψη, το κριτήριο για την ύπαρξη συγκατάθεσης είναι η φύση της παραβίασης²⁷³. Όταν δηλαδή ο παραχωρησιούχος παραβιάζει συμβατική υποχρέωση από την οποία γεννώνται ενοχικές μόνο αξιώσεις του σηματούχου, δεν συνάγεται αναίρεση της συγκατάθεσης. Αντίθετα, όταν ο παραχωρησιούχος παραβιάζει συμβατική υποχρέωση η οποία αποτελεί ταυτόχρονα και προσβολή του δικαιώματος στο σήμα (άρ. 132 π.2 ν. 4072/2012, άρ. 8 παρ. 2 Οδηγίας 2008/95/ΕΚ), μπορεί να συναχθεί αναίρεση της συγκατάθεσης, καθώς ο σηματούχος θα μπορούσε να αντιτά-

270. Απόφ. της 22.6.1994, υπόθ. C-9/93, *IHT Internationale Heiztechnik GmbH και Uwe Danzinger* κατά *Ideal-Standard GmbH και Wabco Standard GmbH*, Συλλ. 1994, I-2789, σκέψεις 37 και 38.

271. *Keeling*, *Intellectual Property Rights in EU Law*, 2004, 89-90.

272. *Γρηγοριάδης* (2013), 318.

ξει την εν λόγω προσβολή έναντι παντός τρίτου. Στην τελευταία περίπτωση επομένως πρόκειται για συρροή ενδοσυμβατικής και εξωσυμβατικής ευθύνης²⁷⁴.

2. Παραβίαση μετασυμβατικών υποχρεώσεων

Ο διαρκής χαρακτήρας των αδειών χρήσης οδηγεί στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων, οι οποίοι έτσι αποκτούν εύλογη και αμοιβαία πεποίθηση ότι ο αντισυμβαλλόμενός τους δεν προτίθεται, αλλά κυρίως δεν έχει συμφέρον, να προβεί σε πράξεις που θα τους έβλαπταν. Στο πλαίσιο μιας μακροχρόνιας συνεργασίας οι σχέσεις των μερών μπορεί να εξελιχθούν ομαλά, είτε αυτό σημαίνει αύξηση κερδών για αμφότερους είτε μη ζημία. Είναι όμως επίσης πιθανό να μην εξελιχθούν έτσι όπως είχαν προβλέψει τα μέρη και να δημιουργηθούν διενέξεις που ενδεχομένως οδηγήσουν στην πρόωρη λήξη της σύμβασης ή στη ζημία ενός μέρους ή αμφότερων.

Η μη εξέλιξη της σύμβασης ομαλά και η μη εκπλήρωση των οικονομικών και επιχειρηματικών προσδοκιών των μερών μπορεί να σημάνει τη δημιουργία καταστάσεων υπερβολικής ανισότητας όταν π.χ. το ένα μέρος ευνοείται υπέρμετρα από τη σύμβαση σε βάρος του άλλου. Μπορεί ακόμη να οδηγήσει σε επίτευξη κέρδους για τον ένα συμβαλλόμενο και ζημία για τον άλλο. Δεν απουσιάζουν ωστόσο από την πράξη και οι περιπτώσεις που μια ομαλά εξελιχθείσα σύμβαση, η οποία λήγει κατά την συμπεφωνημένη ημερομηνία, εξελίσσεται σε βάση και μέσο για το ένα από τα μέρη, το οποίο καταχρηστικά και αντίθετα στην αρχή της καλής πίστης εκμεταλλεύεται τα συμβατικά οφέλη που απολάμβανε νόμιμα επιδιώκοντας να συνεχίσει να τα εκμεταλλεύεται και μετασυμβατικά.

Το κατά πόσον η μετασυμβατική εκμετάλλευση των προνομίων του συμβατικού σταδίου είναι νόμιμη ή παράνομη κρίνεται με γνώμονα την καλή πίστη, τον κοινωνικό και οικονομικό σκοπό του δικαιώματος, τα χρηστά και συναλλακτικά ήθη, την αρχή της αναλογικότητας, καθώς και βάσει μετασυμβατικών ρητρών²⁷⁵. Οι μετασυμβατικές ρήτρες εμπεριέχονται στη σύμβαση ρητά κατά κανόνα, ορισμένες ωστόσο δύνανται να συναχθούν σιωπηρά, όταν αυτό επιβάλλεται από τις ως άνω γενικές ρήτρες και αρχές του ιδιωτικού δικαίου.

Σε κάθε περίπτωση, ο μετασυμβατικός χαρακτήρας μιας ρήτρας τη διαφοροποιεί από τους υπόλοιπους όρους της σύμβασης κυρίως χρονικά. Κατά τα άλλα, η σπουδαιότητα της ρήτρας, οι οικονομικές επιπτώσεις παραβίασής της και ο αντίκτυ-

273. Απόφ. της 23.4.2009, υπόθ. C- 59/08, *Copad SA* κατά *Christian Dior couture SA κ.λπ.*, ΕΕ 12.4.2008, C 092/20.

274. *Γρηγοριάδης* (2013), 318-319.

275. *Blakeney* (1996), 117.

πος της πιθανής έλλειψής της δεν διαφέρουν ποιοτικά από τις υπόλοιπες συμβατικές ρήτρες. Το γεγονός μάλιστα ότι η νομιμότητα της μετασυμβατικής ρήτρας εξαρτάται από την αντιπαροχή του σηματούχου προς τον παραχωρησιούχο για την αποχή του από άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων, της προσδίδει χαρακτήρα αυτοτελούς σύμβασης, η οποία απλώς συνδέεται με ένα προγενέστερο υπαρκτό πεδίο σχέσεων. Αν γίνει δεκτός ο χαρακτήρας της ως αυθύπαρκτης σύμβασης, τότε υπάρχει και η δυνατότητα επιβολής ποινικής ρήτρας για τυχόν παραβίαση συμφωνίας σε μετασυμβατικό επίπεδο.

2.1. Ρήτρα μη προσβολής

Με τη ρήτρα μη προσβολής (ή μη επιθέσεως ή μη αμφισβήτησης ή μη προσφυγής / non attack, non challenge clause) ο παραχωρησιούχος δεσμεύεται να μην αμφισβητήσει το απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα του σηματούχου στο σήμα²⁷⁶. Πρόκειται για ρήτρα που συναντάται τόσο σε συμβατικό όσο και σε μετασυμβατικό στάδιο. Ωστόσο, θα ήταν οξύμωρο, αν όχι άνευ λογικής, ο παραχωρησιούχος που έχει καταβάλει ορισμένο χρηματικό αντάλλαγμα για να χρησιμοποιεί ένα σήμα, να το προσβάλει κατά τη διάρκεια της άδειας χρήσης. Ένα σήμα με το οποίο διαφημίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες του και επιδιώκει μέσω της άδειας χρήσης, ως επενδυτικού στοιχείου, να αυξήσει τις πωλήσεις και τα κέρδη του.

Έτσι, ο παραχωρησιούχος είτε αναγνωρίζει την εγκυρότητα του σήματος και παραιτείται από το δικαίωμα προσβολής του με οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα και με οποιαδήποτε νόμιμη βάση, είτε αναγνωρίζει ότι ο σηματούχος είναι ο μοναδικός δικαιούχος του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος επί του σήματος και ότι ο ίδιος αποκτά μόνο τα περιοριστικά απαριθμούμενα και οριζόμενα στην άδεια χρήσης δικαιώματα²⁷⁷. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η εν λόγω ρήτρα μπορεί να συνάγεται και σιωπηρά από τις γενικότερες περιστάσεις της σύμβασης και ιδίως βάσει της αρχής της καλής πίστης.

Η νομιμότητα της εν λόγω ρήτρας ελέγχεται από το δίκαιο προστασίας του ανταγωνισμού²⁷⁸. Η παραίτηση από προβολή λόγων απόλυτου απαραδέκτου ή από την προβολή του λόγου ότι το σήμα έχει καταστεί κοινόχρηστο, συνήθως εμπορική ονομασία ή παραπλανητικό δεν θεωρείται έγκυρη, ως αντίθετη στο δημόσιο συμφέρον.

Σε κάθε περίπτωση, μια τέτοια ρήτρα είναι σύμφωνη με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού όταν αφορά παραίτηση από προβολή λόγων σχετικού απαραδέκ-

²⁷⁶. Γρηγοριάδης, Άδεια χρήσης σήματος και περιορισμοί του ανταγωνισμού, 2006, 159.

²⁷⁷. Joliet, N. W. J. Int'l. L. Bus. 1983-1984, 809-810.

²⁷⁸. Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής Moosehead / Whitebread, L 100 1990, 32.

του, όπως η ύπαρξη προγενέστερου δικαιώματος. Για την παραίτηση από άλλους λόγους, η νομιμότητά της κρίνεται ad hoc με κριτήριο την αισθητή επίδραση στον ανταγωνισμό.

2.2. Ρήτρα μη ανταγωνισμού

Η εν λόγω ρήτρα περιγράφεται και ανωτέρω καθώς συναντάται σε συμβατικό και μετασυμβατικό στάδιο. Στο στάδιο μετά τη λήξη ή για οποιονδήποτε λόγο λύση της άδειας, και εφόσον δεσμεύει τον παραχωρησιούχο τέτοια ρήτρα, ο τελευταίος υποχρεούται να απέχει από πράξεις ανταγωνισμού απέναντι στον σηματούχο. Ειδικότερα, υποχρεούται να μην παράγει ή να μη διανέμει ανταγωνιστικά προϊόντα, ενδεχομένως να μην τα προωθεί και να μην τα διαφημίζει ή ακόμη και να μην διενεργεί συναλλαγές με πελάτες του σηματούχου²⁷⁹.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο διαρκής και προσωποπαγής χαρακτήρας των αδειών χρήσης, τις καθιστά κατάλληλο αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της αρχής της καλής πίστης (ΑΚ 288)²⁸⁰. Ειδικά δε για τη ρήτρα απαγόρευσης ανταγωνισμού, η αρχή της καλής πίστης χρησιμεύει τόσο για την επαλήθευση της νομιμότητάς της, όταν προβλέπεται ως ρητή υποχρέωση του παραχωρησιούχου, όσο και για την αναγνώριση της σιωπηρής συναγωγής της όταν δεν προβλέπεται ρητά μεν, προκύπτει δε από τις γενικότερες περιστάσεις. Τέτοιες περιστάσεις είναι ιδίως ο οικονομικός σκοπός της σύμβασης, η οικονομική και εμπορική αξία του σήματος, πολλώ δε μάλλον όταν πρόκειται για σήμα φήμης²⁸¹.

Ειδικά ωστόσο για την ύπαρξη και νομιμότητα μιας τέτοιας ρήτρας μετασυμβατικά, γίνεται δεκτό ότι θα πρέπει να είναι ρητή και να μην προκύπτει σιωπηρά μόνο από τις περιστάσεις και ειδικότερα να μην νοείται ως αυτονόητη η επέκτασή της στο μετασυμβατικό στάδιο με μόνη βάση την συμβατική της ισχύ²⁸². Σε κάθε περίπτωση τα κριτήρια του παράνομου ή μη χαρακτήρα της είναι αντίστοιχα με όσα αναπτύσσονται για την εν λόγω ρήτρα σε συμβατικό επίπεδο.

Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι κατ' εφαρμογή των ΑΚ 200, 288 θα μπορούσε να θεωρηθεί μια υποχρέωση ως σιωπηρός όρος μιας σύμβασης διαρκούς και προσωποπαγούς χαρακτήρα, ακόμη δηλαδή κι αν δεν είναι ρητά διατυπωμένος. Σύμφωνα με την εν λόγω άποψη, κριτήρια για τη συναγωγή τέτοιας σιωπηρής ρήτρας είναι το ακριβές περιεχόμενο και η έκταση της απαγόρευσης, ήτοι της παροχής του παραχωρησιούχου που συνίσταται σε παράλειψη ή ανοχή κατά το μετασυμβατικό στάδιο.

279. ΜΠρΑθ 23373/1998, ΔΕΕ 1999, 864 επ., ΜΠρΑθ 7869/2001, ΔΕΕ 2002, 492 επ., ΜΠρΑθ 3174/2001, ΔΕΕ 2001, 1240 επ., ΜΠρΑθ 6280/2004, ΔΕΕ 2005, 602 επ.

280. Ρούσσης (2010), 223.

281. ΠΠρΑθ 1225/2006.

282. Ρούσσης (2010), 225.

Ακόμη σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει το ύψος του ανταλλάγματος, το οποίο θα πρέπει να χαρακτηρίζεται ως εύλογο. Σε κάθε περίπτωση κριτήριο είναι οι γενικές ρήτρες του αστικού δικαίου και ιδίως για τις συμβάσεις παραχώρησης χρήσης σήματος, τα χρηστά συναλλακτικά ήθη, η συναλλακτική καλή πίστη και οι αξιολογήσεις της ΑΚ 179²⁸³ σε συνδυασμό με τον επιδιωκόμενο δικαιοπρακτικό σκοπό²⁸⁴. Γίνεται φανερό ότι όλα τα ανωτέρω κριτήρια λειτουργούν συνδυαστικά και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, καθώς αξιοποιούνται για τη ρύθμιση της ίδιας βιοτικής σχέσης.

Ωστόσο, όπως έχει υποστηριχθεί σχετικά με τις εν λόγω σιωπηρά συναγόμενες ρήτρες στο πλαίσιο μεταβίβασης επιχείρησης²⁸⁵, μια τέτοια δέσμευση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί υπέρμετρη. Η συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης του παραχωρησιούχου ακόμη και σε συνεργασία με έτερους σηματούχους, οι οποίοι ενδεχομένως του παραχωρούν τη χρήση του σήματός τους με ευνοϊκότερους όρους ή στο πλαίσιο πιο εκσυγχρονισμένων μεθόδων παραμένει σε κάθε περίπτωση δικαίωμά του. Τα μέρη, τα οποία στις εν λόγω συμβάσεις είναι κατά κανόνα διαπραγματευτικά και οικονομικά ισοδύναμα, μπορούν να αποφασίζουν ελεύθερα και να διαμορφώνουν το περιεχόμενο των συμφωνιών τους σύμφωνα με την ΑΚ 361, επομένως αν ήθελαν να συμπεριλάβουν μια τέτοια απαγόρευση, θα την ανέφεραν ρητά. Επιπλέον, μια ρήτρα πρέπει πάντα να είναι επαρκώς οριοθετημένη και συγκεκριμενοποιημένη ως προς το χρόνο, τον τόπο και το αντικείμενό της, προκειμένου να υποχρεώνει τα μέρη.

Το περιεχόμενο μιας άγραφης ρήτρας περί μη ανταγωνισμού θα πρέπει να εξαρτάται μεταξύ άλλων και από τον επενδυτικό προσανατολισμό των μερών. Έτσι, εάν πρόκειται για ρήτρα που ευνοεί αφενός την λειτουργικότητα του σήματος στη σχετική αγορά, αφετέρου δεν εμποδίζει την καθιέρωση του παραχωρησιούχου στην ίδια αγορά, δεν θα πρέπει να κρίνεται παράνομη, αλλά θα μπορούσε να συνάγεται και από την αρχή της καλής πίστης και δη σε μετασυμβατικό στάδιο.

Σε κάθε περίπτωση, η ρητή ανάληψη υποχρέωσης μη ανταγωνισμού συνιστά επιπλέον παροχή εκ μέρους του παραχωρησιούχου, θα πρέπει επομένως το ύψος του οικονομικού ανταλλάγματος, στο οποίο συνίσταται κατά κανόνα το συμβατικό αντάλλαγμα, να διαμορφώνεται αναλόγως²⁸⁶, ήτοι να δύναται να χαρακτηριστεί εύ-

283. Κωστάκης, Οι ρήτρες απαγόρευσης ανταγωνισμού στις συμβάσεις δικαιόχρησης, 2011, 418-419.

284. Βαλτουόδης, Πώληση Επιχείρησης 2005, 273 επ.

285. Ρούσσης (2010), 225-232.

286. Με την ίδια λογική, όταν η παροχή του παραχωρησιούχου (π.χ. χρηματικό αντάλλαγμα) είναι υψηλή ή χαμηλή σε σχέση με την παροχή του σηματούχου (παραχώρηση χρήσης σήματος), με κριτήριο το σύνηθες χρηματικό αντάλλαγμα σε ανάλογες συμβάσεις, τότε θα μπορούσε να συνάγεται σιωπηρά ότι τα μέρη απέκλεισαν ή δεν απέκλεισαν, αντίστοιχα, την υποχρέωση παράλειψης πράξεων ανταγωνισμού κατά το μετασυμβατικό στάδιο.

λογο²⁸⁷. Μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις μια τέτοια ρήτρα μπορεί να κριθεί άκυρη ως καταχρηστική, παράνομη, καταδυναστευτική κ.λπ. (ΑΚ 174, 281, 178, 179) εφόσον κριθεί ότι οι όροι της υπερβαίνουν το προσήκον μέτρο. Σε περίπτωση δε ακυρότητας μιας τέτοιας ρήτρας, θα πρέπει να εξετάζεται τυχόν εφαρμογή της ΑΚ 181, σύμφωνα με την οποία αν τα μέρη προέβησαν στη σύμβαση παραχώρησης χρήσης σήματος αποβλέποντας κυρίως στην ρήτρα μη ανταγωνισμού, τότε η ακυρότητα αυτής συμπαρασύρει σε ολική ακυρότητα την άδεια χρήσης του σήματος.

3. Εφαρμοστέο δίκαιο

Όσον αφορά ειδικά στις υποσχετικές δικαιοπραξίες (π.χ. πώληση, παραχώρηση άδειας χρήσεως σήματος ή ονόματος χώρου) εφαρμοστέο είναι το άρ. 25 ΑΚ (δίκαιο στο οποίο έχουν υποβληθεί τα μέρη ή δίκαιο που αρμόζει λόγω ειδικών συνθηκών)²⁸⁸.

4. Διεθνής δικαιοδοσία

Οι ως άνω ΔΣ δεν εμπεριέχουν κανόνες καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας, γι' αυτό και η τελευταία αναζητείται βάσει του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της *lex fori* των κρατών που έχουν υπογράψει τις εν λόγω ΔΣ²⁸⁹. Ωστόσο, δεδομένου ότι στα κράτη-μέλη της Ένωσης εμπεριέχονται και κράτη-μέλη της Ε.Ε., στα τελευταία υπερισχύει ο Κανονισμός Βρυξέλλες I²⁹⁰, για τα θέματα που ρυθμίζει σε σχέση με τα σήματα.

Επομένως, όσον αφορά τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., εφαρμόζεται ο ανωτέρω Κανονισμός. Αν το αντικείμενο της διαφοράς αφορά συμβατικές παροχές (π.χ. διαφορές από παραχώρηση άδειας χρήσεως σήματος), εφαρμόζεται το άρ. 5 π.1 στ. α, που εισάγει ειδική συντρέχουσα δωσιδικία, σύμφωνα με την οποία αρμόδια είναι τα δικαστήρια του τόπου εκπλήρωσης της παροχής.

5. Κοινοτικό σήμα

Σύμφωνα με την αρχή της αυτονομίας²⁹¹, το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει το κοινοτικό σήμα όσον αφορά στην προστασία, την έκταση και το περιεχόμενό του, εξαντλείται στις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί σημάτων (εν προκειμένω στις

²⁸⁷. Ρούσσης (2010), 100-104.

²⁸⁸. Μαρίνος (2007), 407-408.

²⁸⁹. Μαρίνος, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας. Μερικές παρατηρήσεις για τη σχέση του με το ιδ.δ.δ., ΧρΙΔ 2008, 486.

²⁹⁰. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 12/1 της 16.1.2001.

²⁹¹. Κουτσοχήνας, Η προστασία του κοινοτικού σήματος και οι περιορισμοί της, 2004, 130.

διατάξεις του Κανονισμού 207/2009). Εφαρμογή εθνικών διατάξεων χωρεί μόνο συμπληρωματικά και ιδίως στις περιπτώσεις άσκησης αγωγής για κοινοτικό σήμα με νομική βάση την αστική ευθύνη του προσβολέα ή τον αθέμιτο ανταγωνισμό, στον καθορισμό των εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί κοινοτικού σήματος, στο ζήτημα της ικανότητας κτήσης σήματος από εταιρεία, στο ζήτημα της ύπαρξης ή μη προγενέστερου δικαιώματος στο σήμα κ.λπ. (άρ. 14)

Αρμόδιες αρχές για την προστασία του κοινοτικού σήματος είναι οι εθνικές αρχές, επομένως στη χώρα μας είναι τα ελληνικά δικαστήρια. Σύμφωνα με τα άρ. 6-11 ν. 2943/2001²⁹², έχουν συσταθεί στα πολιτικά Πρωτοδικεία και Εφετεία Αθηνών και Θεσσαλονίκης ειδικά τμήματα, που λειτουργούν ως πρωτοβάθμια (Μονομελές Πρωτοδικείο) και δευτεροβάθμια (Εφετείο) “δικαστήρια κοινοτικών σημάτων”²⁹³ και ασκούν όλες τις αρμοδιότητες που τους έχουν ανατεθεί δυνάμει των άρ. 95 επ. του Κανονισμού²⁹⁴. Τα δικαστήρια αυτά παρά το γεγονός του χαρακτηρισμού τους ως «κοινοτικών», είναι εθνικά δικαστήρια και εφαρμόζουν τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες.²⁹⁵

Από άποψη ουσιαστικού δικαίου, η διάταξη του άρ. 101 π.1 ορίζει ρητά ότι τα κοινοτικά δικαστήρια εφαρμόζουν τις διατάξεις του Κανονισμού. Συμπληρωματικά, όσον αφορά στα θέματα που δεν ρυθμίζει ο Κανονισμός, εφαρμόζεται η *lex fori* (ουσιαστικό και ιδιωτικό διεθνές δίκαιο). Από το συνδυασμό των άρ. 14 και 101 παρ. 1 συνάγεται ότι ο Κανονισμός καταλήγει να ορίζει ως εφαρμοστέο δίκαιο για τα ζητήματα που δεν υπάγονται στο κανονιστικό του πεδίο τη *lex loci protectionis* (σημείο τομής με την αρχή της εδαφικότητας).

292. ΦΕΚ/Α/203/12.9.2001.

293. Κουτσοχόνας, Ζητήματα από τη σύσταση δικαστηρίων κοινοτικών σημάτων στα πολιτικά πρωτοδικεία και εφετεία Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Αρμ. 2003, 296-298.

294. Τριανταφυλλάκης, Εφαρμογές εμπορικού δικαίου, 2007, 1438.

295. Τριανταφυλλάκης (2007), 1438-1439.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Εξωσυμβατική ευθύνη

1. Ευθύνη παραχωρησιούχου

Κατά τη γενική θεωρία περί δικαίου της αποζημίωσης, η ευθύνη για την αποκατάσταση προκληθείσης σε τρίτο ζημίας ερείδεται σε διάφορους νόμιμους λόγους. Ανωτέρω αναπτύχθηκε ο νόμιμος λόγος ευθύνης που συνίσταται στην παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων (δικαιοπρακτική ή ενδοσυμβατική ευθύνη), επομένως θα πρέπει να ακολουθήσει η ανάπτυξη της εξωδικαιοπρακτικής/εξωσυμβατικής ευθύνης. Ορολογικά, η εν λόγω ευθύνη ταυτίζεται σχεδόν με την αδικοπρακτική ευθύνη, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και άλλοι νόμιμοι λόγοι εξωδικαιοπρακτικής ευθύνης, πέραν της αδικοπραξίας, η οποία ρυθμίζεται από τις ΑΚ 914 επ. (π.χ. προσυμβατική ευθύνη των ΑΚ 197-198, ευθύνη από αδικαιολόγητο πλουτισμό των ΑΚ 904 επ. κ.λπ.)²⁹⁶. Επίσης, όπως θα αναπτυχθεί, είναι δυνατή η στοιχειοθέτηση ευθύνης για πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού σύμφωνα με το ν. 146/1914 και ιδίως τα άρ. 1, 3 και 13 παρ. 1, και 4²⁹⁷.

2. Παράνομη συμπεριφορά

2.1. Αδικοπρακτική ευθύνη

Για τη στοιχειοθέτηση αδικοπρακτικής ευθύνης, σύμφωνα με τις ΑΚ 914 επ., απαιτείται η συνδρομή των εξής προϋποθέσεων: α) παράνομη πράξη του παραχωρησιούχου²⁹⁸, β) υπαιτιότητα του ίδιου (αρχή της υποκειμενικής ευθύνης)²⁹⁹, γ) ζημία του σηματούχου και δ) αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράνομης πράξης και του ζημιογόνου αποτελέσματος. Γίνεται δεκτό ότι η παράνομη συμπεριφορά μπορεί να συνίσταται είτε α) σε προσβολή διατάξεως νόμου που απονέμει δικαίωμα, είτε β) σε προσβολή διατάξεως νόμου που προστατεύει (ενδεχομένως, σε συνδυασμό με δικαίωμα) ιδιωτικό συμφέρον. Γίνεται, δηλαδή, δεκτό ότι η προσβολή απόλυτου δικαιώματος, όπως είναι και το δικαίωμα στο σήμα και το διακριτικό γνώρισμα του ουσιαστικού συστήματος, είναι παράνομη/άδικη καθεαυτή και επομένως πληροί την προϋπόθεση του παρανόμου για τη στοιχειοθέτηση αδικοπρακτικής ευθύνης κατά ΑΚ 914 επ., ακριβώς διότι συνιστά προσβολή της αποκλειστικής εξουσίας του σηματούχου³⁰⁰.

²⁹⁶. Γεωργιάδης Αστ., Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό μέρος, τόμος 1^{ος}, 2000³, 59-60.

²⁹⁷. ΕφΑθ 4514/2009.

²⁹⁸. Βάρκα-Αδάμη, Στοιχεία Αστικού Δικαίου, 1995, 128-129.

²⁹⁹. Σταθόπουλος, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, 2004, 15-16, 127-128.

³⁰⁰. Καράσης σε: Γεωργιάδης/Σταθόπουλος, Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, ΙΙΙ Ειδικό Ενοχικό, 1980, 702-704.

Μετά τη λήξη της άδειας χρήσης σήματος ή εφόσον η εν λόγω χρήση γίνεται εκτός των ορίων που καλύπτονται από τη σύμβαση, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται όπως κάθε τρίτος, όταν με τη συμπεριφορά του προσβάλλει το απόλυτο δικαίωμα του σηματούχου. Πρόκειται για αδικοπρακτική ευθύνη που απορρέει σωρευτικά από τις διατάξεις των άρ. 914 επ., 125, 126, 132 παρ. 2 και 150 του ν. 4072/2012³⁰¹.

Η αδικοπρακτική ευθύνη μπορεί να βρίσκει τη νόμιμη βάση της, πέραν των ΑΚ 914 επ., και σε άλλα νομοθετήματα. Ειδικά όσον αφορά στην προσβολή σήματος, είναι δυνατή η σωρευτική εφαρμογή των ειδικών διατάξεων των άρ. 121 επ. του ν. 4072/2012 και των ΑΚ 914 επ.³⁰². Προϋπόθεση της εν λόγω σωρευτικής εφαρμογής είναι μία και η αυτή ανθρώπινη συμπεριφορά να πληροί το πραγματικό περισσότερων κανόνων δικαίου και δη της ΑΚ 914 και του άρ. 150 παρ. 5 ν. 4072/2012³⁰³. Σύμφωνα με αντίθετη γνώμη, η ειδικότερη διάταξη του άρ. 150 παρ. 5 ν. 4072/2012 θα πρέπει να εφαρμοσθεί αποκλειστικά, ενώ για την ΑΚ 914 χωρεί μόνο συμπληρωματική εφαρμογή, όταν δηλαδή δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ειδικής περί σημάτων νομοθεσίας³⁰⁴. Η τελευταία άποψη δέχεται ότι το άρ. 150 παρ. 5 του ν. 4072/2012 συνιστά «ειδική αδικοπρακτική διάταξη» σε σχέση με τη γενική διάταξη της ΑΚ 914.

Σε περίπτωση προσβολής του δικαιώματος στο σήμα, όπως ακριβώς ισχύει και με τα δικαιώματα επί των προϊόντων της διανοσίας και των εφευρέσεων, ως εκ της απόλυτης φύσεώς τους, ενεργοποιείται η διάταξη του άρ. 914 του ΑΚ, και τα εν λόγω δικαιώματα προστατεύονται από αυτή³⁰⁵.

Η παράνομη πράξη του παραχωρησιούχου συνίσταται στην προσβολή του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματός του σηματούχου στο σήμα. Ειδικότερα, μετά τη λήξη της άδειας χρήσης σήματος ή εφόσον η εν λόγω χρήση γίνεται εκτός των ορίων που καλύπτονται από τη σύμβαση, ο παραχωρησιούχος ευθύνεται όπως κάθε τρίτος, όταν με τη συμπεριφορά του προσβάλλει το απόλυτο δικαίωμα του σηματούχου (άρ. 125, 126, 132 παρ. 2 και 150 του ν. 4072/2012). Ως προσβολή του

301. Αιτιολογική έκθεση ν. 4072/2012 της 22/3/2012, 33, όπου αναφέρεται σχετικά με το άρ. 132 ότι «*Νέα είναι η παράγραφος 2 με την οποία μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο η παράγραφος 2 του άρθρου 8 της οδηγίας 89/104/ΕΟΚ και νυν της οδηγίας 2008/95/ΕΚ. Η διάταξη παρέχει στο δικαιούχο του σήματος τη δυνατότητα να στραφεί κατά του αδειούχου σε περίπτωση που ο αδειούχος παραβιάζει τους σ' αυτήν αναφερόμενους όρους. Η σημασία της διάταξης έγκειται στο ότι, πέραν από τις ενοχικού δικαίου συνέπειες, οι αναφερόμενες πράξεις του αδειούχου συνιστούν συγχρόνως προσβολή του σήματος του παραχωρήσαντος την άδεια*».

302. Βαθρακοκόιλης, ΕΡΝΟΜΑΚ, τόμος Γ, ημίτομος Γ, Ειδικό Ενοχικό, 2006, 860.

303. Καρδαράς σε: Γεωργιάδης/Σταθόπουλος, Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, ΙΙΙ Ειδικό Ενοχικό, 1980, 690.

304. Μαρίνος, Αγωγή επί παραλείψει και αποζημιώσει, σε: Ρόκας (επιμ.), Δίκαιο Σημάτων, 1996, 293-294.

305. ΠΠρΑθ 3976/1986, ΕλλΔνη 1987, 916 επ.

απόλυτου δικαιώματος του σηματούχου επί του σήματος νοείται η επέμβαση στις θετικές εξουσίες του σηματούχου, οι οποίες απορρέουν από το δικαίωμά του στο σήμα (άρ. 125 παρ. 1, 2), εφόσον δεν έχει χορηγηθεί άδεια χρήσης ή αυτή έχει λήξει ή δεν καλύπτει τη χρήση που πραγματικά κάνει ο παραχωρησιούχος και δεν συντρέχει λόγος περιορισμού της προστασίας (άρ. 126)³⁰⁶.

Επομένως, όταν ο παραχωρησιούχος ζημιώνει τον σηματούχο με την παραπάνω συμπεριφορά, ήτοι με την προσβολή του απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματός του επί του σήματος, γεννάται εις βάρος του πρώτου υποχρέωση αποζημίωσης και ειδικότερα υποχρέωση αποκατάστασης κάθε είδους ζημίας του τελευταίου, θετικής ή αποθετικής καθώς και τυχόν διαφυγόντων κερδών, κατά τις ΑΚ 914, 919, 297 και 298, άρ. 150 παρ. 5-8 ν. 4072/2012.

2.2. Ευθύνη από αθέμιτο ανταγωνισμό

Γίνεται δεκτό στη θεωρία ότι με το ν. 146/1914 καθιερώνεται ένα «ειδικό αστικό αδίκημα»³⁰⁷. Η ανθρωπίνη συμπεριφορά που συνιστά ταυτόχρονα πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού και αδικοπραξία αποτελεί αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής τόσο των διατάξεων του ν. 146/1914, όσο και των ΑΚ 914 επ. Πέρα από την προστασία που ο νόμος παρέχει στο απόλυτο δικαίωμα στο σήμα με τις ως άνω διατάξεις του νόμου περί σημάτων και του ΑΚ, αυτό προστατεύεται συμπληρωματικά και από τις διατάξεις του αθεμίτου ανταγωνισμού, και ειδικότερα, από την γενική ρήτρα που καθιερώνει η διάταξη του άρ. 1 του ν. 146/1914. Η χρησιμότητα του νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού δεν εξαντλείται στη δημιουργία μιας επιπλέον νομικής βάσης αδικοπρακτικής ευθύνης, καθώς το εν λόγω νομοθέτημα αποτελεί τη νόμιμη βάση για κάθε αξίωση λόγω προσβολής των διακριτικών γνωρισμάτων του ουσιαστικού συστήματος, όπως δύναται να είναι και το όνομα χώρου.

2.2.1. Άρ. 1 ν. 146/14

Σε περίπτωση που δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί ευθύνη βάσει της διάταξης του άρ. 13 παρ. 1 ως κατωτέρω, λόγω μη συνδρομής των απαιτούμενων προϋποθέσεων, μπορεί η ευθύνη του παραχωρησιούχου να γεννάται από την απαγόρευση του άρ. 1 ν. 146/14. Σε αυτή την περίπτωση, δηλαδή, θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: η πράξη του, ήτοι η χρήση του διακριτικού γνωρισματος να έγινε α) στο πλαίσιο των εμπορικών, βιομηχανικών ή γεωργικών του συναλλαγών, β) με σκοπό ανταγωνισμού, γ) να αντίκειται στα χρηστά ήθη, δ) να προκαλεί

³⁰⁶. Αντωνόπουλος (2005²), 590 επ.

³⁰⁷. Καρδαράς (1980), 690.

κίνδυνο σύγχυσης³⁰⁸. Κριτήριο για την αντίθεση στα χρηστά ήθη είναι οι ιδέες και αντιλήψεις του μέσου κοινωνικού ανθρώπου που κατά τη γενική αντίληψη σκέπτεται με χρηστότητα και φρόνηση³⁰⁹. Όταν η προσβολή του σήματος γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού, είναι παράνομη και αποτελεί πράξη αντίθετη στα χρηστά ήθη³¹⁰.

2.2.2. Άρ. 13 παρ. 1 ν. 146/14

Προκειμένου ο παραχωρησιούχος να έχει ειδική αδικοπρακτική ευθύνη σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 13 παρ. 1 ν. 146/14, θα πρέπει α) να χρησιμοποιεί το σήμα του σηματούχου, β) το σήμα αυτό να έχει καθιερωθεί στις συναλλαγές, γ) η χρήση να είναι παράνομη, δ) η χρήση να γίνεται στο πλαίσιο των εμπορικών, βιομηχανικών, γεωργικών, καλλιτεχνικών ή άλλων συναλλαγών του παραχωρησιούχου, ε) η χρήση να προκαλεί κίνδυνο σύγχυσης³¹¹, στ) ο σηματούχος να χρησιμοποιεί νόμιμα το εν λόγω σήμα (π.χ. να μην έχει στοιχειοθετηθεί λόγος έκπτωσης, άρ. 160 ν. 4072/2012), ζ) γνώση ή υπαίτια άγνοια του παραχωρησιούχου για το ενδεχόμενο δημιουργίας κινδύνου σύγχυσης και η) σκοπός ανταγωνισμού. Όλες οι ανωτέρω προϋποθέσεις αποτελούν την παράνομη συμπεριφορά του άρ. 13 παρ. 1 ν. 146/14³¹². Ωστόσο, για τη γέννηση αδικοπρακτικής ευθύνης απαιτείται η πλήρωση και των λοιπών προϋποθέσεων όπως αναφέρονται ανωτέρω (υπαιτιότητα, ζημία κ.λπ.)³¹³.

α) Η χρήση νοείται με την ευρεία έννοιά της, ήτοι περιλαμβάνει τη σηματοδότηση προϊόντων ή προσφορά υπηρεσιών υπό το σήμα, τη διάθεση στο εμπόριο, τις εξαγωγές κ.λπ.

β) Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι οι διατάξεις του ν. 146/1914 αποκλείουν ρητά από το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής τους το σήμα, καθώς υπάρχει ειδική νομοθεσία περί σημάτων. Ωστόσο, γίνεται δεκτή η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ν. 146/1914 και για το σήμα, διότι και αυτό αποτελεί διακριτικό γνώρισμα. Η καταχώρισή του και η χρήση του σήματος συνιστούν αναγκαίες, αλλά όχι επαρκείς συνθήκες για την εν λόγω αναλογική εφαρμογή, καθώς το σήμα θα πρέπει επιπλέον να έχει καθιερωθεί στους σχετικούς κύκλους συναλλαγών, όπως ακριβώς και τα δι-

308. ΕφΑθ 840/2012' ΕφΑθ 6311/2005.

309. ΕφΑθ 5136/2005, ΔΕΕ 2006, 940 επ.

310. Σύμφωνα με τη νομολογία (ΠΠρΑθ 3976/1986), η επικουρική εφαρμογή των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού, διευκολύνει στο θέμα της τεκμαιρόμενης υπαιτιότητας, στη θεμελίωση του παρανόμου και στην εφαρμογή της ΑΚ 919.

311. ΜΠρΑθ 8268/2008, σύμφωνα με την οποία, «...για την ύπαρξη αθέμιτου ανταγωνισμού με την χρήση ξένου διακριτικού γνωρίσματος απαιτείται δυνατότητα να προκληθεί σύγχυση, χωρίς την οποία αθέμιτος ανταγωνισμός δεν υπάρχει...».

312. ΑΠ 1529/2008.

313. ΜΠρΘεσσ 25165/2002.

ακριτικά γνωρίσματα του ουσιαστικού συστήματος που δεν επιτελούν ονοματική λειτουργία.

γ) Το παράνομο της χρήσης θα πληρούται όταν ο παραχωρησιούχος χρησιμοποιεί το σήμα χωρίς να καλύπτεται από την άδεια χρήσης (π.χ. μετά τη λήξη της διάρκειας της άδειας, για μη συμφωνημένα προϊόντα ή υπηρεσίες, σηματοδότηση εκτός της καλυπτόμενης γεωγραφικής περιοχής κ.λπ.). Έχει κριθεί ότι με την υπαναχώρηση από τη σύμβαση παραχώρησης χρήσης διακριτικού γνωρίσματος επωνυμίας και άλλων διακριτικών γνωρισμάτων, το δικαίωμα της χρήσης τους παύει, διότι δημιουργείται στο κοινό η πεπλανημένη εντύπωση ότι ο πρώην παραχωρησιούχος εξακολουθεί να αποτελεί τμήμα του δικτύου διανομής του δικαιούχου³¹⁴. Ωστόσο, γίνεται δεκτό ότι η χρήση του σήματος από πρώην αδειούχο (είτε διανομέα είτε παραχωρησιούχο χρήσης σήματος είτε αμφότερα), χωρίς την έγκριση του σηματούχου, με σκοπό να καταστήσει γνωστό στο κοινό ότι και αυτός μεταπουλάει γνήσια προϊόντα, τα οποία παράγει η σηματούχος εταιρία και τα οποία φέρουν το σήμα της είναι νόμιμη.

Δεδομένου ότι οι «παράλληλες εισαγωγές» είναι νόμιμες εφόσον έχει αναλωθεί το δικαίωμα του σηματούχου, έχει κριθεί ότι τρίτος έμπορος δεν είναι απαραίτητο να χρησιμοποιεί το σήμα μόνο σε συνδυασμό με τη μεταπώληση των προϊόντων που του πωλεί ο σηματούχος στο πλαίσιο μεταξύ τους συμφωνίας (διανομής, άδειας χρήσης κ.λπ). Επομένως, μπορεί νόμιμα ένας τρίτος έμπορος να κάνει παράλληλες εισαγωγές και να θέτει σε κυκλοφορία τα σηματοδοτημένα προϊόντα, υπό τον όρο της ανάλωσης του δικαιώματος του σηματούχου. Σε περίπτωση που είχε παραχωρηθεί στο παρελθόν άδεια χρήσης σε έμπορο η οποία έχει λυθεί, και εφόσον δεν εμπεριείχε ρήτρα μη χρήσης του σήματος σε μετασυμβατικό στάδιο, ο εν λόγω έμπορος μπορεί να χρησιμοποιεί το σήμα στο πλαίσιο των παράλληλων εισαγωγών.

δ) Η αποκλειστική απαρίθμηση του άρ. 1, που αναφέρεται μόνο σε τρεις κατηγορίες συναλλαγών, δεν επαναλαμβάνεται και στη διάταξη του άρ. 13, ενώ επαναλαμβάνεται σε άλλες διατάξεις (π.χ. άρ. 3). Σύμφωνα, λοιπόν, με συστηματική εφαρμογή του ν. 146/1914, η χρήση θα πρέπει να γίνεται στις εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές, καθώς επίσης και στις καλλιτεχνικές και άλλες εμπορικές συναλλαγές.

ε) Ως προς την ύπαρξη κινδύνου σύγχυσης, το βασικό κριτήριο θα πρέπει να είναι η αντίληψη του μέσου καταναλωτή, που δεν είναι μεν πολύ έμπειρος και παρατηρητικός, αλλά που ταυτόχρονα δεν είναι εξαιρετικά επιπόλαιος και απρόσεκτος. Ο μέσος καταναλωτής του οποίου η αντίληψη αποτελεί το κριτήριο θα πρέπει να ανήκει

³¹⁴ ΜΠρΑΘ 1387/1995, ΕΕμπΔ 1995, 317.

στον σχετικό κύκλο συναλλαγών (target group). Ακόμη ένα κριτήριο του κινδύνου σύγχυσης είναι ο βαθμός ομοιότητας³¹⁵ των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, των προϊόντων ή υπηρεσιών που παρέχουν και του καταναλωτικού κοινού στο οποίο απευθύνονται. Γίνεται δεκτό ότι για την αποτροπή του κινδύνου σύγχυσης δεν αρκούν επουσιώδεις διαφοροποιήσεις του διακριτικού γνωρίσματος.

στ) Κριτήριο για τη νομιμότητα του τρόπου χρήσης του διακριτικού γνωρίσματος είναι καταρχήν οι ειδικές διατάξεις κάθε είδους διακριτικού γνωρίσματος. Έτσι, εάν το διακριτικό γνώρισμα είναι το αστικό όνομα, το νόμιμο της χρήσης του κρίνεται κατά τις διατάξεις των ΑΚ 58, 1388, 1505, 1506. Εάν είναι επωνυμία, κρίνεται κατά τις σχετικές διατάξεις του Εμπορικού Κώδικα και των ειδικών εμπορικών νόμων. Ελλείψει ειδικών διατάξεων, η νομιμότητα χρήσης κρίνεται βάσει της αρχής της χρονικής προτεραιότητας³¹⁶.

ζ) Η γνώση ή υπαίτια άγνοια της πιθανής πρόκλησης κινδύνου σύγχυσης απαιτείται για την αξίωση αποζημίωσης, όχι όμως και για την άρση και παράλειψη της παράνομης χρήσης *ex nunc*. Επιπλέον, δεν προκύπτει κίνδυνος σύγχυσης όταν η χρήση του σήματος γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μη δύναται να προκληθεί η εντύπωση στο μέσο καταναλωτή ότι ο έμπορος σχετίζεται με την επιχείρηση του σηματούχου και ειδικότερα ότι είναι εντεταγμένος ως εξουσιοδοτημένος διανομέας στο δίκτυο διανομής των προϊόντων της σηματούχου εταιρίας. Η χρήση του σήματος ή του διακριτικού γνωρίσματος για την προώθηση και μόνο των προϊόντων του μη εξουσιοδοτημένου εμπόρου δεν παραπέμπει οπωσδήποτε τη σκέψη του μέσου καταναλωτή ότι αυτός είναι εντεταγμένος στο δίκτυο διανομής, που έχει οργανώσει η σηματούχος εταιρεία. Ιδίως δεν προκαλεί κίνδυνο η χρήση του σήματος σε πινακίδα, όσο και στην ιστοσελίδα του εμπόρου όπου υπάρχουν και τα σήματα άλλων εταιριών, των οποίων τα προϊόντα επίσης εμπορεύεται.

η) Δεδομένου ότι η διάταξη του άρ. 1 ν. 146/14 έχει γενικό χαρακτήρα και εφαρμόζεται παράλληλα με όλες τις ειδικές διατάξεις του ίδιου νόμου, η μη ρητή αναφορά της προϋπόθεσης του σκοπού ανταγωνισμού στο άρ. 13 παρ. 1, δεν σημαίνει κι ότι δεν απαιτείται. Εξαίρεση αποτελούν οι περιπτώσεις που η χρήση γίνεται στο πλαίσιο καλλιτεχνικών και άλλων συναλλαγών, για τις οποίες δεν χρειάζεται σκοπός ανταγωνισμού, αφού οι τελευταίες δεν αναφέρονται στο άρ. 1 ν. 146/14. Δεν προκύπτει σκοπός αθέμιτου ανταγωνισμού και επομένως η νομιμότητα της ως άνω δράσης του εμπόρου δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι αυτός γνωρίζει ότι υπάρχει αποκλειστικός διανομέας στην ίδια γεωγραφική περιοχή, με δικαίωμα αποκλειστικής εισαγωγής και διάθεσης των προϊόντων, ακόμη και όταν ο τελευταίος με έντονη, συ-

315. ΔΕΣ 6653/2006.

νεχή και δαπανηρή διαφήμιση αγωνίσθηκε και πέτυχε, να επιβάλει στο καταναλωτικό κοινό τα προϊόντα.

Επιπλέον, όταν το σήμα που, σύμφωνα με τα ανωτέρω, χρησιμοποιεί παράνομα ο παραχωρησιούχος (άρ. 13 παρ. 1 ν. 146/14) αποτελείται από το όνομά του, εφαρμόζονται παράλληλα οι διατάξεις των άρθρ. 57, 58 ΑΚ για την προσβολή της προσωπικότητας και την παράνομη χρήση ονόματος, αντίστοιχα³¹⁷.

2.2.3. Άρ. 3 παρ. 1 ν. 146/14

Όταν ο έμπορος χρησιμοποιεί το σήμα εν είδει δήλωσης – δημόσιας ανακοίνωσης προς το κοινό ότι εμπορεύεται τα προϊόντα της σηματούχου εταιρείας, και εφόσον αυτό αληθεύει και γίνεται στο πλαίσιο νόμιμων παράλληλων εισαγωγών, δεν συνιστά παραπλανητική διαφήμιση.

2.3. Προστασία σηματούχου

2.3.1. Νομοθεσία περί σημάτων

Στο κεφάλαιο Ε' του νέου νόμου περί σημάτων (άρ. 150-158 ν. 4072/2012) με τίτλο «Προσβολή Σήματος», προβλέπονται οι αξιώσεις και τα δικονομικά όπλα του σηματούχου του οποίου το δικαίωμα προσβάλλεται.

α) Αγωγή άρσης και παράλειψης

Ο σηματούχος έχει καταρχήν αξίωση άρσης και παράλειψης της προσβολής στο μέλλον. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρ. 150 παρ. 2 ν. 4072/2012, η αξίωση για άρση της προσβολής μπορεί να έχει ως ειδικότερο αίτημα την απόσυρση από το εμπόριο των προϊόντων που κρίθηκε ότι προσβάλλουν το δικαίωμα στο σήμα, καθώς και των υλικών μέσων που κυρίως χρησίμευσαν για την προσβολή.

Ως παρεπόμενη προστασία, μπορεί επίσης να ζητηθεί η αφαίρεση του σημείου (σήματος ή άλλου διακριτικού γνωρίσματος) από τα ως άνω προϊόντα και εφόσον κάτι τέτοιο είναι αδύνατον, η οριστική απομάκρυνση των εν λόγω προϊόντων από το εμπόριο³¹⁸. Ακόμη μπορεί να ζητηθεί η καταστροφή των ανωτέρω, ενώ έχει κριθεί ως σύμφωνη με το άρθρ. 14 Σ η κατάσχεση εφημερίδας και η απαγόρευση της κυκλοφορίας της προκειμένου να προστατευθεί το δικαίωμα στο σήμα³¹⁹. Σύμφωνα με το άρθρ.

316. Δελούκα-Ιγγλέση, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994, 127-129.

317. ΜΠρΑθ 23942/1995, όπου αναφέρεται ότι σε περίπτωση που το σήμα αποτελεί μέρος εμπορικής επωνυμίας παρέχεται παράλληλη προστασία αυτού από τις διατάξεις των άρθρων 4-8 του ν. 1089/1980, των άρθρ. 57-59 ΑΚ και του ν. 213/1975. Ενώ ειδικά ως προς την αξίωση για παράλειψη, αυτή δεν προϋποθέτει υπαιτιότητα.

318. ΠΠρΑθ 2506/1995 ΕΕμπΔ 1995, 315, όπου αναφέρεται ότι μπορεί να ζητηθεί και η αφαίρεση του περικαλύμματος του προϊόντος.

319. ΜΠρΗρακλείου 169/2000, ΕΕμπΔ 2000, 382 επ.

150 παρ. 4, οι ως άνω αξιώσεις απόσυρσης, αφαίρεσης και καταστροφής προβάλλονται και κατά ενδιάμεσου προσώπου, οι υπηρεσίες του οποίου χρησιμοποιούνται από τον παραχωρησιούχο για την προσβολή του σήματος.

Για την νομική βασιμότητα της αγωγής παράλειψης απαιτείται η ύπαρξη κινδύνου βλάβης του έννομου αγαθού, δηλαδή, εν προκειμένω, του σήματος. Ενώ για την άρση της προσβολής απαιτείται ήδη υφιστάμενη προσβολή. Επομένως, για να προβληθεί το διπλό αίτημα της άρσης και παράλειψης ταυτόχρονα θα πρέπει α) να έχει λάβει χώρα προσβολή του σήματος, β) να επίκειται σπουδαίος και απτός, όχι απλά ενδεχόμενος³²⁰, κίνδυνος επανάληψης της προσβολής και γ) να επίκειται κίνδυνος βλάβης του δικαιώματος στο σήμα³²¹. Δεν απαιτείται να έχει επέλθει η προσβολή ή η βλάβη του έννομου αγαθού και η συνεπακόλουθη ζημία του σηματούχου, αλλά αρκεί ο επικείμενος κίνδυνος προσβολής³²² και βλάβης, ενώ επίσης δεν απαιτείται υπαιτιότητα του παραχωρησιούχου.

Ειδικά στην περίπτωση που ζητείται άρση και παράλειψη της προσβολής στο μέλλον, θα πρέπει, όπως αναφέρθηκε να υπάρχει σπουδαίος και απτός κίνδυνος. Δεν χρειάζεται βεβαιότητα επανάληψης της προσβολής, αλλά αρκεί πιθανολόγηση με αντικειμενικά κριτήρια, μεταξύ των οποίων σημαντικό ρόλο παίζει η βούληση του παραχωρησιούχου. Πράγματι, η βούληση του προσβολέα μπορεί να αποτελέσει ένδειξη για την πραγματική πρόθεσή του να επαναλάβει ή όχι την προσβολή. Σε κάθε περίπτωση, η ήδη υφιστάμενη προσβολή δημιουργεί μαχητό τεκμήριο ύπαρξης του εν λόγω κινδύνου επανάληψης της προσβολής στο μέλλον³²³. Ειδικά για το αίτημα της καταστροφής των εμπορευμάτων, προηγείται στάθμιση των εκατέρωθεν συμφερόντων και το δικαστήριο αποφασίζει σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας³²⁴.

Αίτημα της αγωγής είναι η άρση και παράλειψη συγκεκριμένης προσβολής η οποία προκύπτει από το άρ. 125 ν. 4072/2012. Επομένως, η στοιχειοθέτηση συγκεκριμένης προσβολής μπορεί να συνδέεται στενά με άλλες μορφές προσβολής που προβλέπονται στην ίδια νομοθετική διάταξη. Τότε μπορεί να ζητηθεί και η παράλειψη κάθε άλλης προσβολής που συνδέεται στενά με την ήδη τελεσθείσα³²⁵. Το βάρος

320. Αντωνόπουλος (2005²), 601.

321. ΜΠρΑθ 2014/1990 ΕΕμπΔ 1991, 320.

322. Π.χ. προπαρασκευαστικές πράξεις, όπως η επίθεση του σήματος στα προϊόντα με σκοπό να κυκλοφορήσουν στο εμπόριο.

323. Αντωνόπουλος (2005²), 601.

324. Μαρίνος, Η Οδηγία 2004/48 για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας – κριτικές παρατηρήσεις υπό το φως της αρχής της αναλογικότητας, ΕΕμπΔ 2009, 243-246.

325. Π.χ. Αν η προσβολή συνίσταται σε χρήση του σήματος στην ταμπέλα του καταστήματος του παραχωρησιούχου, μπορεί να ζητηθεί και η παράλειψη της χρήσης στους τιμοκαταλόγους και στα ηλεκτρονικά ή οπτικοακουστικά μέσα.

αποδείξεως της παράνομης προσβολής φέρει ο ενάγων, ήτοι ο σηματούχος. Επιπλέον, με το άρ. 153 προβλέπεται η λήψη ασφαλιστικών μέτρων.

Το δικαστήριο δεν δύναται να τροποποιήσει το σημείο που χρησιμοποιεί ο παραχωρησιούχος. Αν όμως κριθεί ως επαρκές μέτρο, δύναται να διατάξει την απαγόρευση χρήσης συγκεκριμένων στοιχείων από τα οποία αποτελείται το προσβάλλον σημείο τα οποία είναι εκείνα που δημιουργούν κίνδυνο σύγχυσης στις συναλλαγές³²⁶.

Από το συνδυασμό των παρ. 9 και 10 του άρ. 150, προκύπτει ότι καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο για τις αξιώσεις του άρ. 150 παρ. 1 είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο, ανεξαρτήτως ποσού (εφόσον πρόκειται για αγωγή αποζημίωσης), το οποίο δικάζει κατά την τακτική διαδικασία. Δυνατή είναι η εισαγωγή των εν λόγω υποθέσεων και στο Πολυμελές Πρωτοδικείο όταν ασκούνται σωρευτικά και άλλες αξιώσεις.

β) Αγωγή αποζημίωσης

Προϋποθέσεις για το νόμω βάσιμο της αγωγής αποζημίωσης είναι α) η παράνομη προσβολή του σήματος από τον παραχωρησιούχο, β) υπαιτιότητα του ίδιου³²⁷, γ) ζημία του σηματούχου³²⁸, δ) αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στην παράνομη προσβολή και τη ζημία (άρ. 914 ΑΚ, άρ. 150 παρ. 1, 5 ν. 4072/2012).

Από τον δημόσιο χαρακτήρα της καταχώρισης του σήματος προκύπτει αμάχητο τεκμήριο γνώσης της ύπαρξης του δικαιώματος στο σήμα. Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο και για τη γνώση του επικείμενου κινδύνου σύγχυσης. Επομένως, ο σηματούχος – ενάγων δεν φέρει το βάρος αποδείξεως για τη γνώση της ύπαρξης του καταχωρισμένου σήματος εκ μέρους του παραχωρησιούχου, καθώς αυτό τεκμαίρεται αμάχητα, φέρει όμως το βάρος αποδείξεως της γνώσης του κινδύνου σύγχυσης³²⁹. Η υπαιτιότητα του παραχωρησιούχου συνίσταται σε δόλο όταν γνωρίζει ότι με τις πράξεις και ενέργειές του, δηλαδή με τη γενικότερη συμπεριφορά του, προσβάλλει το δικαίωμα του σηματούχου και αποδέχεται το αποτέλεσμα της εν λόγω συμπεριφοράς του. Σε αμέλεια συνίσταται όταν δεν γνωρίζει ότι με τη συμπεριφορά του προσβάλλει το σήμα, αλλά η άγνοια αυτή οφείλεται σε μη καταβολή της απαιτούμενης επιμέλειας

326. Ρόκας, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, 1996, 165.

327. Κοσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού, 2011⁶, 303-304.

328. ΕφΑθ 7910/2002, σύμφωνα με την οποία, για τη θεμελίωση αγωγής αποζημίωσης, λόγω χρήσης σήματος χωρίς έγγραφη συναίνεση του σηματούχου, απαιτείται η ύπαρξη πραγματικής ζημίας του τελευταίου. Δεν αρκεί για τη θεμελίωση της αγωγής η αποκόμιση κέρδους από την παράνομη χρησιμοποίηση του σήματος ούτε η μη καταβολή στον σηματούχο του ποσού που θα έπρεπε να καταβληθεί αν καταρτιζόταν έγκυρη σύμβαση παραχώρησης χρήσης σήματος. Επίσης, η αγωγή αποζημίωσης κρίνεται αόριστη, όταν δεν προσδιορίζεται η συγκεκριμένη ζημία.

329. Σύμφωνα με την αρχή της υποκειμενικής ευθύνης που επικρατεί σε όλο το ιδιωτικό δίκαιο και ειδικά στις διατάξεις περί αδικοπραξιών του ΑΚ, το βάρος αποδείξεως για την υπαιτιότητα του εναγομένου φέρει ο ενάγων, όταν η ευθύνη του πρώτου είναι αδικοπρακτική-εξωσυμβατική.

κατά τις συναλλαγές. Επίσης, μια συμπεριφορά μπορεί να ξεκινήσει καλόπιστα (π.χ. ο παραχωρησιούχος να μην έχει αντιληφθεί τη λήξη της άδειας χρήσης) και να εξελιχθεί σε υπαίτια (π.χ. ο ίδιος παραχωρησιούχος να λάβει γνώση της λήξης της άδειας και παρόλα αυτά να εξακολουθεί την παράνομη χρήση του σήματος). Σε κάθε περίπτωση, η γνώση ή άγνοια του παραχωρησιούχου αναφέρεται στα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την παράνομη συμπεριφορά του και όχι στον παράνομο χαρακτήρα των εν λόγω περιστατικών³³⁰.

Η ζημία του σηματούχου συνίσταται κατά κανόνα στην ελάττωση του κύκλου εργασιών του, στις δαπάνες λόγω της προσβολής (π.χ. για δημοσίευση ανακοινώσεων προς αποτροπή κινδύνου σύγχυσης), στη μείωση της φήμης του σήματος (π.χ. όταν ο παραχωρησιούχος μετά τη λήξη της άδειας κυκλοφορεί στο εμπόριο προϊόντα κατώτερης ποιότητας σε σχέση με τις ποιοτικές προδιαγραφές του σηματούχου, στα οποία επιθέτει το σήμα του και προκαλεί την εντύπωση³³¹ ότι εξακολουθεί να συνδέεται επιχειρηματικά με τον σηματούχο)³³². Σύμφωνα με τη γενική διάταξη της ΑΚ 298, αποκαθίσταται η θετική ζημία και το διαφυγόν κέρδος³³³, ήτοι αθροιστικά όσα έχασε και όσα δεν κέρδισε ο σηματούχος εξαιτίας της παράνομης προσβολής. Ωστόσο, το άρ. 150 παρ. 6 ν. 4072/2012 δίνει την εναλλακτική δυνατότητα υπολογισμού της ζημίας βάσει του ποσού που θα είχε καταβάλλει ο παραχωρησιούχος για δικαιώματα στο σήμα (π.χ. ανανέωση άδειας χρήσης, επέκταση καλυπτόμενων προϊόντων ή γεωγραφικής περιοχής διάθεσης των σηματοδοτημένων εμπορευμάτων, επέκταση περιεχομένου άδειας χρήσης η οποία έχει δοθεί μόνο για σηματοδότηση και στο δικαίωμα διάθεσης ή εισαγωγών ή εξαγωγών, αφαίρεση νόμιμης περιοριστικής ρήτρας). Ειδικά για τον τρόπο υπολογισμού της ζημίας, η παρ. 7 του άρ. 150 ορίζει τα κριτήρια που, μεταξύ άλλων, οφείλει να λαμβάνει υπόψη ο δικαστής. Τέτοια κριτήρια είναι οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις και η απώλεια κερδών του σηματούχου, καθώς και τα τυχόν οφέλη του παραχωρησιούχου³³⁴.

330. π.χ. ενδιαφέρει η γνώση της χρήσης ενός ξένου σήματος ή η άγνοια ότι έληξε η άδεια χρήσης, αλλά δεν ενδιαφέρει η άγνοια ότι η χρήση ξένου σήματος είναι παράνομη. Στις πρώτες δύο περιπτώσεις ο παραχωρησιούχος ευθύνεται, ενώ στην τρίτη όχι.

331. ΜΠρΑθ 1726/2013, όπου αναφέρεται ότι υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης όταν το οικείο κοινό πιστεύει ή ενδέχεται να πιστέψει ότι τα προϊόντα ή οι ουσίες που καλύπτονται από το προγενέστερο σήμα και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από το μεταγενέστερο σήμα προέρχονται είτε από την ίδια επιχείρηση είτε από επιχειρήσεις που έχουν οικονομική σχέση. Ενώ επίσης αναφέρεται ότι ο συνειρμικός σύνδεσμος είναι έννοια υπάλληλη του κινδύνου σύγχυσεως, ώστε αν διαπιστώνεται η συνδρομή του τελευταίου παρέπεται ότι το ενδιαφερόμενο κοινό συσχετίζει τα σήματα.

332. Αντωνόπουλος (2005²), 607.

333. Σταθόπουλος (2004), 170 επ.

334. Καραγκουνίδης, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, Αποζημίωση στο δίκαιο των άυλων αγαθών, 2011, 98-103.

Ως προς την αιτιώδη συνάφεια³³⁵, αυτή θα πρέπει να υφίσταται μεταξύ της υπαίτιας παράνομης προσβολής και της ζημίας του σηματούχου.

Με τη διάταξη του άρ. 150 παρ. 5, προβλέπεται εκτός από την υποχρέωση αποζημίωσης και η υποχρέωση ικανοποίησης της ηθικής βλάβης του σηματούχου, για την οποία εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις των άρ. 932, 933 ΑΚ³³⁶. Αρμόδιο καθ' ύλη δικαστήριο είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο, ανεξαρτήτως ποσού, το οποίο δικάζει κατά την τακτική διαδικασία. Η παραγραφή της αξίωσης αποζημίωσης είναι πενταετής³³⁷ και αρχίζει από το τέλος του έτους κατά το οποίο έλαβε χώρα για πρώτη φορά η προσβολή, ενώ σε περίπτωση διακοπής της παραγραφής, η νέα παραγραφή αρχίζει από το τέλος του έτους εντός του οποίου περατώθηκε η διακοπή. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω και για την αγωγή άρσης και παράλειψης της προσβολής, οι αξιώσεις αποζημίωσης εισάγονται και ενώπιον του αρμόδιου Πολυμελούς Πρωτοδικείου, όταν ασκούνται μαζί με άλλες αξιώσεις (εκ του ν. 146/14 ή των άρ. 914 επ. ΑΚ).

Με την πρωτότυπη διάταξη του άρ. 150 παρ. 8, ο σηματούχος έχει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, ήτοι αποδόσεως του ποσού «...κατά το οποίο ο υπόχρεος ωφελήθηκε από την εκμετάλλευση του σήματος χωρίς τη συγκατάθεσή του...». Ακόμη, σύμφωνα με την ίδια διάταξη, ο σηματούχος έχει αξίωση απόδοσης «...του κέρδους που ο υπόχρεος απεκόμισε από την εκμετάλλευση αυτή...». Πρόκειται για δύο νέες μορφές αξιώσεως, οι οποίες προσφέρονται στον σηματούχο για τις περιπτώσεις που ο παραχωρησιούχος ενεργεί χωρίς υπαιτιότητα.

Πέραν των ανωτέρω βασικών αξιώσεων, ο νόμος δίνει επίσης την αξίωση δημοσίευσης δικαστικών αποφάσεων (άρ. 157 ν. 4072/2012) και την αξίωση πληροφόρησης (άρ. 151, 153 παρ. 5 ν. 4072/2012). Ειδικά για την δημοσίευση αστικών αποφάσεων, αυτή αφορά και οριστικές αποφάσεις (όχι μόνο τελεσίδικες), δεν επεκτείνεται ωστόσο και σε αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων ούτε σε αποφάσεις διοικητικών δικαστηρίων. Ακόμη κι αν το δικαστήριο διατάξει την δημοσίευση αποφάσεως, η εν λόγω αξίωση αποσβέννυται εάν παρέλθουν έξι μήνες από την δημοσίευση της απόφασης χωρίς να εκτελεστούν τα διαταχθέντα μέτρα δημοσιοποίησης³³⁸.

335. Σταθόπουλος (2004), 174 επ.

336. ΑΠ 338/2012, σύμφωνα με την οποία, «...βάσιμα αξιώνει το νομικό πρόσωπο, εκτός από την αποζημίωση, χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη κατ' αρ. 932 ΑΚ από αδικοπράξια, όταν δι' αυτής πλήττεται η φήμη του και η αξιοπιστία του αναφορικά με τα προϊόντα που παράγει και με τον τρόπο αυτό προσβάλλεται η προσωπικότητα του και το ταυτόσημο με την επωνυμία σήμα του, του οποίου είναι δικαιούχος, όταν χωρίς δικαίωμα χρησιμοποιείται από το δράστη...».

337. Σύμφωνα με την αντίστοιχη διάταξη του προγενέστερου ν. 2239/1994 (άρ. 26 παρ. 2 εδ β) ο χρόνος παραγραφής ήταν μικρότερος, ήτοι τρία έτη.

338. Δεδομένου ότι η εξάμηνη αυτή προθεσμία δεν προβλέπεται στην Οδηγία 2008/95/ΕΚ, θεωρείται ότι δικαιολογείται από την αρχή της αναλογικότητας.

Ως προς την αξίωση πληροφόρησης, η ρητή πλέον πρόβλεψή της στο νόμο διευκολύνει τον υπολογισμό της ζημίας. Υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, η εν λόγω αξίωση προβαλλόταν βάσει των άρ. 200, 281 και 288 ΑΚ και θεωρείτο ότι επιβάλλεται ούτως ή άλλως από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης³³⁹.

2.3.2. Αθέμιτος ανταγωνισμός

Προκειμένου να προστατέψει το δικαίωμά του επί του σήματος, όταν αυτό προσβάλλεται από τις παράνομες πράξεις των άρ. 1 και 13 παρ. 1 του ν. 146/14, ο σηματούχος έχει τις εξής αστικές αξιώσεις: α) αγωγή άρσης και παράλειψης της προσβολής στο μέλλον και β) αγωγή αποζημίωσης.

α) Η πρώτη αγωγή έχει διπλό αίτημα, ήτοι την άμεση άρση της προσβολής και την παράλειψη αυτής στο μέλλον. Αν η προσβολή γίνει από υπάλληλο ή αντιπρόσωπο του παραχωρησιούχου, δύναται να εναχθεί και ο ίδιος ο παραχωρησιούχος ή ακόμη και ο διευθυντής της επιχείρησής του (άρ. 13 παρ. 5, 10 παρ. 3 ν. 146/14).

Δεν απαιτείται υπαιτιότητα του παραχωρησιούχου ούτε ζημία του σηματούχου, ενώ η εν λόγω αξίωση προβάλλεται ακόμη και αν ο παραχωρησιούχος αγνοεί χωρίς υπαιτιότητα το δικαίωμα του σηματούχου (π.χ. αν η άδεια έληξε ταυτόχρονα με τη λήξη της προστασίας του σήματος και ο παραχωρησιούχος πίστευε ότι ο σηματούχος δεν θα το ανανεώσει).

Η αξίωση παραγράφεται εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από τη γνώση της παράνομης προσβολής και του προσβολέα³⁴⁰. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, παραγράφεται σε πέντε (5) έτη από την τέλεση της πράξης της προσβολής (άρ. 19 ν. 146/14).

Σε επείγουσες περιπτώσεις όπου η βλάβη του σηματούχου είναι άμεση, ακολουθείται η σύντομη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων³⁴¹ (άρ. 20 ν. 146/14, άρ. 682 επ. ΚΠολΔ).

Παρεπόμενο αίτημα της αγωγής, ακόμη και σε περίπτωση αθώωσης, μπορεί να είναι η αφαίρεση του σήματος (άρ. 15 παρ. 1 ν. 146/14)³⁴², καθώς και η καταστροφή αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι η αφαίρεση είναι αδύνατη και ο παραχωρησιούχος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι έκανε χρήση ξένου σήματος (άρ. 15 παρ. 2 ν. 146/14).

³³⁹. Αντωνόπουλος (2005²), 613.

³⁴⁰. Οποιοδήποτε από τα δύο έγινε τελευταίο.

³⁴¹. ΜΠρΣυρ 335/1997, σύμφωνα με την οποία, η χρήση του διακριτικού τίτλου «ΤΑ ΚΙΟΥ-ΠΙΑ» σε περιοχή διαφορετική από εκείνες όπου ο αιτών έχει εστιατόρια με τον ίδιο τίτλο, οδηγεί σε απόρριψη της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων, λόγω «...μη πιθανολόγησης παράνομης προσβολής του σήματος και του διακριτικού γνωρίσματος του αιτούντος, ούτε αθέμιτης ανταγωνιστικής συμπεριφοράς του καθού σε βάρος του αιτούντος.».

³⁴². π.χ. αφαίρεση πινακίδας όπου αναπαρίσταται το σήμα.

β) Αίτημα της δεύτερης ως άνω αγωγής είναι η αποζημίωση του σηματούχου για τη ζημία που υπέστη εξαιτίας της προσβολής του δικαιώματός του από τον παραχωρησιούχο. Ειδικότερα, αξιώνεται η επαναφορά της περιουσιακής κατάστασης του σηματούχου στο σημείο που θα ήταν αν δεν είχε λάβει χώρα η προσβολή³⁴³. Προϋπόθεση της αγωγής αποζημίωσης είναι η παράνομη προσβολή, η πρόκληση ζημίας εξαιτίας αυτής και η υπαιτιότητα του παραχωρησιούχου.

Η αξίωση αποζημίωσης των άρ. 1 παρ. 2 και 13 παρ. 1 του ν. 146/14 παραγράφεται εντός δεκαοκτώ (18) μηνών από τη γνώση της παράνομης προσβολής και του προσβολέα³⁴⁴. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, παραγράφεται σε πέντε (5) έτη από την τέλεση της πράξης της προσβολής (άρ. 19 παρ. 1 ν. 146/14). Σύμφωνα με το άρ. 19 παρ. 2 ν. 146/14, η παραγραφή³⁴⁵ δεν ξεκινά πριν από το χρονικό σημείο κατά το οποίο προξενείται η ζημία³⁴⁶.

Σύμφωνα με το άρ. 932 ΑΚ, είναι δυνατή επιπρόσθετα η αξίωση αποκατάστασης της ηθικής βλάβης του σηματούχου.

2.3.3. Δικαίωμα στην προσωπικότητα και στο όνομα

Σε αντίθεση με την αγωγή άρσης και παράλειψης που προβλέπεται στα άρ. 1 και 13 του ν. 146/14, για την έγερση της εν λόγω αγωγής βάσει των ΑΚ 57, 58, χρειάζεται και υπαιτιότητα του παραχωρησιούχου.

Ως προς την αξίωση αποζημίωσης η οποία βασίζεται στα άρ. 57 και 58 ΑΚ, αυτή παραγράφεται σε πέντε (5) έτη από τη γνώση της παράνομης προσβολής και του προσβολέα και σε κάθε περίπτωση σε είκοσι (20) έτη από την τέλεση της ζημιογόνου πράξης (άρ. 937 ΑΚ).

Σύμφωνα με το άρ. 59 ΑΚ, είναι δυνατή επιπρόσθετα η αξίωση αποκατάστασης της ηθικής βλάβης του σηματούχου. Σε κάθε περίπτωση, όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις της ΑΚ 914 (παράνομη και υπαίτια πράξη, ζημία, αιτιώδης συνάφεια) και δεν στοιχειοθετείται ευθύνη του παραχωρησιούχου βάσει ειδικότερης διάταξης νόμου, ο τελευταίος έχει τη γενική αδιοπρακτική ευθύνη της ΑΚ 914 και υποχρεούται να αποζημιώσει τον σηματούχο.

343. Π.χ. η ζημία μπορεί να συνίσταται στην απώλεια πελατείας και να ζητείται αποζημίωση ώστε ο σηματούχος να βρεθεί στην ίδια οικονομική κατάσταση στην οποία θα βρισκόταν αν δεν είχε χαθεί η πελατεία του.

344. Οποιοδήποτε από τα δύο έγινε τελευταίο.

345. ΑΠ 741/2011 *Καραϊσκος*, ΝοΒ 2011, 1108-1110.

346. Δεδομένου ότι η ζημία αφενός αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις της αδιοπρακτικής ευθύνης αφετέρου είναι πιθανό να λάβει χώρα μετά από την ζημιογόνο πράξη.

3. Εφαρμοστέο δίκαιο

Η Αρχή της εδαφικότητας εισάγει κανόνα σύγκρουσης, σύμφωνα με τον οποίο όσον αφορά διαφορές σχετικά με την προσβολή, εκμετάλλευση, κτήση, περιεχόμενο, λήξη, μεταβίβαση, ανανέωση, απώλεια και προτεραιότητα δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του κράτους όπου ζητείται η προστασία του (*lex loci protectionis*)³⁴⁷. Πρόκειται για κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου έτσι ώστε για τις ανωτέρω διαφορές να παραμερίζονται οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του *forum*. Ο Κανονισμός Ρώμη II³⁴⁸ υιοθετεί την ίδια ρύθμιση (άρ. 8 π.1, 22, 24) παραπέμποντας στη *lex loci protectionis*³⁴⁹.

Επομένως, για την κτήση, λήξη, ακύρωση, προσβολή κ.λπ. ελληνικού σήματος ή για τα δικαιώματα του κατόχου ονόματος χώρου που έχει εκχωρηθεί από την ΕΕΤΤ, εφαρμοστέο είναι το ελληνικό δίκαιο περί σημάτων, ονομάτων χώρου και εν γένει διακριτικών γνωρισμάτων, αντίστοιχα.

Ιδιαίτερη δυσκολία παρουσιάζει το ζήτημα της προσβολής σήματος μέσω διαδικτύου και το εφαρμοστέο επ' αυτής δίκαιο, καθώς είναι δυσχερής ο καθορισμός του τόπου προσβολής. Πράγματι, ο δικαιούχος σήματος, που το αναρτά στη διαδικτυακή σελίδα του, δεν μπορεί να προβλέψει σε ποιες χώρες μπορεί να είναι καταχωρισμένο ένα ταυτόσημο ή παρόμοιο σήμα. Έχει προταθεί η θέση ενός «εγγενούς ορίου» σύμφωνα με το οποίο η προσβολή θεωρείται ότι επέρχεται μόνο στα κράτη όπου ενδέχεται να επηρεάζονται αισθητά οι ανταγωνιστές ή οι καταναλωτές³⁵⁰.

Ειδικά για τις εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού, σύμφωνα με το άρ. 6 παρ. 1 Καν PII, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο της χώρας στην οποία θίγονται ή ενδέχεται να θιγούν οι σχέσεις ανταγωνισμού ή τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών³⁵¹.

Σύμφωνα με τον βασικό κανόνα του άρ. 6 παρ. 3 εδ. α Καν PII, εφαρμοστέο δίκαιο για τις εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από περιορισμό του ανταγωνισμού, είναι το δίκαιο της χώρας της οποίας η αγορά θίγεται ή είναι πιθανό να θιγεί, ήτοι το δίκαιο της χώρας στην αγορά της οποίας επενεργούν ή είναι πιθανό να επενεργήσουν οι περιορισμοί του ανταγωνισμού. Επομένως, είναι επιτρεπτή η σωρευτι-

347. *Lewinski*, *International Copyright Law and Policy*, 2008, 6-8.

348. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές («Ρώμη II»), ΕΕ L 199/40 της 31.7.2007.

349. *Cook*, *EU Intellectual property law*, 2010, 115 επ.

350. *Μαρίνος* (2007), 409-410.

351. *Μπώλος*, Το εφαρμοστέο δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού- Άρθρο 6 παρ 1-2 Καν (ΕΚ) 864/2007 («Ρώμη II»), ΔΕΕ 2010, σελ 521.

κή εφαρμογή περισσότερων εννόμων τάξεων³⁵², ενώ καθίσταται σαφές ότι αρκούν ακόμα και επικείμενες ή δυνητικές επενέργειες για την εφαρμογή των συγκεκριμένων αντιμονοπωλιακών κανόνων³⁵³.

4. Διεθνής δικαιοδοσία

Σύμφωνα με το άρ. 22 π.4 του Κανονισμού Βρυξέλλες Ι, το οποίο εισάγει αποκλειστική δωσιδικία³⁵⁴, όταν αντικείμενο της διαφοράς είναι ζητήματα σχετικά με την καταχώριση και την ισχύ σημάτων, τότε αποκλειστικώς αρμόδια είναι τα δικαστήρια της χώρας καταχωρίσεως. Αν δεν συντρέχει η αποκλειστική αυτή δωσιδικία, τότε εξετάζεται τυχόν ύπαρξη ρήτρας παρεκτάσεως δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρ. 23. Αν δεν υφίσταται τέτοια ρήτρα, τότε εφαρμόζεται το άρ. 2 π.1 (γενική δωσιδικία τόπου κατοικίας ή έδρας εναγομένου)³⁵⁵. Αν το αντικείμενο της διαφοράς αφορά αδικοπραξία (π.χ. προσβολή σήματος), τότε σύμφωνα με την ειδική συντρέχουσα δωσιδικία του άρ. 5 π.3, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του τόπου όπου επήλθε ή επαπειλείται να επέλθει το ζημιογόνο γεγονός³⁵⁶.

Όταν δεν στοιχειοθετείται διεθνής δικαιοδοσία βάσει του Κανονισμού, και ζητείται προστασία ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων, τότε εφαρμόζονται οι κανόνες της *lex fori*, δηλαδή του ΚΠολΔ. Από τον συνδυασμό των άρ. 3 και 22 επ. ΚΠολΔ προκύπτει αρμοδιότητα των ελληνικών δικαστηρίων για αγωγές περί προσβολής σήματος. Για την θεμελίωση τοπικής αρμοδιότητας των ελληνικών δικαστηρίων εξετάζονται οι διατάξεις των άρ. 22 ΚΠολΔ (γενική δωσιδικία τόπου κατοικίας εναγομένου), άρ. 23 (δωσιδικία διαμονής ή ειδικής κατοικίας) και άρ. 35 (δωσιδικία αξιόποινης πράξης).

352. Τζάκας, Οι ιδιωτικοδιεθνολογικές πτυχές της αδικοπρακτικής ευθύνης επί παραβάσεων του ελληνικού και ευρωπαϊκού δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού – Αποτίμηση του άρ. 6 Καν. Ρώμη II Ευρωπαϊών Πολιτεία 2011, 45 επ.

353. Σταματιάδης, Ο Κανονισμός (ΕΚ) 864/2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές («Ρώμη II»), ΧρΙΔ 2009, 391 επ.

354. Pinheiro, Intellectual Property Rights, σε *Magnus/Mankowski*, Brussels I Regulation, 2007, 360-361.

355. Μαρίνος (2007), 406-407.

356. Αντωνόπουλος, Διεθνής δικαιοδοσία και διαδίκτυο, Συν 2009, 66-67.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως καταδείχθηκε, η σύμβαση παραχώρησης χρήσης σήματος και ονόματος χώρου έχει μεγάλη πρακτική σημασία στο χώρο των συναλλαγών, καθώς έρχεται να εξυπηρετήσει και να διευθετήσει βιοτικές και συναλλακτικές σχέσεις με πολύπλοκα ανακύπτοντα ζητήματα. Η άδεια χρήσης σήματος δεν αποτελεί νεοσύστατο θεσμό, καθώς προβλέπεται εδώ και αρκετές δεκαετίες από την ελληνική περί σημάτων νομοθεσία. Όσον αφορά δε στην άδεια χρήσης ονόματος χώρου, αν και αρχικά ακούγεται σαν κάτι καινοφανές, τελικά φαίνεται ότι πρόκειται για μία κλασική μορφή σύμβασης παραχώρησης χρήσης διακριτικού γνωρίσματος του ουσιαστικού συστήματος, η οποία τελικά είναι που ενδιαφέρει κυρίως, αφού προηγηθεί η διασάφηση της ιδιαίτερης φύσης του ονόματος χώρου και η απόκτηση χαρακτήρα διακριτικού γνωρίσματος.

Η ιδιαιτερότητα των εν λόγω διακριτικών γνωρισμάτων να εξυπηρετούν ταυτόχρονα περισσότερες επιχειρήσεις, ατομικές ή εταιρικές, οι οποίες δρουν ανταγωνιστικά στην ίδια σχετική αγορά, να αποτελούν αποτελεσματικό μέσο επικοινωνίας των εν λόγω επιχειρήσεων με τους καταναλωτές, να συμβάλλουν στη διαμόρφωση υγιούς ανταγωνισμού είναι ίσως μερικοί από τους βασικότερους λόγους που τα καθιστά τόσο σπουδαία στην συναλλακτική ζωή και που τελικά έχει καθιερωθεί η παραχώρηση της χρήσης τους από τον δικαιούχο σε τρίτους επιχειρηματίες-ανταγωνιστές.

Εν γένει, όπως ήδη αναφέρθηκε, πρόκειται για μια μη ρυθμισμένη σύμβαση του ιδιωτικού δικαίου, από την οποία δύνανται να δημιουργηθούν ποικίλες έννομες σχέσεις και καταστάσεις και να γεννηθούν αξιώσεις με θεμέλιο το νόμο ή την ίδια τη σύμβαση. Ανάλογη είναι τότε και η ευθύνη που γεννάται στο πρόσωπο του παραχωρησιούχου, ο οποίος έχει να αντιμετωπίσει έναν αντισυμβαλλόμενο (τον σηματούχο) ο οποίος είναι οπλισμένος με ένα βαρύ νομικό οπλοστάσιο που ξεκινά από την ενδοσυμβατική ευθύνη, περνά από το δίκαιο της αδικοπραξίας και φθάνει μέχρι το ειδικό αστικό αδίκημα του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Σε γενικές γραμμές, είναι δύσκολο να καθορισθεί εκ των προτέρων πιο μέρος είναι το κατά κανόνα οικονομικά ασθενέστερο. Όπως καταδείχθηκε, η συμβατική ισορροπία μπορεί να χαλάει υπέρ του ενός ή του άλλου αντισυμβαλλομένου. Έτσι, ο σηματούχος θα είναι οικονομικά ισχυρότερος ιδίως όταν θα έχει μονοπωλιακή θέση στην αγορά και θα παραχωρεί τη χρήση του σήματός του για ιδιαίτερα υψηλό αντίτιμο και με όρους που δεν ευνοούν ιδιαίτερα τον παραχωρησιούχο (π.χ. απλή άδεια χρήσης για πολύ περιορισμένο είδος εμπορευμάτων και για περιορισμένη γεωγραφική περιοχή, με πολύ υψηλές ποιοτικές προδιαγραφές κατά την παραγωγή και διανο-

μή). Αντίθετα, ο ρόλος του οικονομικά ισχυρότερου θα επιφυλάσσεται για τον παραχωρησιούχο όταν ο τελευταίος θα είναι π.χ. όμιλος επιχειρήσεων με μεγάλη οικονομική και διαπραγματευτική υπεροχή, ο οποίος θα έρχεται να περισώσει έναν σημαντικό, που αν και διαθέτει ένα σήμα με ιδιαίτερα καλή φήμη (ενδεχομένως και «σήμα φήμης»), βρίσκεται σε δεινή οικονομική κατάσταση και σχεδόν αναγκάζεται να δώσει άδεια χρήσης του σήματός του για να περισώσει ό,τι έχει απομείνει από την οριακά χρεωκοπημένη επιχείρησή του.

Επομένως, η αρχική εκτίμηση της θέσης των μερών τείνει στην αντιμετώπισή τους ως οικονομικά ισοδύναμων. Θεωρούνται δηλαδή τα μέρη ως ανταγωνιστές που δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά και που ακολουθούν διαφορετική πολιτική προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών τους και προσέγγισης του καταναλωτή. Η τυχόν οικονομική υπεροχή ενός εκ των μερών καταρχήν δεν ενδιαφέρει, καθώς η μεταξύ τους σύμβαση δύναται να ρυθμίζει με ακρίβεια και σαφήνεια το πεδίο που τους ενδιαφέρει, ήτοι τη χρήση ενός διακριτικού γνωρίσματος, καθώς και το αντάλλαγμα που θα καταβάλλεται γι' αυτή τη χρήση. Πρόκειται δηλαδή για μια συμφωνία από την οποία δεν γεννάται πλήρης εξάρτηση του ενός μέρους από το άλλο, δεδομένου ότι ρυθμίζεται ένα, σημαντικό μεν επιμέρους δε κομμάτι της εν γένει επιχειρηματικής δραστηριότητας κάθε ανταγωνιστή.

Αυτή ακριβώς η δυνατότητα ενός επιχειρηματία να χρησιμοποιεί, για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του, ένα σημείο καθιερωμένο ήδη από έναν ανταγωνιστή του, υποδηλώνει ότι πίσω από αυτή την άδεια χρήσης κρύβεται ένα σημαντικό πλεονέκτημα, τόσο κρίσιμο ώστε να δικαιολογούνται ενίοτε ακόμη και υπέρογκα οικονομικά ανταλλάγματα. Η δυναμική του διακριτικού γνωρίσματος πηγάζει από τις λειτουργίες του και τον βαθμό στον οποίο αυτές φέρουν τα αναμενόμενα «καταναλωτικά» αποτελέσματα.

Αυτή η επιλογή, ή ίσως και τακτική των παραχωρησιούχων, αντικατοπτρίζει την ιδιαιτερότητα και το μηχανισμό της αγοράς, η οποία είναι ένα ζωντανό και διαρκώς εξελισσόμενο πεδίο και η οποία φύσει δεν εξασφαλίζει την επιτυχία αδιάκριτα σε όποιον επενδύει, παρά μόνο σε εκείνους που είτε λαμβάνουν υπόψη όλες τις παραμέτρους και έχουν διορατικότητα, είτε έχουν την τύχη με το μέρος τους (για τους τελευταίους όμως η επιτυχία θα είναι κατά κανόνα πρόσκαιρη).

Ωστόσο, ασφαλής οδός δεν υπάρχει στο χώρο της κεφαλαιουχικής και φιλελεύθερης αγοράς, που δεσπάζει στην εποχή μας. Συνέπεια αυτής της εξ ορισμού υπάρχουσας ανασφάλειας είναι η πιθανότητα αποτυχίας και οικονομικής κατάρρευσης του παραχωρησιούχου. Και αυτός είναι ένας βασικός παράγοντας που ευθύνεται για την παραβίαση της σύμβασης όσον αφορά την καταβολή του συμφωνηθέντος χρηματικού ανταλλάγματος. Βέβαια, παραβίαση συναντάται και ως προς άλλους ό-

ρους της άδειας χρήσης, ιδίως λόγω της εύθραυστης ισορροπίας της αγοράς που ενίοτε οδηγεί τον παραχωρησιούχο σε αλλαγή επιχειρηματικού πλάνου, με πιθανή επιλογή τη χρήση του διακριτικού γνωρίσματος σε προϊόντα εκτός συμφωνίας ή/και σε ευρύτερη γεωγραφική περιοχή.

Η διακρίβωση και αντιμετώπιση, επομένως, των πιθανών παραβιάσεων της σύμβασης παραχώρησης χρήσης διακριτικού γνωρίσματος, και ο καθορισμός των αξιώσεων που δύναται να εγείρει ο δικαιούχος του διακριτικού γνωρίσματος αποτελούν ένα πρώτο και σημαντικό βήμα για τη διαμόρφωση του βασικού αντικειμένου και των όρων μιας τέτοιας σύμβασης. Ως στόχος της παρούσας τέθηκε η παρουσίαση του ευρύτερου πλαισίου – νομικού και πραγματικού - στο οποίο εντάσσεται η υπό εξέταση σύμβαση, ώστε να δημιουργηθεί μια όσο το δυνατόν σφαιρική εικόνα για τις σχέσεις μεταξύ των μερών και τους ποικίλους παράγοντες που δύνανται να τις επηρεάσουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- *Αγαλλοπούλου Π.*, Βασικές Έννοιες Αστικού Δικαίου, 2012³.
- *Αναστασόπουλος Δ./Μιχαηλόπουλος Γ.*, Συμβάσεις σύγχρονου εμπορίου, 2011.
- *Άνθιμος Α.*, Εισαγωγή στην προβληματική του domain name, ΔΕΕ 1999, 815-824· *ο ίδιος*, Προστασία σήματος στο διαδίκτυο, ΧρΙΔ Β/2002, 832 επ.
- *Αντωνόπουλος Β.*, Άδεια καταθέσεως ή χρήσεως σήματος, 1981· *ο ίδιος*, Η Μεταβίβαση του Σήματος και των Ουσιαστικών Διακριτικών Γνωρισμάτων, 1998· *ο ίδιος*, Τα Ονόματα Περιοχής στο διαδίκτυο και τα εμπορικά σήματα, ΝοΒ 1999, 1689 επ.· *ο ίδιος*, Σύγκρουση διακριτικών γνωρισμάτων, ΔΕΕ 2002, 118 επ.· *ο ίδιος*, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2005²· *ο ίδιος*, Διεθνής δικαιοδοσία και διαδίκτυο, Συν 73/2009, 66 επ.
- *Αποστολοπούλου Χ.*, Η Οδηγία 2004/48/ΕΚ σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και ο νόμος 3524/2007 για τη μεταφορά της στο ελληνικό δίκαιο, ΧρΙΔ Η/2008, 179 επ.
- *Ασημακοπούλου Ε.*, Οι ρυθμίσεις του Ν.4072/2012 για την καταχώρηση και προστασία των εθνικών εμπορικών σημάτων, ΔΕΕ 2012, 422 επ.
- *Βαθρακοκοίλης Β.*, ΕΡΝΟΜΑΚ, τόμος Γ, ημίτομος Γ, Ειδικό Ενοχικό, 2006.
- *Βαλτούδης Α.*, Πώληση Επιχείρησης, 2005.
- *Βάρκα-Αδάμη Α.*, Στοιχεία Αστικού Δικαίου, 1995.
- *Βασιλόπουλος Σ.*, Η εξωδικαστική επίλυση διαφορών επί domain names, η καθιέρωση ανάλογου θεσμού στην Ελλάδα, 2011.
- *Γεωργιάδης Απ.*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002³· *ο ίδιος*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, τόμος 1^{ος}, 2004· *ο ίδιος*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, τόμος 2^{ος}, 2007.
- *Γεωργιάδης Απ./Σταθόπουλος Μ.*, Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, ΙΙΙ Ειδικό Ενοχικό, 1980.
- *Γεωργιάδης Αστ.*, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό μέρος, τόμος 1^{ος}, 2000³.
- *Γεωργιάδης Γ.*, Η προστασία των διακριτικών γνωρισμάτων στο διαδίκτυο – Domain names, ΔΕΕ 1999, 1243 επ.
- *Γρηγοριάδης Λ.*, Άδεια χρήσης σήματος και περιορισμοί του ανταγωνισμού, 2006· *ο ίδιος*, Ανάλυση του δικαιώματος στο σήμα και νομιμότητα των παράλληλων εισαγωγών, 2013.
- *Δαγτόγλου Π.*, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Β', 2005².

- *Δελούκα-Ιγγλέση Κ.*, Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού, 1994· *η ίδια*, Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές, σε: Δούβλης/Μπώλος (Επιμ.), Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, 2008.
- *Δούβλης Β./Μπώλος Α.*, Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, 2008.
- *Ιωαννίδης Δ.*, Το διαδίκτυο και η νομοθεσία προστασίας εμπορικών συμβόλων στις Η.Π.Α., Συν 2002, 57 επ.
- *Καλαμπούκα-Γιαννοπούλου Π.*, Η προστασία του εμπορικού σήματος κατά την ελληνική και ευρωπαϊκή νομολογία, ΕΤρΑΕΧρΔ 3/2006, 858 επ.· *η ίδια*, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, Οι ρήτρες αποκλειστικότητας στο δίκαιο του ανταγωνισμού, 2011.
- *Καραγκουνίδης Α.*, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, Αποζημίωση στο δίκαιο των άυλων αγαθών, 2011.
- *Καραϊσκος Ε.*, Το «σήμα φήμης», το «κοινοτικό σήμα», η προστασία του σήματος και ζητήματα παραγραφής, ΝοΒ 2011, 1102 επ.
- *Καρδιοπούλη Φ./Θεοδωρίδου Μ.*, Το νέο δίκαιο των σημάτων (Ν 4072/2012), Συν 93/2012, 14 επ.
- *Κολιάτση Χ.*, Η έννοια της παράλειψης "ουσιαστικής χρήσης" σήματος ως λόγου διαγραφής στο νέο δίκαιο των σημάτων, ΧρΙΔ 2005, 106 επ.
- *Κοτσίρης Λ.*, Δίκαιο Ανταγωνισμού, 1986²· *ο ίδιος*, Άδεια χρήσεως και Μίσθωση σήματος, ΔΕΕ 2002, 1189 επ.· *ο ίδιος*, Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, 2003· *ο ίδιος*, Δίκαιο Ανταγωνισμού, 2011⁶.
- *Κουτσοχίνας Σ.*, Ζητήματα από τη σύσταση δικαστηρίων κοινοτικών σημάτων στα πολιτικά πρωτοδικεία και εφετεία Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Αρμ. 2003, 296 επ.· *ο ίδιος*, Η προστασία του κοινοτικού σήματος και οι περιορισμοί της, 2004.
- *Κωστάκης Δ.*, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, Οι ρήτρες απαγόρευσης ανταγωνισμού στις Συμβάσεις Δικαιόχρησης (Franchise), 2011.
- *Λιακόπουλος Α.*, Συλλογικόν σήμα – Προβλήματα εκ της παραλλήλου χρήσεως του σήματος, 1974· *ο ίδιος*, Βιομηχανική ιδιοκτησία, 2000⁵.
- *Μαρίνος Μ.-Θ.*, Ο μερισμός εξουσιών στο δίκαιο των σημάτων – συγχρόνως μερικές παρατηρήσεις στην ερμηνεία της άδειας χρήσης σήματος, ΔΕΕ 2005, 660 επ.· *ο ίδιος*, Μερικές σκέψεις για τη νομική φύση της αποκλειστικής άδειας χρήσης σήματος, ΕλλΔνη 2006, 327 επ.· *ο ίδιος*, Η αρχή του κλειστού αριθμού (numerous clausus) στο δίκαιο των άυλων αγαθών – Μερικές επιπτώσεις στη νομική φύση της άδειας χρήσης σήματος, Γενέθλιον Απ. Γεωργιά-

δη, τόμος II, 2006· ο ίδιος, Δίκαιο Σημάτων, 2007· ο ίδιος, Η αρχή της εδαφικότητας στο δίκαιο της διανοητικής ιδιοκτησίας. Μερικές παρατηρήσεις για τη σχέση του με το ιδ.δ.δ., ΧρΙΔ 2008, 486· ο ίδιος, Η Οδηγία 2004/48 για την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας – κριτικές παρατηρήσεις υπό το φως της αρχής της αναλογικότητας, ΕΕμπΔ 2009, 227 επ.· ο ίδιος, Η χρήση του σήματος για να δηλωθεί ο προορισμός προϊόντος ή υπηρεσίας – Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 20 παραγρ. 1 ν. 2239/1994, ΕΛΛΔνη 3/2011, 617 επ.· ο ίδιος, Προσβολή σήματος με επίθεση του σήματος και εξαγωγή των σηματοδοτημένων προϊόντων, ΧρΙΔ ΙΑ/2011, 624· ο ίδιος, Το νέο δίκαιο των σημάτων (άρθρα 121 επ. ν. 4072/2012) – μια πρώτη εισαγωγή, ΕΛΛΔνη 2012, 327 επ.

- *Μαστρομανώλης Ε.*, Peak Holding και Class International –Δύο νέες αποφάσεις του ΔΕΚ με επιπτώσεις στο ζήτημα της ανάλωσης των δικαιωμάτων από το σήμα– Διασφάλιση ή περιορισμός της προστασίας του σηματούχου;, ΔΕΕ 7/2006, 725 επ.
- *Μπώλος Α.*, Το εφαρμοστέο δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού – Άρθρο 6 παρ. 1 – 2 Καν. (ΕΚ) 864/2007 («Ρώμη II»), ΔΕΕ 2010, 516 επ.
- *Νικολόπουλος Π.*, Η κατάχρηση δικαιώματος στη βιομηχανική ιδιοκτησία, ΔΕΕ 8-9/2012, 743 επ.
- *Ξουραφά Χ.*, Το domain name και οι προϋποθέσεις αναγωγής του σε διακριτικό γνώρισμα, 2006.
- *Ρόκας Ν.*, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, 1996· ο ίδιος, Δίκαιο Σημάτων, 1996· ο ίδιος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, 2004.
- *Ρούσσης Δ.*, Τα όρια της συμβατικής ελευθερίας κατά τον έλεγχο των ρητρών μη ανταγωνισμού στις συμβάσεις εμπορικής διαμεσολάβησης, 2010.
- *Ρώσσης Γ.*, Εμπορικό Δίκαιο, 2003.
- *Σταθόπουλος Μ.*, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου, 2004.
- *Σταματιάδης Δ.*, Ο Κανονισμός (ΕΚ) 864/2007 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές («Ρώμη II»), ΧρΙΔ 2009, 391 επ.
- *Σταματούδη Ε.*, Η διεθνής ανάλωση δικαιωμάτων στο σήμα υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΧρΙΔ Γ/2003, 565 επ.
- *Τέλλης Ν.*, Η ανταγωνιστική δραστηριότητα και η προστασία της, Σχέση δικαίου των σημάτων και δικαίου των διακριτικών γνωρισμάτων ουσιαστικού δικαίου: Ανάγκη ενιαίας ρύθμισης;, 2011.

- *Τζάκας Δ.-Π.*, Οι ιδιωτικοδιεθνολογικές πτυχές της αδικοπρακτικής ευθύνης επί παραβάσεων του ελληνικού και ευρωπαϊκού δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού – Αποτίμηση του άρ. 6 Καν. Ρώμη II, *Ευρωπαϊών Πολιτεία* 2011, 45 επ.
- *Τουντόπουλος Β./Χατζόπουλος Β.*, Ηλεκτρονικές διευθύνσεις στο διαδίκτυο, Το πρόβλημα των domain names, 2001.
- *Τριανταφυλλάκης Γ.*, Εφαρμογές εμπορικού δικαίου, 2007.
- *Χρυσάνθης Χ.*, Ανάλυση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και παράλληλες εισαγωγές, 2012.
- *Ψάρρας Α.*, Παράλληλη κατάθεση. Παραχώρηση άδειας χρήσης, σε: Ρόκας (Επιμ.), *Δίκαιο σημάτων*, 1996· ο ίδιος, *Trade Mark licencing in English and greek law – a comparative approach*, 1999.

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- *Anderman S.*, Technology transfer and the new EU competition rules: intellectual property licencing after modernization, 2006.
- *Beebe B.*, An Empirical Study of the Multifactor Tests for Trademark Infringement, *California Law Review*, Vol. 94, No. 6 (Dec., 2006), 1581-1654.
- *Bettinger T.*, Trademark law in Cyberspace, The battle for domain names, 1997, 510 επ.· ο ίδιος, *Domain name law and practice: an international handbook*, 2005.
- *Blakeney M.*, Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: A Concise Guide to the TRIPs Agreement, 1996.
- *Cook T.*, EU Intellectual property law, 2010.
- *Correa C.*, Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, 2007.
- *Eckmann J.*, Antitrust Problems in Trademark Franchising, *Stanford Law Review*, Vol. 17, No. 5 (May, 1965), 926-941.
- *Egli P./Kokott J.*, *Sebago Inc. and Ancienne Maison Dubois and Fils v. GB-Unic SA*. Case C-173/98, *The American Journal of International Law*, Vol. 94, No. 2 (Apr., 2000), 386-391.
- General Agreement On Tariffs And Trade (GATT) - multilateral trade negotiations (the Uruguay round): agreement on trade-related aspects of intellectual property rights, including trade in counterfeit goods, *International Legal Materials*, Vol. 33, No. 1 (Jan., 1994), 81-111.
- *Govaere I.*, The use and abuse of intellectual property rights in E.C. law: including a case study of the E.C. spare parts debate, 1996.
- *Joliet R.*, Trademark Licensing Agreements under the EEC Law of Competition, *N. W. J. Int'l. L. Bus.*, 1983-1984.
- *Keeling D.*, Intellectual Property Rights in EU Law, 2004.
- *Lewinski S.*, *International Copyright Law and Policy*, 2008.
- *Lindsay D.*, *International Domain Name Law*, 2007.
- *Magnus U./Mankowski P.*, *Brussels I Regulation*, 2007.
- *Nikzad R.*, Trademark treaties and international trade, *International Journal of Intellectual Property Management*, Volume 6, Issue 3, 2013, 233-246.
- *Perry M./ Groff R.*, Trademark Licensing in a Monopolistically Competitive Industry, *The RAND Journal of Economics*, Vol. 17, No. 2 (Summer, 1986), 189-200.
- *Torremans P./Holyoak J.*, *Intellectual Property Law*, 2000².

- Trademark Licensing: The Problem of Adequate Control, Duke Law Journal, Vol. 1968, No. 5 (Oct., 1968), 875-904.
- *Turner J.*, Intellectual property and EU competition law, 2010.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

I. ΕΝΩΣΙΑΚΗ

ΔΕΕ

- Απόφ. 22.6.1994, υπόθ. C-9/93, IHT Internationale Heiztechnik GmbH και Uwe Danzinger κατά Ideal-Standard GmbH και Wabco Standard GmbH, Συλλ. 1994, I-2789: σ. 74, υποσημ. 272.
- Απόφ. της 4.11.1997, υπόθ. C-337/95, Parfums Christian Dior SA και Parfums Christian Dior BV κατά Evora BV, Συλλ. 1997, I-06013: σ. 63, υποσημ. 243.
- Απόφ. 1.7.1999, υπόθ. C-173/98, Sebago Inc και Ancienne Maison Dubois et Fils SA κατά G-B Unic SA, Συλλ. 1999, I-4114: σ. 72, υποσημ. 264 και 265.
- Απόφ. 20.11.2001, (συνεκδ. υποθ.) C- 414/99 ως 416/99C, Zino Davidoff SA v A & G Imports Ltd and Levi Strauss & Co. and Others v Tesco Stores Ltd and Others, Συλλ. 2001, I-08691: σ. 72, υποσημ. 267.
- Απόφ. 11.3.2003, υπόθ. C-40/01, Ansul BV και Ajax Brandbeveiliging BV, Συλλ. 2003, I-2439: σ. 31, υποσημ. 120.
- Απόφ. 23.4.2009, υπόθ. C- 59/08, Copad SA κατά Christian Dior couture SA κ.λπ., ΕΕ 12.4.2008, C.092/20: σ. 75, υποσημ. 275.
- Απόφ. 18.6.2009, υπόθ. C-487/07, L'Oreal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC, Laboratoire Garnier & Cie κατά Bellure NV κ.λπ., Συλλ. 2009, I-05185: σ. 28, υποσημ. 104.
- Απόφ. 23.3.2010, (συνεκδ. υποθ.) C-236/08 και C-238/08, Google France SARL, Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA και Google France SARL, κατά Viaticum SA, Luteciel SARL και Google France SARL κατά Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL κ.λπ., Συλλ. 2010, I-02417: σ. 28, υποσημ. 106.
- Απόφ. 25.3.2010, υπόθ. C-278/08, Die BergSpechte Outdoor Reisen und Alpenschule Edi Koblmüller GmbH v Günter Guni, trekking.at Reisen GmbH, Συλλ. 2010, I-2520: σ. 28, υποσημ. 105.
- Απόφ. 22.9.2011, υπόθ. C-482/09, Budějovický Budvar, národní podnik κατά Anheuser-Busch Inc, Συλλ. 2011, I-08701: σ. 28, υποσημ. 104.

II. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΑΠ

- ΑΠ 1529/2008, ΝοΒ 2009, 432: σ. 83, υποσημ. 306.
- ΑΠ 670/2010, ΧρΙΔ 2011, 294: σ. 57, υποσημ. 227.
- ΑΠ 741/2011, ΝοΒ 2012, 188: σ. 92, υποσημ. 339.
- ΑΠ 338/2012, ΝοΒ 2012, 1791: σ. 90, υποσημ. 330.

ΔΕφΑθ

- ΔΕφΑθ 1301/2007, Δ/νη 2010, 288: σ. 20, υποσημ. 60.

ΕφΑθ

- ΕφΑθ 9658/1995, ΔΕΕ 1996, 154: σ. 57, υποσημ. 227.
- ΕφΑθ 7910/2002, ΔΕΕ 2003, 787: σ. 88, υποσημ. 322.
- ΕφΑθ 5136/2005, ΔΕΕ 2005, 939: σ. 28, υποσημ. 108.
- ΕφΑθ 6311/2005, ΔΕΕ 2006, 385: σ. 83, υποσημ. 302.
- ΕφΑθ 4514/2009, ΔΕΕ 2009, 1335: σ. 80, υποσημ. 291.
- ΕφΑθ 840/2012, ΔΕΕ 2012, 457: σ. 83, υποσημ. 302.
- ΕφΑθ 1711/2013, ΕΕμπΔ 2013, 724: σ. 39, υποσημ. 159 και σ. 47, υποσημ. 196.

ΠΠρΑθ

- ΠΠρΑθ 3976/1986, ΕλλΔνη 1987, 916: σ. 81, υποσημ. 299.
- ΠΠρΑθ 7058/1989, ΕΕμπΔ 1990, 136: σ. 18, υποσημ. 56 και σ. 35 υποσημ. 142 και 143.
- ΠΠρΑθ 3359/2003, Αρμ. 2004, 562, σ. 47, υποσημ. 196.
- ΠΠρΑθ 1120/2004, ΔΕΕ 2004, 535: σ. 24, υποσημ. 83.
- ΠΠρΑθ 1225/2006, ΕΕμπΔ 2006, 466: σ. 77, υποσημ. 283.
- ΠΠρΑθ 6436/2008: σ. 57, υποσημ. 226.

ΜΠρΑθ

- ΜΠρΑθ 1387/1995, ΕΕμπΔ 1995, 317: σ. 84, υποσημ. 308.
- ΜΠρΑθ 23942/1995, ΕΕμπΔ 1996, 172: σ. 86, υποσημ. 311.
- ΜΠρΑθ 23373/1998, ΔΕΕ 1999, 864: σ. 77, υποσημ. 281.
- ΜΠρΑθ 1275/2001, ΝοΒ 2003, 71: σ. 28, υποσημ. 101 και σ. 34, υποσημ. 139.

- ΜΠρΑθ 3174/2001, ΔΕΕ 2001, 1240: σ. 77, υποσημ. 281.
- ΜΠρΑθ 7869/2001, ΔΕΕ 2002, 492: σ. 77, υποσημ. 281.
- ΜΠρΑθ 8198/2002, ΕΕμπΔ 2004, 837: σ. 20, υποσημ. 60.
- ΜΠρΑθ 9029/2002, ΔΕΕ 2003, 283: σ. 33, υποσημ. 133.
- ΜΠρΑθ 8784/2003, ΔΕΕ 2004, 273: σ. 69, υποσημ. 257.
- ΜΠρΑθ 6280/2004, ΔΕΕ 2005, 602: σ. 77, υποσημ. 281.
- ΜΠρΑθ 8268/2008, ΧρΙΔ 2009, 82: σ. 83, υποσημ. 305.
- ΜΠρΑθ 3756/2009, ΕΕμπΔ 2009, 899: σ. 25, υποσημ. 86.
- ΜΠρΑθ 2988/2012: σ. 47, υποσημ. 196.
- ΜΠρΑθ 1726/2013, Αρμ. 2013, 1881: σ. 89, υποσημ. 325.

ΕφΘεσ

- ΕφΘεσ 2331/2006, ΕπισκεΔ 2006, 1180: σ. 23, υποσημ. 79 και σ. 29, υποσημ. 109.

ΜΠρΘεσ

- ΜΠρΘεσ 8343/2002, ΕΕμπΔ 2004, 833: σ. 39, υποσημ. 160.
- ΜΠρΘεσ 25165/2002, Αρμ 2003, 1455: σ. 83, υποσημ. 307.

ΜΠρΣυρ

- ΜΠρΣυρ 335/1997, Δ/νη 2000, 209: σ. 91, υποσημ. 335.
- ΜΠρΣυρ 637/1999: σ. 48, υποσημ. 202.

ΔΕΣ

- ΔΕΣ 6653/2006: σ. 85, υποσημ. 309.
- ΔΕΣ 1632/2009, Δ/νη 2009, 908: σ. 52, υποσημ. 219.

ΕΕΤΤ

- ΕΕΤΤ 595/61/2011: σ. 16, υποσημ. 42.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

- <http://ec.europa.eu>
- <http://eur-lex.europa.eu>
- <http://www.hellenicparliament.gr>
- <http://www.jstor.org>
- <http://www.icann.org>
- <http://www.wipo.int>
- <http://www.wto.org>
- <http://www.ippt.eu>
- <http://europa.eu>
- <http://www.syneemp.gr>

ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Domain name: 2, 11, 15-16, 23, 41, 43, 46, 50, 52

ICANN: 16-17

TRIPS: 12, 15

WIPO: 17

Άδεια χρήσης: 9, 14-15, 18-26, 30-34, 37, 39-40, 46, 48-52, 54-55, 57-59, 63-64, 66-68, 76, 79, 82, 84, 97-98

Αδειούχος: 19, 23, 25, 38, 65

Αθέμιτος ανταγωνισμός: 9, 54, 80, 82, 85, 93, 95, 97

Αστική ευθύνη: 9-10, 14, 95

Βιβλίο σημάτων: 28, 48

Διαδίκτυο: 41-42, 44, 46

Διάρκεια: 9-10, 19, 34-36, 52, 55, 57, 64, 70-71, 76, 84

Διεθνής δικαιοδοσία: 93-95

ΕΕΤΤ: 16, 43, 46, 48, 93

Ελεύθερος ανταγωνισμός: 10, 20, 33, 37, 41, 61-63, 66-67, 76

Ευθύνη:

- Αδικοπρακτική: 61, 80, 83, 92

- Ενδοσυμβατική: 54, 57, 61, 75, 80, 97

- Εξωσυμβατική: 54, 75, 80

- Παραχωρησιούχου: 56, 80

- Σηματούχου: 54

Εφαρμοστέο δίκαιο: 17, 93, 96

Καταγγελία: 34-35, 52, 55, 57, 69-70

Καταχώρηση: 11, 22, 46, 52

Κίνδυνος παραπλάνησης: 33, 36, 41, 69

Κίνδυνος σύγχυσης: 36, 85

Κοινοτικό σήμα: 14, 22, 71, 95

Λύση: 21, 26, 34, 36, 52, 71, 77

Μεταβίβαση: 12, 20-21, 25, 27, 36, 51, 78, 93

Μεταβλητό πεδίο: 50

Μητρώο: 15-16, 24, 36, 38-40

Μίσθωση: 9, 14, 18, 25, 49, 52, 55, 57, 67-68, 71

Όνομα χώρου: 9, 11, 15, 43-48, 50-51, 53-54, 68, 82

Παράλληλες εισαγωγές: 61, 67, 71, 73, 84

Παράλληλη κατάθεση: 18-23

Παραχώρηση χρήσης: 9, 11, 23, 25, 27, 38, 41, 47, 54

Παραχωρησιούχος: 9-10, 21, 23-27, 30-31, 34, 36-37, 40, 50-52, 54-56, 58-60, 63-71, 73-74, 76, 81-84, 86, 88-91

Προϋποθέσεις:

- Τυπικές: 38

- Ουσιαστικές: 15, 17, 39

Προστασία σηματούχου: 86

Προσωπικότητα: 86, 92

Ρήτρα: 35-37, 55-57, 62-67, 70, 75-79, 82, 84, 89, 94

Σηματούχος: 11, 19, 23-38, 40-41, 54-60, 63, 65, 67, 69-76, 83-86, 88-91, 97

Υποάδεια: 31, 33, 35, 48, 65, 67

Υποχρεώσεις:

- Μετασυμβατικές: 64, 75

- Συμβατικές: 10, 56-57, 61-62, 67-68, 75-76, 93-94

Φορέας: 26-27, 29, 36, 48, 54

Χρήση:

- απλή: 24-25, 32, 37, 39, 54, 66, 97

- Αποκλειστική: 23, 25, 32, 34, 52, 54-55, 69

- Ουσιαστική: 31, 50-51, 58, 63, 65, 69